

İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel ve 166 arkadaşının, Yargıtay kanunu teklifi ve Adalet ve Plân komisyonları raporları (2/676)

MİLLET MECLİSİ YÜKSEK BAŞKANLIĞINA

Yargıtay kanunu teklifi gerekçesi ile birlikte sunulmuştur. Kanunlaşması için gerekli muamelelerin yapılmasını saygı ile arz ve teklif ederiz.

İstanbul	İstanbul	İzmir	Adana
<i>I. H. Tekinel</i>	<i>R. Ülker</i>	<i>A. N. Erdem</i>	<i>K. Sarıbrahimoğlu</i>
Rize	Adıyaman	Kayseri Senatörü	İstanbul
<i>E. Akçal</i>	<i>H. Agar</i>	<i>H. Kalpaklıoğlu</i>	<i>Z. Altınoğlu</i>
Tokat	Bursa	Yozgat	Kütahya
<i>M. Kazova</i>	<i>B. C. Zağra</i>	<i>C. Sungur</i>	<i>S. Sarpaşar</i>
Konya	Adıyaman	Aydın	Sakarya
<i>F. Sükan</i>	<i>A. Atalay</i>	<i>I. Sezgin</i>	<i>M. Gürer</i>
Aydın	Balıkesir	İstanbul	İstanbul
<i>M. Gedik</i>	<i>C. Bilgehan</i>	<i>M. R. Bertan</i>	<i>Ş. Orhon</i>
Edirne	İzmir	Antalya	Çorum
<i>T. Asal</i>	<i>M. Dösemeci</i>	<i>N. Kerimoğlu</i>	<i>A. Güler</i>
Kars	Ağrı	Elâzığ	Kars
<i>L. Aküzüm</i>	<i>K. Özcan</i>	<i>N. Güray</i>	<i>N. Akan</i>
Erzincan	Mardin	Antalya	Hatay
<i>Z. Gündoğdu</i>	<i>T. Oğuz</i>	<i>N. Sü</i>	<i>A. M. Bereketoğlu</i>
Sakarya Senatörü	Hatay	Denizli Senatörü	Afyon
<i>K. Yurdakul</i>	<i>S. Adalı</i>	<i>C. Akyar</i>	<i>H. N. Bâki</i>
Zonguldak	Giresun	Giresun Senatörü	Kastamonu
<i>A. Eyidoğan</i>	<i>N. Erkmen</i>	<i>M. İzmen</i>	<i>İ. Ş. Dura</i>
Kastamonu	Kastamonu	Konya	Denizli
<i>S. Keskin</i>	<i>O. Z. Oktay</i>	<i>H. C. Yılmaz</i>	<i>R. Şenel</i>
Ordu	Manisa	Bursa	Konya
<i>R. Aksoy</i>	<i>S. Çağlar</i>	<i>M. Tayyar</i>	<i>A. Gürkan</i>
Çorum	Edirne	Amasya	Kayseri
<i>İ. Tombuş</i>	<i>N. Özoğul</i>	<i>İ. Şarıgöz</i>	<i>H. Gümüşpala</i>
Aydın	Antalya	Bursa	Bursa
<i>H. Aydınçer</i>	<i>H. F. Boztepe</i>	<i>H. Akalın</i>	<i>İ. Yılmaz</i>
İzmir	Samsun Senatörü	Ankara	Afyon
<i>M. A. Aytas</i>	<i>C. Tokgöz</i>	<i>İ. Gence</i>	<i>Ş. Güler</i>
Trabzon	Çorum	Ankara	İzmir
<i>E. Dikmen</i>	<i>A. Çetin</i>	<i>M. K. Erkovan</i>	<i>Ş. Osma</i>
Kocaeli	Niğde	İstanbul	Manisa
<i>H. Kısayol</i>	<i>H. Özalp</i>	<i>H. Tiyânşan</i>	<i>N. Yenişehirlioğlu</i>
Bilecik	İsparta	Gaziantep	Çankırı
<i>O. Tuğrul</i>	<i>A. İ. Balım</i>	<i>K. Mavitan</i>	<i>K. Arar</i>

Corum
N. Ökten
Adana
H. Aksay
Gümüşane
S. Savacı
Konya
S. S. Yücesoy
Samsun
H. Özalp
Maras
K. Bağcıoğlu
Artvin
N. Ata
Eskişehir
E. G. Sakarya
Kayseri
A. Aras
İzmir
N. Kürşat
Maras
A. Karaküçük
Samsun
H. Kiper
Samsun
A. F. Alişan
Antalya
İ. Atabö
İçel
C. Kılıç
Ordu
A. Bodur
İstanbul
S. Evren
İstanbul
O. Oran
Sakarya
M. N. Bayar
Manisa
N. Köklü
Kayseri
V. A. Özkan
İsparta
S. Bilgin
Mardin
M. A. Arıkan

Bursa
C. Perin
Mardin
E. K. Aybar
Eskişehir
A. Zeytinoglu
Trabzon
N. Ökten
Trabzon
S. Güven
Samsun
B. Cömert
Artvin
S. O. Avca
Sinop
M. Alicanoğlu
Çanakkale
A. N. Akay
Gümüşane
N. Özdemir
Gümüşane Senatörü
H. Zarbun
İstanbul
N. Bulak
Ankara
F. N. Yıldırım
Rize
A. H. Güner
Samsun
M. Başaran
Balıkesir
A. Bolak
Kastamonu
M. Çamlıca
Erzurum
G. Karaca
Aydın
İ. C. Ege
Adana
A. Savrın
Balıkesir
M. Ş. Çavdaroğlu
Tekirdağ
F. Mahramlı
Bolu
T. Çulha

Muğla
C. Oskay
Adıyaman
A. Turanlı
Giresun
İ. E. Kılıçoğlu
İstanbul
M. Güven
Elâzığ
Ö. F. Sanaç
Bursa
A. Türkel
Erzurum
T. Bilgin
Sinop
M. Kaptan
İzmir
Ş. Akkan
Elâzığ Senatörü
R. Giray
İçel
İ. Önal
Aydın
M. Turgut
Denizli
İ. Kocatürk
Aydın
R. Özarda
Çorum
M. Dünder
Adana Senatörü
M. Ünalı
Sivas
A. Kangal
Erzincan
S. Perinçek
Erzurum
E. Akça
Zonguldak
F. Ak
Adana
Y. Aktimur
Manisa
Y. Yakut
Ordu
Ş. Pehlivanoglu

Kırklareli
F. Filiz
Manisa
N. Ağaoğlu
İstanbul
İ. Abak
Erzincan
H. Atabeyli
Balıkesir
C. Kanpulat
Manisa
H. Kubat
Ağrı
N. Güngör
Urfa
K. Eroğan
İçel
M. Arıkan
Tunceli
V. Kışoğlu
Antalya
Ö. Eken
Samsun
O. Şahinoğlu
Gaziantep
S. Ünlü
Ankara
Z. Pehlivanlı
İzmir
S. Kaygan
Kars
K. Güven
Sivas
İ. Göker
Denizli
S. Bosna
Kocaeli
S. Sofuoğlu
Balıkesir
G. Evliyaoglu
İzmir
İ. Gürsan
Çanakkale
R. Sezgin
Maras
E. Kaplan

Rize
C. Yalçın

Sakarya
H. Tezkan

Balıkesir
A. İ. Kırmızı

GEREKÇE

A) GENEL SEBEPLER :

Kanun teklifinin hazırlanmasında her şeyden önce Anayasa hükümlerinin yerine getirilmesi düşüncesi hâkim olmuş, bundan başka Yargıtayın âcil ihtiyaçlarının karşılanarak memlekette adaletin gerçekleşmesi ve kanunların uygulanmasında birliğin sağlanması ve Türk Hukukunun tekâmülü amaçları göz önünde bulundurulmuştur.

Bu teklifin hazırlık çalışmalarında, bu konuda Adalet Bakanlığınca ve bu Bakanlığın teşkil ettiği komisyonlar tarafından meydana getirilip yayınlanan ve fakat yıllardan beri bir türlü kanuniyet iktisabedemiyen müteaddit kanun tasarıları ile hukukçularımızın yayınları ve Garp memleketlerindeki mümasili mevzuat ve eserlerden istifade edilmiş, Yargıtayın memleketimizde geçirdiği tekâmül, 1221 sayılı değişik Temyiz Mahkemesi Teşkilât Kanununun tatbikatından edinilen tecrübeler ve memleketimize has realiteler, maddelerin yazılmasında müessir olmuştur.

1) Anayasamızın 139 ncu maddesinin ilk fıkrasına göre «Yargıtay, adliye mahkemelerince verilen karar ve hükümlerin son inceleme merciidir.» Bu hükümden de anlaşılacağı ve malûm olduğu gibi, adli kazada Yargıtaydan sonra müracaat edilecek bir merci yoktur.

Türk Milletinin, gerek millet olarak, gerek onu teşkil eden fertleri bakımından, hakka ve adalete ne kadar bağlı olduğu ve insanlık kadar eski tarihinin her devrinde haksızlıklara nasıl karşı koyduğu, bilinen gerçeklerdendir. Bu itibarla Yargıtayın, hem hak ve adalet duygusuna cevap verme niteliğini taşıyan, hem de memlekette huzur ve sükûnun temini, iktisadi ve içtimai alanlardaki ihtilâfları gidererek emniyet içinde normal toplum münasebetlerinin sağlanması amaçlarını gerçekleştiren kararlarının ve bu kararları veren müessesenin biziatihi kendisinin arz ettiği ehemmiyet izahıtan müstağnidir.

2. Hemen ilâve edelim ki, yargıtayın Devlet topluluğu içindeki bu önemine karşılık, esas itibarıyla bir Birinci Başkan, 18 ikinci başkan ve 111 Yargıtay üyesi ile her yıl sonuçlandırmak durumunda bulunduğu iş sayısı, devredilen ve yeni gelen iş toplamı olarak 200 000 i aşmaktadır. Bir karşılaştırma yapmak için meselâ, Alman Yargıtayının (Bundesgerichtshof) iş sayısını ele alacak olursak görürüz ki, 1953 yılı iş toplamı, sadece 7 301 dir. Bunlardan 4961 i yılı içinde sonuçlandırılmış, geri kalanı yeni yıla devredilmiştir. (Bk. Yüksek Hâkimler Kurulu kanun tasarısının gerekçesi, Millet Meclisi Tutanak Dergisi. D.1, Toplantı 1, No. 25)

3. Teşekküllü gününden beri iş sayısı her yıl biraz daha artan Yargıtayımızın bu durumuna bir çare olarak zaman zaman memleketimizde İstinaf mahkemelerinin yeniden kurulması düşünülmüş, fakat bu teşebbüsler her seferinde türlü sebeplerden dolayı akamete uğramıştır. Adalet Bakanlığı ahiren Üst Mahkemeler adı verilen İstinaf Mahkemeleri ile Yargıtayı da içine alan Adliye mahkemeleri kuruluşu hakkında bir kanun tasarısı hazırlanmış ise de, bu tasarının (Bk. Adliye mahkemelerinin kuruluşu hakkında kanun tasarısı ve gerekçesi, Ankara Yeni Ceza Evi Matbaası, Temmuz 1963) şimdiye kadar Bakanlar Kurulunca kabul olunmadığı ve Büyük Meclise de sevk edilemediği ve uğradığı tenkidler dolayısıyla de yeni Hükümet programına dâhil edilmeyecek akıbetinin meşkûk kaldığı anlaşılmaktadır.

Gerçekten İstinaf mahkemelerinin yeniden kurulabilmesi için, her şeyden önce bu mahkemelerin memleketimizde lâğvı sebepleri üzerinde durulması, bu sebeplerin bugün dahi mevcudolup olmadığına etraflı bir surette araştırılması icabeder. İstinaf mahkemelerinin yeniden kurulması kabul edilse dahi Kuruluş ve Usul kanunlarının için icabına ve hukuk kurallarına uygun surette hazırlanıp, yürürlüğe konması, başta eleman olmak üzere, bina ve diğer lüzumlu malzeme gibi şartlarının yıllara bölünmüş bir plân dâhilinde tahakkuk ettirip fiilen kurulabilmeleri, en az on yıllık bir zamana mütevakkıftır.

4. O halde Yargıtayın ikiyüz bini aşan iş durumu ve kararlarının arz ettiği ehemmiyet karşısında alınması gereken acele ve zaruri tedbirler, yine Yargıtay üzerinde toplanmakta ve bu Yük-

sek Mahkemenin maksadı sağlayacak surette kuruluşunun yeniden düzenlenmesi, işleyişinin ve çalışma usullerinin rasyonel bir nizama bağlanması, kaçınılmaz bir zaruret halinde karşımıza çıkmaktadır.

5. Esasen eski Teşkilâtı Esasiye Kanunumuz Yargıtaydan sadece Divanı Âli dolayısıyla bahsettiği halde (Bk. m. 61 - 63), yeni Anayasamız 139 ncu maddesinin son fıkrasında «Yargıtayın kuruluşunun, işleyişinin ... kanunla düzenlenmesini» emretmiştir. 1221 sayılı, değişik Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına dair Kanunun, gerek kuruluş, gerekse işleyiş hakkında basit hükümler halinde şekiz maddeden ibaret olduğu düşünülürse, yeni bir Yargıtay Kanunu yapılmasına ilişkin Anayasa hükmünün mâna ve önemi daha iyi anlaşılır.

Anayasanın geçici 7 nci maddesi, yeni organ, kurum ve kuruluşlara ait kanunlar için altı aylık, Anayasa ile konulması emredilen diğer kanunlar için en geç iki yıllık bir süre tanımıştır. Bugüne kadar yüksek mahkemelerle ilgili olarak Anayasa Mahkemesi Kanunu ile Askerî Yargıtay Kanunu çıkarılmış, Danıştay Kanunu da Millet Meclisince kabul olunarak Cumhuriyet Senatosuna sevk edilmiştir. Ayrıca Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu da çıkarılmıştır.

Demek oluyor ki, Anayasanın hükmü Yüksek Mahkemelerden, bunların memleket çapında tesirleri en geniş ve bu itibarla en önemlisi olan Yargıtay hakkında yerine geti-ilememiş ve bugüne kadar bir Yargıtay Kanunu çıkarılamamıştır.

6. Yargıtay kanunu teklifi hazırlanırken, tabiatıyla düşünülen konu, her şeyden önce Yargıtayın ihtiyaçlarının nelerden ibaret olduğu noktası üzerinde temerküz etmiştir.

İki yüz binden fazla olan ve dünyanın hiçbir yerinde görülmiyen bir iş hacmi karşısında insan takatinin üstünde yet nefislerini feda edercesine çalışan Yargıtay Başkan ve üyelerinin, Anayasamızın temelini teşkil eden sosyal devlet ilkesine uygun surette ihtiyaçlarının karşılanması, iyi meskenlerde oturmaları, kendilerinin ve ailelerinin sağlık durumu, maddi ihtiyaç kaygusundan uzak bugünden ve yarından yani emeklilik hallerinden dahi endişe etmemeleri, adli tatilden gerçekten faydalanabilmeleri, kısaca her suretle huzur ve sükûn içinde yeryüzündeki nihai adalet tevzii görevlerini yapabilmeleri, bugün için erişilmesi türlü sebeplerle güç birer hayal olmanın ileri gidememiştir.

Bu itibarla kanun teklifinin hazırlanmasında ister istemez realiteye uyularak, Yargıtayın ihtiyaçlarının nelerden ibaret olduğu konusu, Yargıtayın kuruluşu, görevleri ve işleyişi hususlarına hasredilmiş ve bu hususların sonuçları olan bâzı meselelerin de bu kanun teklifi içinde düzenlenmesi zaruri görülmüştür.

Kanun teklifinin hazırlanmasını gerektiren mâruz genel izahattan sonra, teklifin taşıdığı başlıca özelliklerin ana hatları yönünden açıklanması, teklifin gerektirici sebeplerinin ve bu suretle de kanun teklifinin heyeti umumiyesinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır.

B) KANUN TEKLİFİNİN ÖZELLİKLERİ :

Kanun teklifinin özelliklerini başlıca altı noktada toplamak kabildir :

I - Müsterek çalışma ve müsterek sorumluluk :

Yargıtayımızın bugünkü çalışma sistemi incelenirse, kanunen müsterek sorumluluk mevcudolmakla beraber müsterek çalışmanın, esas itibarıyla tahakkuk ettirilemediği anlaşılır.

1. Yargıtayla ilgili mahdut da olsa kanunî hükümler, çalışma sisteminde başkanların sevk ve idaresini kabul etmiş ve bu esas, zamanla tatbikatta şümullendirilerek Yargıtay üyelerinin rollerini, dosya okuyup tahrir etmek durumuna indirmiş ve karar vermeye, kazai fonksiyona iştirakleri kaideten ikinci derecede kalmıştır. Başkanların üyeler üzerinde nezaret hakkını haiz bulunmaları (Hâkimler Kanunu m. 84), Birinci Başkanun dilediği zaman üyelerin dairelerini değiştirebilmesi, hattâ başkanı da dâhil olmak üzere üyeleri ile birlikte bir daire yerine yeni bir daire kurarak işleri yeni Başkan ve üyelere gördürebilmesi (Temyiz Teş. Kanunu m. 5), bir dairedeki üyelerin çalışma tarzını daire başkanının tanzim etmesi, istediği dosyayı istediği üyeye verip, istemediği dosyayı vermemesi (Hukuk Usulü Muh. K. m. 436, Ceza Muh. U. K. m. 319, Hâkimler

Kanunu m. 84, 121, 123), Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının çalışmalarını munhasıran Birinci Başkanın düzenlemesi, bu Kurullarda görüşülecek konuları, esas itibariyle kendisinden başkasının bilmesine imkân verilmemesi ve diğerlerinin o günkü görüşme konularını Kurulda öğrenip, her hangi bir inceleme yapmadan oyunu kullanmak durumunda kalmaları (Temyiz Teş. K. n. 7, 8), yazılması kendilerine ait olması bakımından Başkanların kararlar üzerinde tam bir hakimiyet sağlamaları (Hukuk Us. M. K. m. 387, Hâkimler K. m. 84) gibi kanuna dayanan ve fakat muhtelif zamanlarda türlü şekillerdeki uygulamalara ilişkin sebepler, Yargıtayda müşterek çalışmaya geçtiği derecede imkân vermemiş; İkinci Başkanların şahsiyeti Daire kararları, Birinci Başkanın şahsiyeti Genel Kurul kararları üzerinde müessir olmuş ve Başkanların değişmesinin içtihat değişikliklerine kadar sonuçlar hâsıl ettiği görülmüştür.

2. Yeni Anayasamız hâkimler üzerindeki her türlü nezaret hakkını ortadan kaldırmış (m. 144, f. 5), tavsiye ve telkinde bulunulmasını dahi yasak etmiş (m. 132 f. 2) ve görevlerinde kanun, hukuk ve kendi vicdanları dışında tam bir bağımsızlık esasını koymuş (m. 132, f. 1) olmasına rağmen, Anayasanın bunlar ve benzerleri hükümlerine doğrudan doğruya değilse bile dolayısıyla ilişkin olan, Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına dair Kanun, Hâkimler Kanunu ve Usul Kanunları hükümlerinin, kaldırılarak Anayasanın metnine ve ruhuna uygun yeni esaslar konmaması, bilhassa Yargıtayda müşterek çalışma imkânının tahakkukuna meydan vermemiştir.

3. Kanun teklifindeki hükümlerin, adalet için çok mahzurlu olan bu durumları Yargıtay bütünü içinde ortadan kaldıracağı ve müşterek sorumluluğa karşılık müşterek çalışma sistemini ikame edeceği, aşağıdaki ve ileride verilecek olan maddelere ait izahattan kolayca anlaşılacaktır.

II - Kendi kendini idare :

1. Kanun teklifinde Yargıtayın en yüksek yönetim organı olarak, Yargıtayın bütün Başkan ve Üyelerinden meydana gelen Büyük Genel Kurul kabul edilmiştir. Yargıtay Kanununun uygulanmasını ve Yargıtayda iç düzeni sağlayacak olan Yargıtay İç Yönetmeliği ile Yargıtay Daireleri Görev Yönetmeliğini Büyük Genel Kurul yapacaktır.

2. Yargıtayın kendi kendini idare etmesinde önemli bir hüküm olan Anayasamızın 139 ncu maddesinin 2 nci fıkrasına göre, Yargıtay Birinci Başkanı ile İkinci Başkanlarının Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından üye tamsayısının salt çoğunluğu ile ve gizli oyla seçilmeleri iktiza etmektedir. Fakat Anayasa, Anayasa Mahkemesi Başkanı ile Başkan Vekilinin dört yıllık bir süre için seçileceğini hükme bağladığı (m. 145, f. 1, C. son) halde, Yargıtay Başkanları için böyle bir süre koymamıştır. Kurucu Mecliste iki üyenin maddenin tamamına ilişkin tadil tekliflerinde, başkanlık görevinin üç yıl süre ile sınırlandırılması hususu da mevcut bulunmuş ise de, bu cihet görüşme konusu yapılmamış, ancak Başkanların Yüksek Hâkimler Kurulu tarafından değil, Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından seçilmeleri esası üzerinde durulmuş ve bir üyenin bu yoldaki teklifi kabul edilerek 139 ncu madde yürürlükteki şeklini almıştır (Bk. Temsilciler Meclisi, Tutanak Derğisi, 52 nci Birleşim, Sh. 162-165). Maddenin ikinci müzakeresinde söz alan olmamıştır (Bk. 60 nci Birleşim, Sh. 627). Bu itibarla yukarıda söz konusu edilen iki teklifin ne sebepten dolayı reddedildiği açıklanmamıştır.

Burada bir sual hatıra gelebilir : Acaba bu durum Yargıtay Başkanları görev sürelerinin özel kanunla sınırlandırılmasına imkân vermez mi, daha doğrusu özel kanunun bu konuyu düzenlemesine Anayasa engel midir? Bu soruya derhal hayır, cevabını vermek iktiza eder. Çünkü, bu gibi halde Anayasa engelinden bahsedebilmek için Anayasanın açık bir hükmüne ihtiyaç vardır. Anayasa açıkça men etmedikçe ve hükümlerinden de aksine bir sonuç çıkmadıkça, Anayasanın tanım etmediği kanunlar özel kanunlarla düzenlemek, Anayasa hukukunun ve kanun koyma tekniğinin tabii icaplarından. Kaldı ki, görev süresinin sınırlandırılmasını da ihtiva eden tekliflerin reddedilmesine, bu konunun özel kanuna bırakılmak istenmesinin âmîl olduğu anlaşılmalıdır. Nitekim Anayasamızın 141 nci maddesinin 3 ncu fıkrası, 139 ncu maddenin 2 nci fıkrasına müşabih ol-

duğu halde Askerî Yargıtay Başkanlarının dahi dört yıl süre ile seçilmeleri, kuruluş kanunu ile kabul edilmiştir (Bk. 127 sayılı kanun, m. 2).

O halde, kabul edildiği takdirde özel bir kanun olacak olan bu teklif ile Yargıtay Başkanlarının görev sürelerinin sınırlandırılması kabildir.

Bu takdirde de ikinci bir soru karşımıza çıkacaktır : Anayasanın mer'iyetinden önce başkan tayin edilenler, hatta Anayasanın yürürlüğe konmasından sonra Anayasanın hükmü gereğince büyük genel kurul tarafından başkan seçilenler için, müktesep bir hak ileri sürebilir mi? Bu suale de menfi cevap vermek gerekir. Zira kanunlarla her hangi bir tasfiye imkânı bulunduğu gibi, yeni bir statü kabul edilerek görevlilerin durumlarının buna intibak ettirilmesi dahi mümkündür. Kaldı ki başkanlık süresinin sınırlandırılması, Yargıtay Hâkimliği sıfatına bir hâlel getirmeyecektir.

İşin esasına gelince, her şeyden önce Anayasada Yargıtay Başkanlarının seçimle tayini, hem de Yargıtay Büyük Genel Kurulunca seçilmeleri esasının niçin kabul edildiğini düşünmek lâzımdır. Bu hüküm bizde yeni ve bir çok memleketlerde de bulunmayan bir hükümdür. Seçimlerin, yargı organlarının genel yönetimi ve denetimi altında yapılması da öyle değil midir? Büyük Garp memleketlerinde yargı organlarının seçimle hemen hemen hiç bir ilgileri yoktur ve seçimler, idare tarafından yönetilir. Demek ki, bu kabil hükümlerin kabulünde memleket realiteleri rol oynamıştır.

Yargıtay başkanlıklarına kimlerin daha ehil olduğunu, her halde Yargıtay Büyük Genel Kurulundan daha iyi bilecek bir kurul veya şahsın mevcudiyeti kabul edilemez. Fakat başkanlığa ehil olduğu kararlaştırılan bir kimsenin, ilânihaye bu ehliyeti taşıyacağı iddia edilebilir mi? O halde bu ciheti, muayyen sürelerle yeniden incelemek, yeni seçim yapmak gerekir. Esasen, seçimlerin süreli olması, seçimin zımında mündemiçtir. Aksi halde seçimin bir mânası kalmaz.

Yargıtay Başkanlığı görevinin belli bir süre ile sınırlandırılması, yukarıda açıklanan (B-1/1) mahzurlara meydan vermiyeceği için de, Yargıtay'ın görevlerinin yerine getirilmesi bakımından önem taşır.

Nihayet başkanlık işleri yönünden yorulan bir kimseye üye olarak da çalışma imkânı verilmesi, işin icabına uygun düşer. Halbuki bugün bir başkan, bu görevden, istifa etmedikçe veya emekliliğini istemedikçe ayrılamaz. Nöbet değiştirme esasının sağlanması, her bakımdan faydalar sağlayacaktır.

Kaldı ki, muhakkak sonuna kadar başkan kalacağım düşüncesi de, bilhassa Yargıtayda müşterek çalışma sistemine aykırı olur.

Bununla beraber Anayasanın Danıştay başkanlarının seçiminde, belli süreyi kabul etmediği ileri sürülebilir. Zira bu seçimlerde aday gösteren merciler ayrı, seçen kurul da Danıştayın dışındadır. Cumhuriyet Başsavcılığı seçimini de kaidenin bir istisnası olarak kabul etmek icebeder. Çünkü, savcılıklarda esas olan, hiyerarşidir. Bu sebeple kanun teklifinde Cumhuriyet Başsavcılığı görev süresi, sınırlandırılmamıştır.

3. Yargıtayda gerek dairelerde, gerek genel kurullarla Yargıtay Kurullarında müşterek mesainin ve işin icabının bir sonucu olan kendi kendini idare esasının uygulanmasına ait ve teferruata ilişkin hükümlerin İç Yönetmelikte yer alması derpiş edilmiştir.

4. Kanun teklifinin 8 nci maddesine konu olan Yargıtay Yönetim Kurulu da, kendi kendini idare yönünden bir yenilik teşkil etmektedir.

III - Rasyonel çalışma sistemi :

1. 1221 sayılı Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına dair Kanunda, Yargıtay dairelerinin görevleri ayrı ayrı gösterilmiş ve fakat Hukuk ve Ceza Başkanlar Kurullarına dairelerin iş hacmine göre bir kısım işlerin diğer bir daireye verilebilmesi yetkisi tanınmış bulunmaktadır.

Bu şekildeki tanzim tarzı ihtiyaçları karşılamadığı ve yeni daireler kuruldukça diğerlerinin görevlerini değiştirmek gerektiği için, mezkûr kanunun görevleri gösteren hükümleri pek çok

değişikliklere mâruz kalmış ve Başkanlar Kurullarının verdiği kararlarla da görev bölümü, bilhassa Yargıtay dışındaki ilgililer yönünden içinden çıkılmaz bir mahiyet iktisabetmiştir.

Yargıtayın görevleri esasen usul kanunları ve diğer kanunlarla belli olduğu için, kanun teklifinin 2 nci maddesinde bu görevlerin umumi surette gösterilmesiyle iktifa edilmiş, dairelerin ve genel kurulların görevlerinin ve bunlar arasındaki görev bölümünün gösterilmesine mahal bulunmamış ve yukarıda açıklanan mahzurlar dolayısıyla de bundan çekinilmiştir. Yargıtaydaki iş bölümü Yargıtayın bir iç işi olarak mütalâa edilmiştir. Bununla beraber mahkemelerin direnme kararlarını inceliyecek ve içtihadı birleştirme kararlarını verecek olan genel kurulların hukuk ve ceza olarak ikiye ayrılacağı esası vaz'olunmuştur.

İhtiyaçlara uygun olan bu sistemin emsali Garpta da mevcut bulunmaktadır. Meselâ, Alman Yargıtayının bu şekildeki iş bölümü de kanunda gösterilmemiş, Başkanlık Divanına bırakılmıştır (Bk. Alman Mahkemeler Teşkilâtı Kanunu, m. 131, 63, 64).

Mamafih kanun teklifine göre, Başkanlar Kurulu, görev yönetmeliğini ve bunda yapılacak değişiklikleri teklif edecek, Genel Kurulun kabulünden sonra Resmî Gazetede yayınlanacaktır.

2. Kanun teklifinde dairelerin hukuk, ceza, ticaret, icra ve iflâs dairesi olarak adlandırılması usulü de terk edilmiştir (Bk. Alman Mah. T. K. m. 130). Bu suretle daireler sadece numaralandırılacak ve daireler arasındaki görev bölümü daha ilmî esaslara bağlanarak daha iyi sonuçlar alınmasına imkân bulunabilecektir. Meselâ, Ticaret Kanununun sigortaya ait hükümlerine ilişkin dâvaların incelenmesi, bu işlerin fazlalaşması halinde ayrı bir dairede gördürülebilecek, İcra ve İflâs Kanununun muayyen hükümlerinin gerekirse ayrı bir dairede incelenmesi mümkün olacak, velhasıl zamana ve ihtiyaçlara göre iş bölümü ayarlanabilecektir.

3. Kanun teklifi, genel kurulların teşekkül tarzı ve karar çoğunluğu hakkında da yeni hükümler getirmektedir.

Gerçekten Yargıtay Genel kurullarının teşekkül tarzı hakkında şimdiye kadar bâzı fikirler ileri sürülmüştür. Meselâ, bir genel kurulun o genel kurula dâhil dairelerin başkanları ile her daireden seçilecek birer üye ile kurulması fikri, bunlardan biridir. Bu fikir, ilk nazarda Genel Kurul, haftanın muayyen gününde çalışırken dairelerin de çalışabilmesini mümkün kılması; Genel Kurula belli şahıslar katılacağından kararların daha teminatlı olacağı; kurula iştirak edenlerin sayısı fazlalaştıkça, kararların tesadüfi olmaktan kurtulamayacağı; bu kadar kalabalık kurulların emsalinin bulunmadığı gibi iddia edilen bâzı sebeplerle daha elverişli bir hal tarzı olarak görülebilir.

Bir an için bu fikir kabul edilse bile, Yargıtay dairelerinin ekserisinin bir başkan ve dört üye ile çalıştığı düşünülürse, Genel Kurula katılacak olan başkan ile bir üyenin dışında, geri kalan üç üye ile daire kurulunun toplanamayacağı, zira kurulun beş kişiden terekkübettiği meydandadır. Kaldı ki, son merci olan Yargıtayın dairelerinin, üç kişilik kurullar halinde çalışmasının ne gibi mahzurlar doğuracağı, izahtan müstağnidir. Fazla iş çıkışın düşüncesi, yegâne esas olarak kabul edilirse, bu takdirde dairelerin birer kişiye indirilmesi dahi ileri sürülebilir.

Kaldı ki, kanun teklifinde ileri sürülen sisteme göre, meselâ Hukuk Genel Kuruluna dâhil daireler halen 11 olduğu için, bu dairelerin başkan ve üye sayısı 5 itibar edilerek bulunacak 55 rakamına başkan da dâhil edilmek suretiyle 56 sayısının çoğunluğu olan 29 kişi ile toplantı yapılp, oy çokluğu yani 15 oyla karar verilebilecektir. Halbuki ileri sürülen fikre göre her daireden biri başkan, biri üye olmak üzere ikişer kişiden 22 kişi, bir de başkan 23 kişi ile Genel Kurul toplanacaktır. Aradaki fark 6 kişiden ibarettir. Ayrı, ayrı dairelerden 6 kişinin fazla veya eksik olması, Yargıtay bünyesinde çalışma bakımından hiçbir değişiklik tevlihetmez. Halen Hukuk Genel Kurulunun toplantı nisabı, üçte iki yani 38, karar çoğunluğu ise 29 dur.

Buna mukabil, Genel Kurulun hep aynı şahıslarla toplanması, bu Kurulda fikirlerin donmasına yol açacak; aynı zamanda esas görevi, dairesinde olan daire başkanı kendi işinden çok Genel Kurulda çalışacak, daire ekseriyeti ise, Genel Kurul görüşmelerinden uzak kalacağı için, Genel Kurul kararları ile daire kararları arasında daima içtihat aykırılıkları doğacak, içtihadı birleştirme yolu ile de bu işlerin içinden çıkılamayacak ve bundan adaletin zarar görmesi önlenemeyecektir.

Bir kurul mensuplarının sayısı arttıkça kararların teminattan mahrum ve tesadüfi olacağı iddiasına gelince, yargı işlerinde karara katılanların sayısı arttıkça kararın isabet ihtimali fazlalaşır. Çünkü, düşünen kafalar arttıkça, hata ihtimali azalır. Bu gibi kurullarda en umulmadık bir hususu, bir kimsenin hatırlatması ve müzakerelerin seyrinin ve hattâ verilmesi muhtemel kararın değiştiği, bilinen gerçeklerdendir. Bir insanın, ne kadar bilgili olursa olsun, her şeyi bilmesi, muhaldir. Esasen kanunlar, üstün vasıflı insanlara göre değil, normal vasıflı insanlar göz önünde bulundurulurken yapılır. Müşterek çalışma, bu çalışmaya katılan insanların noksanlarının tamamlanmasına imkân verir.

Daireleri teşkil edenlerin Genel Kurula katılabilme imkânı, aynı zamanda her üyenin hukukun her şubesi üzerindeki görüş ufkunun genişlemesini mümkün kılar. Her dairedede, hukukun genel esasları doğrudan doğruya, diğer dairelerin inceledikleri kanun hükümleri de dolayısıyla tatbik yeri bulur. Uyguladıkları kanunlar bakımından birbirinden tamamiyle müstakil Yargıtay daireleri, tasavvur olunamaz.

Kalabalık arttıkça kararların tesadüfi olacağı iddiası, bilhassa muayyen bir seviye iktisabetmiş ve belli kanunları ve hukuki esasları uyguluyacak olan yargı kurullarında söz konusu olmamak ictiza eder. Eğer tesadüfi kararlar çıktığı bir gerçek ise, bunun sebebini çalışma sisteminde aramak gerekir. Eğer o kurulu teşkil eden kimseler, hâli gereken konuyu önceden öğrenmeden toplantıya katılır ve her şey sırf kurul başkanına kalır, noksan ve yanlış izahat verilmesi mümkün olursa, elbette hatalı kararlar çıkabilir. Kaldı ki Genel Kurul görüşmelerindeki hukukî esaslar nazara alınmadan başka hukukî esaslara dayanılarak, hattâ bambaşka bir görüşle aynı sonuca varan kararlar yazıldığı ve kararların Başkan tarafından yazdırılıp, mahalline gönderilmesinden, hattâ yayınlanmasından çok sonra üyelere imzalatıldığı, bilinen vâkıalardandır.

Kanun teklifi, işte bugibi durumları önleyici tedbirlerin alınmasına imkân veren hükümleri muhtevi bulunmaktadır.

Nihayet bu konuda, bir noktaya daha temas etmek gerekmektedir. Yargıtay Genel Kurulları gibi büyük sayıda kurulların emsalinin bulunmadığı, önemli işler gören Anayasa Mahkemesinin 15, Yüksek Seçim Kurulunun 7 ve Alman Yargıtayında Genel Kurulun 9 kişiden ibaret olduğu iddiasına gelince; Anayasa Mahkemesi, esas itibarıyla sadece Anayasa ve Yüksek Seçim Kurulu, seçim hukuku üzerinde çalışır ve Almanya'da, mahkemelerin direnme hakları yoktur.

4. Halen Yargıtayda Birinci Başkan, zamanımızın ihtisas ve iş bölümü esaslarına aykırı olarak, hem Ceza hem de Hukuk Genel Kurullarına başkanlık etmekte, görüşmelere ve dolayısıyla kararlara istikamet vermektedir. Yargıtayın Birinci Başkanı terettübeden bütün idari işleri ve diğer munzam görevler de Birinci Başkanın uhdesinde olduğundan, bundan mahzurlu sonuçlar çıkmaktadır.

Kanun teklifinde, Hukuk ve Ceza Genel Kurullarına, bu maksatla seçilecek birer İkinci Başkanın başkanlık ve Birinci Başkanı yönetim işlerinde yardım etmeleri derpiş edilmiştir.

5. İhtisasın tabii bir sonucu olarak hukuk ve ceza konularına ilişkin içtihadı birleştirme kararları da Hukuk ve Ceza Genel Kurullarına bırakılmış, ancak hukuk ve ceza içtihat uyumsuzluğunda Büyük Genel Kurul görevli kılınmıştır. Genel Kurulların, diğer kararlarını çoğunlukla almasına mukabil, içtihadı birleştirme kararlarının üçte iki çoğunlukla verilmesi, prensip olarak kabul edilmiştir.

IV - Elbirliği ve eşitlik :

1. Kanun teklifinin özelliklerinden biri de, Yüksek Mahkemeler arasında elbirliğini sağlayan ve kanun teklifinin özel hükümler bölümündeki 28 ve 29 ncu maddelerinde kuruluşu ve görevleri gösterilen Adalet Şurasının kurulmasını derpiş etmesidir.

Adalet Şurası, yürütme organına mahkemelerle ilgili kanun tasarıları hakkında mütalâa beyan edecek, adalet cihazının ihtiyaçları ve alınması gereken tedbirler konularında tavsiyelerde bulunacak ve Türk hukukunun tekâmülüne önayak olacaktır.

Şûrânın, Anayasanın koyduğu yumuşak kuvvetler ayırımı sisteminde yargı yetkisi yönünden ve esas itibariyle istisari nitelikte görev ifa etmesi ve yürütme organına bu konuda yardımcı olması, düşünülmüştür.

2. Kanun teklifinin 32 nci maddesi ile de yüksek mahkemeler arasındaki eşitliğe uygun olarak, Yargıtay Başkan ve üyelerinin ödeneklerinin birinci derecedeki memurluk kadrosu aylığı tutarının yüzde altmışı nisbetinde olması, derpiş edilmiştir.

Bu konuda izahatta bulunmak, yukarıda kısaca temas edilen (Bk. A/6) ihtiyaçlar karşısında, zait addedilmiştir. Kanun tekniği ile ilgili zaruri bilgiler, 32 nci maddeye ait gerekçede verilmiştir. (Bk. C - V/3).

V - Yardımcı vasıtalar :

1. Kanun teklifinin dördüncü bölümü, Yargıtay Yayın müdürlüğüne ilişkin hükümlere yer vermiştir.

Yargıtay içtihatlarının, ilgili oldukları kanun, tüzük ve yönetmelik maddelerine göre özetlenerek tasnif edildikten sonra bunların ve özetli fihristlerinin yayınlanması, kanun teklifinin önemli yeniliklerinden biridir. Bundan ilgili bütün mercilerin ve vatandaşların büyük istifadeler sağlayacağı, şüphesiz görülmüştür.

İşin yürütülebilmesi için iki yüz elli bin liralık bir döner sermaye ve gayet mahdut miktarda memur kadrosu, zaruri bulunmuştur. Bu suretle Hazineye önemli bir gelir de sağlanmış olacaktır. Esasen, Adalet Bakanlığının bu konuda evvelce hazırladığı bir tasarıya Maliye Bakanlığının muvafakat ettiği ve tasarının Kurucu Meclise sevk edildiği anlaşılmıştır.

İctihatları yayınlanacak olan bu müdürlüğün, Yargıtay kuruluşu içinde teşkilinin, işin icabına uygun olacağı düşünülmüştür.

2. Yargıtay Yayın Müdürlüğü, diğer görevleri meyanında, halen yok denebilecek olan Yargıtay Kütüphanesini de kuracak, bu suretle Yüksek Mahkemenin zaruri bir ihtiyacı da karşılanmış olacaktır.

VI - Değiştirilen hükümler :

Kanun teklifinin bir özelliği de, aynı zamanda bazı kanunların Yargıtayla doğrudan doğruya veya dolayısıyla ilgili hükümlerini değiştirmek amacını gütmesi ve bu amacı sağlayacak maddeleri muhtevi bulunmasıdır. Eğer tedbirler, aynı alandaki ihtiyaçların hiç olmazsa sonuçta müessir olanlarını şümlülü içine almazsa beklenen maksadın husule gelmeyeceği, bilinen bir gerçektir.

Aynı kanunda muhtelif kanunların hükümlerinden değiştirilmesinin misallerinden biri, Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununda bulunmaktadır. Mezkûr kanunun gerekçesinde bu konuda ve Garpta ki, emsalî halde, gerekli izahlarda bulunulduğu için, burada aynı hususları tekrara mahal görülmemiştir.

Değiştirilmesi öngörülen hükümlerden en önemlileri, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa aiddir.

Bu suretle, ileride ilgili maddeler hakkında verilen izahattan daha iyi anlaşılacağı gibi, tedbirler tek taraflı olmaktan çıkmakta, hem Yargıtay ve diğer mahkemeler, hem de vatandaşlar yönünden ihtiyaçlar karşılanmaktadır.

VII - Sonuç.:

Kanun teklifinin hazırlanmasını gerektiren sebepler meyanında genel sebeplere ve teklifin özelliklerine ilişkin olarak yukarıda verilen izahat, ana hatları itibariyle teklifin bir an önce kanuniyet iktisabetmesindeki zaruretini ortaya koymak maksadına mâtaftur.

Devlet hayatımızda, Hukuk Devleti olmak iddiasını taşıdıqça, Anayasanın hâkimiyeti söz gö-

türmez bir mahiyette buldukça; Yargıtayın ihtiyaçlarına ve onun kuruluş ve işleyişinin tam ve kâmil bir kanunla düzenlenmesi zaruretine, daha fazla bigâne kalmamız mümkün değildir.

Kanun teklifinin bölümleri ve maddeleri hakkındaki lüzumlu diğer izahat aşağıda verilmiştir.

C) TEKLİFİN BÖLÜMLERİ HAKKINDA AÇIKLAMALAR :

Yargıtay Kanunu teklifi, (Kuruluş ve görevler), (Görevlerin yapılması ve yetkilerin kullanılması), (Cumhuriyet Başsavcılığı), (Yargıtay Yayın Müdürlüğü), (Özel hükümler) ve (Değiştirilen hükümler) başlıklı altı bölüm ile (Geçici hükümler) ve (Son hükümler) den ibaret bulunmaktadır.

I - Kuruluş ve görevler :

Kanun teklifinin bu bölümündeki 1 nci maddesinde, Yargıtayın bir Birinci Başkan ile lüzumu kadar İkinci Başkan ve Yargıtay üyesinden teşekkül edeceği ve ayrıca yeteri kadar raportör de bulunacağı ifade edildikten sonra Yargıtayın kuruluşunun «bu kanunda» yazılı Birinci Başkanlık, daireler ve kurullara ayrıldığı gösterilmekte ve maddenin son fıkrası ile de Yargıtayın Ankara'da bulunacağı hükme bağlanmaktadır.

Kanun teklifinin 2 nci maddesi, Yargıtayın görevlerine ilişkindir. Bu maddenin ilk bendi, Anayasanın 139 ncu maddesinin birinci fıkrasına muvazî olarak Yargıtayın, Adliye mahkemele- rince verilen karar ve hükümlerin son inceleme merci olduğunu tebarüz ettirmek için konmuş ve Yargıtayın temyiz üzerine inceleme görevini yerine getirirken, «adaleti gerçekleştirmek» ve «memlekette kanunların uygulanmasında birliği sağlamak» amacı ile hareket edeceğinin, hukuk ilkelerine uygun surette ifade edilmesi faydalı ve hattâ herkes tarafından bilinmesini temin için, lüzumlu görülmüştür.

Maddenin 2 nci bendi, Anayasanın 139 ncu maddesinin ilk fıkrası 2 nci cümlesi hükmünün uygulama alanını açıklamaktadır. Bu bendde, Yargıtayın ilk ve son derece mahkemesi olarak bakacağı dâvalar gösterilmiştir.

Yargıtay Başkan ve üyeleri ile hukukça onlar durumunda bulunan diğer kimseler aleyhindeki görevden doğan tazminat dâvalarının merci, halen kanunlarımızda tâyin edilmemiş bulunmaktadır. Eski Teşkilâtı Esasiye Kanununun 61 nci maddesinde, «Vazifelerinden münbais hususatta İera Vekilleri ile Şûrayı Devlet ve Temyiz Mahkemesi Rüesa ve âzasını ve Cumhuriyet Başmü- deiimumisini muhakeme etmek üzere bir Divanı Âli teşkil olunacağı» hükme bağlandığı halde yeni Anayasanın 147 nci maddesi, bunlar ve diğer belli kişilerin, «görevleriyle ilgili suçlarından dolayı Yüce Divan sıfatıyla» Anayasa Mahkemesinin yargılayacağı ifade olunmuş ve Anayasa Mahkemesinin, yalnız suçlarından dolayı görevli olması esas, kabul edilmiştir. Kamu dâvasına müdahil olarak katılıp, şahsi hak talebinde bulunmak mümkün ise de bunun dışında görevden doğan tazminat dâvaları için bir merci tâyin edilmemiştir. Halbuki eski Teşkilâtı Esasiye Kanunu, «vazifeden münbais hususların» hepsini Divanı Âlinin görevlerine dâhil ettiği için, görevden doğan tazminat dâvaları için de Divanı Âli kurulması yoluna gidilmekte idi. Anayasa Mahkemesinin görevleri Anayasa ile sınırlandırıldığı için, bu hususta özel kanunla Anayasa Mahkemesine ek bir görev yükletilememesi tabiidir. Her ne kadar Anayasanın 147 (Tasarı M. 148) nci maddesine ait gerekçede, «eski Anayasamızda da bulunan Yüce Divanın vazifesinin bu suretle» Anayasa Mahkemesine verildiği ifade edilmiş ise de, (Bk. Temsilciler Meclisi, S. Sayısı: 35, Sh. 49), eski Yüce Divanın görevlerinin bu yönden yeni Anayasa Mahkemesine verilmediği bir gerçektir. Kanun teklifinin 2 nci maddesinin 2 nci bendi hükmü, bu boşluğu da doldurmakta ve 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanunu ile görevleri ihdas edilen Cumhuriyet İkinci Başsavcılarını ve Yargıtay Cumhuriyet Savcılarının bütün suçlarından doğan dâvalarla görevleri ile ilgili tazminat dâvalarını yargılama merciinin Yargıtay olduğunu hükme bağlamaktadır. Yargıtay, diğer bâzı kanunlar, ezcümle Danıştay, Askerî Yargıtay ve Sayıştay Kanunları gereğince de ilk ve son derece mahkemesidir.

Maddenin 3 nci bendi, genel hüküm niteliğindedir. Bu bend hükmüne göre, «bu ve diğer kanunlarla verilen sair görevleri yapmak» da Yargıtayın görevleri arasındadır. Meselâ, 6235 sayılı Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği Kanununun 8 nci maddesinin (b) bendi gereğince Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından seçilecek bir temsilci, Yüksek Haysiyet Divanına katılmakta; Noterlik Kanunu, Avukatlık Kanunu ve diğer bâzı kanunlar, Yargıtaya belli görevler yüklemektedir.

Kanun teklifinin bu bölümündeki geri kalan sekiz maddesi (M. 3 - 10), sırası ile (Birinci Başkanlık), (Daireler), (Hukuk ve Ceza Genel Kurulları), (Büyük Genel kurul), (Başkanlar Kurulu), (Yönetim Kurulu), (Haysiyet Divanı), (Kalemler) olmak üzere Yargıtay kuruluşundaki bölümleri, bunların teşekkül tarzlarına ve dairelerle hukuk ve ceza genel kurulları - bunların görevleri usul kanunları ile muayyendir - haric olmak üzere, diğerlerinin görevlerini göstermektedir. Dairelerle hukuk ve ceza genel kurullarının görev yönünden iş bölümleri (Bk. yukarıda B - III/1 - 2 de verilen izahat) ve kalemlerin görevleri, 17 nci madde gereğince yapılacak Yargıtay İç Yönetmeliğine bırakılmıştır.

Bu bölümde hükme bağlanan önemli diğer hususlar şunlardır :

1. Yukarıda da açıklandığı gibi (Bk. B - III/4), Yargıtay Hukuk ve Ceza Genel Kurullarına bu amaçla seçilen birer ikinci başkan başkanlık edecektir. Bunun için, yeni kadro ilâvesi yoluna gidilmemiş, şimdilik bütçenin takatı göz önünde bulundurularak, 111 Yargıtay üyeliği kadrosu 109 a indirilerek, 18 olan Yargıtay İkinci Başkanlığı kadrosu 20 ye iblâğ edilmiştir. (Bk. ekli 1 ve 2 sayılı cetveller) Yargıtayda halen gerçekte İkinci Başkanlık yoktur. Bu sıfatı taşıyan görevliler, Daire Başkanlığı yapmaktadırlar. Bunların unvanlarının değiştirilmesi düşünülmüş ise de, bu unvanların Anayasaya geçmiş olması (Bk. M. 139, F. 2) yüzünden bu mümkün görülmemiştir. 12 Aralık 1962 tarihinde yürürlüğe giren 127 sayılı Askerî Yargıtayın kuruluşu hakkında ki Kanunda dahi, daire başkanlarının dışında bir ikinci başkanlık ihdas edilmiştir. (Bk. 127 sayılı K. M. 1, 6, 10, 12, 12).

2. Bu bölümün 5 nci maddesinin son fıkrası ile 6 nci maddenin 7 nci bendinde, 2 nci maddenin 2 nci bendine konu olan dâvalarda ilk derece ve temyiz mercii olarak görevli Yargıtay kuruluşları gösterilmiştir.

Yargıtay Başkan ve üyeleri ve hukukça onlar durumunda bulunan kimseler aleyhindeki hukuk ve belli ceza dâvalarına hukuk veya ceza genel kurulları, ilk derece mahkemesi sıfatıyla bakacaklardır. Esasen Hâkimler Kanununun yürürlükteki 110 ncu maddesinin 2 nci fıkrası, bu hükme muvazi bulunmaktadır. Hukukça Yargıtay Başkan ve üyeleri durumunda bulunan diğer kimseler, Cumhuriyet Başsavcısı (Anayasa m. 137, f. 2), Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyeleri (44 sayılı K. m. 52, f. 2) Yüksek Hâkimler Kurulu Başkan ve üyeleri (45 sayılı K. m. 55), Askerî Yargıtay Başkan ve üyeleri ile Başsavcısı (Askerî Hâkimler ve Askerî Savcılar Kanunu m. 34, f. 2) gibi kanunlarda hukukça Yargıtay Başkan ve üyeleri durumunda buldukları gösterilen kimselerdir.

İlgili genel kurulun ilk derece mahkemesi sıfatıyla vereceği kararların kesin olması ve aleyhinde bir mercie müracaat edilememesi, genel kurullara aykırı görülmüş ve temyiz mercii olarak, Yargıtay Büyük Genel Kurulu kabul edilmiştir.

3 ncu maddenin 2 nci bendinde zikredilen diğer kimseler için ilk derece mahkemesi görevini, dâvanın niteliğine ve dairelerin görev bölümüne göre hukuk veya ceza dairelerinden ilgili olan yapacak ve bunun kararına karşı hukuk veya ceza genel kuruluna temyizen başvurulabilecektir.

Bu suretle sözü geçen kimseleri iki gruba ayırmak, bunların görevlerinin niteliğine, Anayasa teminatına ve işin icabına uygun bulunmuştur. Ancak, diğer dâvalar için Yargıtayın bir dairesinin veya genel kurulunun mercii gösterilmesine dair kanunlardaki özel hükümler, saklı kalmaktadır.

3. Yargıtay Büyük Genel Kurulu, Yargıtayın en yüksek yönetim organı olarak kabul edilmiştir. Bu, Yargıtayın kendi kendini idaresi ilkesinin (Bk. yukarıda B - II) tabii bir sonucudur. Toplum içinde - idama kadar giden - en önemli sonuçlar doğuracak kararlar veren kimselere, işlerini kendilerinin yönetmesi hakkını tanımamak, tenaküza düşmek demek olur ve hattâ tabiatı eşyaya ve hukuk kurallarına dahi aykırı düşer. Bu hak esasen, Anayasa Mahkemesine (44 sayılı K. m. 41), Askerî Yargıtaya (127 sayılı K. M. 7), Danıştay ve Yüksek Hâkimler Kurulu gibi diğer yüksek mahkeme ve kurullara da tanınmış bulunmaktadır.

Yargıtayı da Anayasanın metni (m. 139, f. 2) ve ruhu karşısında vesayet sisteminden kurtarmak, zaruri görülmüştür.

4. Yargıtay Yönetim Kurulunun kuruluş ve görevleri, 8 nci madde ile düzenlenmiştir. Bu kurul, Yargıtayın kendi kendini idare etmesinde önemli bir organ olarak kabul edilmiştir. Yargıtay içinde (hâkim teminatını), bu kurul sağlayacaktır. Yargıtay üyelerinin, oyları sebebiyle dâirelerinin değiştirilebilmesi imkânı ortadan kalkmakta ve ancak Yargıtay İç Yönetmeliği ile esas ve şartları belli edilecek «kesin zaruret» halinde bunların dâirelerinin değiştirilmesi imkânı doğmaktadır. Yeni gelen üyelerin dâirelere verilmesinde de ihtisasa riayet edilmesi, önemli bir prensibolmaktadır.

5. Kanun teklifinde Yargıtaydaki Haysiyet Divanı muhafaza edilmiştir. Fakat, divanın yarısından çoğunun başkanlardan teşekkül etmesi esası, terk edilerek her dâireden başkanların da dâhil olacağı adçekme yolu ile seçilecek ikişer kişinin bu Divana katılması usulü, teminat gereklerine daha uygun bulunmuştur.

Anayasanın 44 nci maddesinin ilk fıkrasında, hâkimlerin bütün özlük işleri hakkında karar verme yetkisinin Yüksek Hâkimler Kuruluna ait olduğu ifade edilmiş ise de, bu hükmün eskisinden daha az bir teminat getirmek istemediği bir gerçektir. Yargıtayın her türlü tesirden uzak olarak görevlerini yerine getirmesi asıldır. Yüksek Hâkimler Kurulu diğer hâkimler için bir teminat teşkil ederse de Yargıtay Haysiyet Divanının en yüksek dereceli 37 hâkimden kurulacak olması, buna karşılık Yüksek Hâkimler Kurulunun Yargıtay hâkimlerinden daha aşağı dereceli hâkimlerin de katılmasıyla teşekkül etmesi ve Anayasanın 147 nci maddesinin son fıkrasında dahi «üst dereceli hâkim» esasının kabul edilmesi karşısında bu yönden Yargıtay Başkan ve üyeleri için Haysiyet Divanını kabul etmekteki zaruret kendiliğinden anlaşılır. Yargıtay Başkan ve üyelerinin durumunun diğer hâkimlere nazaran özelliğinin bulunduğu, Anayasanın 139 ncu maddesinin her üç fıkrasının ayrı ayrı derinliğine mütalâa edilmesinden ve bu maddenin Kurucu Meclis-teki görüşmelerinden de (Bk. Temsilciler Meclisi Tutanak Dergisi, 52 nci Birleşim, Sh. 162 - 165) anlaşılır. Nitekim Anayasa, 136 nci maddesinde mahkemelerin kuruluşunu ayrı kanuna, 139 ncu maddesinin son fıkrasında Yargıtayın kuruluşunu ayrı kanuna tabi tutmuştur.

II - Görevlerin yapılması ve yetkilerin kullanılması :

Anayasanın 139 ncu maddesinin zikri geçen son fıkrasında «Yargıtayın kuruluşu, işleyişi... Kanunla düzenlenir.» dediği için kuruluşla ilişkin birinci bölümden sonra işleyişi düzenliyen bu bölüm hükümleri, kanun teklifinin ikinci bölümü olarak yer almıştır. «İşleyiş» tâbiri yerine daha doğru olduğu için, «görevlerin yapılması ve yetkilerin kullanılması» başlığı tercih edilmiştir.

11 nci maddeden 17 nci maddeye (dâhil) kadar olan bu bölümün başlıca özellikleri şunlardır :

1. Yargıtay dâireleri ile kurullarının, oylarıya katılabilecek kimselerin hepsinin hazır bulunması veya «bu kanunla» belli edilen çoğunluğun meydana gelmesi halinde toplantıya başlayabileceği yolundaki 11 nci maddenin ilk fıkrası hükmü, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 384 nci ve Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 381 nci maddesine uygundur. Bu esas, Yargıtayın yönetim işlerinde görevli kurullarına da teşmil edilmiş ve 11 nci maddenin diğer fıkralarında Yargıtaya ilişkin sair lüzumlu hükümler de yer almıştır.

Yargıtayda bir kişi veya kanunun gösterdiği sayıdan daha az sayıda görevliler tarafından, özel dâire adına iş çıkarılmamasının, dâva adedinin insan takatini aşmasına rağmen, nasıl sağlanacağı ve

çalışma usulü ve bu konularla ilgili teferrüata ilişkin hükümler, 17 nci madde gereğince yapılacak olan İç Yönetmelikte yer alacaktır.

2. Bu bölümdeki 12, 13 ve 14 nci maddeler, içtihadı birleştirme kararları ile toplantı ve karar çoğunluğuna taallük etmekte ve yukarıda izah edildiği gibi (Bk. B - III/3 - 5), önemli ve lüzumlu yenilikler getirmektedir. Birinci Başkanın işleri azalacağı için (Bk. B - III/4), içtihadı birleştirme mekanizması da işler hale gelecektir.

3. Yargıtay Başkanları ile Cumhuriyet Başsavcısının seçimi 15 nci maddede düzenlenmiştir. Seçimlerin dört yıl süre ile sınırlandırılmasının gerekeşi, yukarıda (Bk. B - II/2) açıklandığı için tekrar edilmeyecektir.

4. Adli tatilde Yargıtayda işlerin nasıl görüleceği hakkında kanunlarımızda bir hüküm bulunmamaktadır. 16 nci madde bu ihtiyacı karşılamaktadır. Garp memleketlerinde de konu bu şekilde özel hükümlerle düzenlenmektedir. (Bk. Alman M. T. K.m. 201).

5. Yargıtayın iç düzenini ve «bu kanunun» Yargıtaya ilişkin hükümlerinin uygulanmasını, 17 nci maddenin konusunu teşkil eden Yargıtay İç Yönetmeliği sağlayacaktır.

Bu itibarla, usul kanunlarının özel hükümleri, Yargıtayda uygulanmayacak, Yargıtay kendi iç düzenini bütün teferrüatı ile ve işlerin icaplarına uygun surette kendi düzenleyecektir.

III - Cumhuriyet Başsavcılığı :

1. Bu başlık altındaki üçüncü bölümün 18, 19, 20 ve 21 nci maddelerinde, Yargıtay kuruluşuna dâhil olmayan ve fakat Yargıtay nezdinde bulunan (Cumhuriyet Başsavcılığının kuruluşu ve görevleri), (Cumhuriyet Başsavcısının görevleri), (Cumhuriyet Başsavcılığı Genel Kurulu ve Yönetim Kurulu), (kalemler) konuları, nizama bağlanmıştır.

2. Bu bölüm hükümleri, esas itibariyle 1221 sayılı Kanunun 45 sayılı Kanunla değiştirilen 2 nci maddesi hükmüne göre hazırlanmış, Yargıtayınkine müşabih bir yönetim kurulu teşkili lüzumlu bulunmuştur. Bununla beraber savcıların karar veren hâkim durumunda bulunmamaları, dâva ve iddia makamını temsil etmeleri göz önünde bulundurulmuştur.

3. Cumhuriyet Başsavcısı, Anayasanın 137 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü ile yüksek mahkemeler hâkimleri hakkındaki hükümlere tabi olmasına rağmen «hâkim» sıfatını haiz bulunmaması sebebiyle kendisinin 1221 sayılı Temyiz teşkilâtına dair Kanunun 6082 sayılı Kanunla değişik 8 nci maddesinin 6 nci fıkrasında yazılı olduğu gibi, ceza işlerine ilişkin içtihatların birleştirilmesi kararlarında oy vermesi usulüne, ve bu bölümdeki hükümlerde, ne de kanun teklifinin diğer maddelerinde yer verilmemiştir. İctihadı birleştirme kararları, belli bir dâvaya taallük etmemekle beraber, mahiyetinin kazai tefsir ve bu itibarla yargı işi yani «hâkim kararı» olduğu söz götürmez bir gerçektir. Askerî Yargıtay kuruluşu hakkındaki Kanunun 12 nci maddesindeki müşabih hüküm, 1221 sayılı Kanunun 8 nci maddesinin zikri geçen fıkrasından alınmıştır.

Bir kimse hem dâvacı hem de hâkim olamayacağından, aynı hatalı kaynaktan gelen, hele özelliği olan Askerî işlerdeki bir hüküm, kıyasa esas tutulamaz. Kanun teklifinde, hukuk kurallarına uygun olan Alman Mahkemeler Teşkilâtı Kanununun 138 nci maddesinin 2 nci fıkrasında düzenlenen sistem kabul edilmiş ve 19 ncu maddenin 3 ncu bendinde Cumhuriyet Başsavcısının içtihadı birleştirme görüşmelerinde ancak yazılı düşüncesini açıklayabileceği gösterilmiş ve hangi hallerde yazılı düşünce alınacağı 13 ncu maddenin son fıkrası hükmü ile tâyin olunmuştur.

IV - Yargıtay Yayın Müdürlüğü :

Yalnız Yargıtay yönünden değil, Türk Hukuku için çok önemli olan bu bölüm hükümleri ile Yargıtay içtihatlarının, Garpteki emsalleri gibi yayınlanması sağlanacaktır. Bu bölümdeki 22 - 27 nci maddelerin özellikleri şunlardır :

1. Yayın Müdürlüğü, içtihatlardan başka hâkimler ve diğer hukukçular için lüzumlu olan kanunları, kolaylıkla bulmak ve değişikliklerini takibetmek müşkülâtını bertaraf etmek maksadiyle, elkitabı halinde yayınlayacak; teklif ve tercüme eserler de bu arada hâkimlerin ve diğer hukukçuların, hattâ

bütün vatandaşların istifadesine arz olunacaktır. Özel sermayenin daha kârlı işleri tercih ettiği memleketimizde bu suretle büyük bir ihtiyaç karşılanmış olacaktır.

2. Yargıtay Kütüphanesinin kurulacak olması da ayrı bir kazanç teşkil etmektedir.

3. Yargıtay kararları incelenip, gerektiğinde içtihadı birleştirmeye sevk olunacaktır. Zıt kararların çıkmasının önlenmesine çalışılacaktır.

4. Bu işler için ayrı bir yönetmelik yapılması yerine, Yargıtay Birinci Başkanının başkanlığında dört Yargıtay Hâkiminin katılmasıyla kurulacak olan Yayın Kurulunun prensip kararları vermesi ve bu suretle işlerin zamana ve ihtiyaçlara uygun olarak yürütülmesi şekli tercih edilmiştir.

5. Yargıtay raportörleri, memur ve hizmetlileri, bu işlerde de çalıştırılabilecektir. Çünkü, 22 nei maddede ifade olunduğu gibi, Yayın Müdürlüğü Yargıtay kuruluşuna dâhil bulunmaktadır.

6. Bu Müdürlük, Hazineye büyük bir külfet tahmil etmeyecektir. Ancak 250 bin lira bir döner sermaye ve ekli 2 sayılı cetvelde gösterilen mahdut miktardaki memur kadrosu ile yetinilmiştir. Döner sermaye işlerini düzenliyen bir yönetmelik yapılacaktır.

7. Gayenin tahakkuku için zaruri görülen diğer hükümler de bu bölümde yer almıştır.

V - Özel hükümler :

1. Kanun teklifinin 28 - 33 ncü maddelerinden ibaret olan bu bölümde, lüzumu ve önemi yukarıda belirtilen (Bk. B - IV/1) Adalet Şûrasının (kuruluşu), (görevleri), (adalet yılının açılışı), (meslekte geçmiş sayılan hizmetler), (ödenekler) ve yapılacak (yönetmeliklerin Resmî Gazetede yayınlanması) konuları düzenlenmiştir.

2. Memleketimizde iyi bir gelenek halini alan yeni adalet yılının açılışı, bir madde ile de olsa, İtalya'da olduğu gibi (madde 89), özel surette tanzim edilmiş ve fakat Yargıtay Birinci Başkanının açış nutkunda şahsi görüşlerini ifade etmesi yerine, yeni kurulacak olan Adalet Şûrasının esaslarını tesbit edeceği yıllık raporun Başkan tarafından okunması şekli tercih edilmiştir. Bu vesile ile emekliye ayrılan yüksek hâkimlerle, yeni gelenlerin tanıtılması ve böylece kadirbilirlik ve teşvik esaslarının uygulama yeri bulması, faydalı görülmüştür.

3. 32 nei madde Yargıtay Başkan ve üyelerinin ödeneklerine ilişkin bulunmaktadır. Bu hükümle, yüksek mahkemeler başkan ve üyelerinin ödeneklerinde eşitlik sağlanması amacı güdüldüğünden, Anayasa Mahkemesi Kanunu ve Danıştay kanun tasarısında olduğu gibi konu, Yargıtayın kendi kuruluş kanunu içinde mütalâa edilerek, Hâkimler Kurulunun şümulü dışına çıkarılmıştır.

Maaşların türlü suretlerle değişebileceği göz önünde bulundurularak sabit bir rakam yerine Anayasa Mahkemesi hakkındaki 44 sayılı Kanununun 16 nei maddesinde olduğu gibi, birinci derecedeki memurluk kadrosu aylığı tutarının yüzde altmışı nisbetinde ödenek verileceği hükme bağlanmıştır. Ödenegin verilmesi de 5017 sayılı kanun hükümlerine tabi tutulmamış ve Anayasa Mahkemesi Başkan ve üyelerininki gibi tanzim edilmiştir. Böylece, Yargıtay Başkan ve üyelerinin hastalık ve diğer kanuna dayanan bir sebeple iki aydan fazla bir süre görevlerinden ayrılmaları halinde dahi, ödeneklerinden yoksun bırakılmaları doğru görülmemiş; adalet hizmetine ömürlerini vakfetmiş bu kimselerin, hastalık gibi kanuni sebeplerle en fazla ihtiyaçlarının olduğu bir zamanda müşkül duruma sokulmaları, sosyal adalet ilkelerine aykırı bulunmuştur.

VI - Değiştirilen hükümler :

Bu bölümdeki 34 - 37 nei maddelerle dört kanunda değişiklik yapılmıştır.

a) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 8, 176, 427, 429 ve 438 nei maddelerinin değiştirilmesi, şu gayelere dayanmaktadır :

1. Para değerinin düşmesi ve eşya fiyatlarının artması sebebiyle zaman zaman Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 8, 427 ve 438 nei maddelerinde değişiklik yapıldığı gibi; kanun teklifi ile de değer ve miktar bakımından, sulh mahkemelerinin görevleri 1 000 liradan 3 000 liraya, mah-

kemelerin kesin kararları 50 liradan 300 liraya ve Yargıtayda Temyiz yolu ile duruşma yapılacak işler 2 000 liradan 6 000 liraya yükseltilmiştir.

2. Sulh mahkemelerinin görevlerine, bu mahkemelerde görülmesi lüzumlu ve faydalı bulunan diğer işler de dâhil edilmiştir.

3. Yargıtay özel dairelerinin kararlarına karşı mahkemelerin direnme hakları bakımından, sulh mahkemeleri istisna edilmiştir.

4. Yargıtayın, tarafları kendiliğinden de çağırabileceğine ilişkin 438 nci maddenin 3 ncü fıkrası hükmü, esasen uygulanmadığından kaldırılmıştır.

5. Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca verilen kararlara karşı, karar düzeltilmesi istenemeyeceği, hükme bağlanmıştır.

6. Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun yürürlükteki 176 ncı maddesinde olduğu gibi mutlak surette şifahi ve basit muhakeme usulü ile görülen işler yerine, adli tatil süresince, teklif edilen maddede gösterilen ve mahiyetleri icabı acele olan işlerin görülmesi esası kabul edilmiştir.

Tatbikatta, bilhassa şifahi muhakeme usulünün uygulandığı sulh mahkemelerindeki dâvalar umumiyetle kısa zamanda bitirilememekte, yıllarca sürmekte ve esasen asliye mahkemelerindeki dâvaların tabi olduğu usulden pek az farklar bulunmakta, adli tatilde hâkim değişikliği sebebiyle lüzumsuz talikler ve bu itibarla masraflar yapılmakta, birçok hâkimler de sulh mahkemeleri faaliyetinde olduğu için tatilden faydalanamamakta, vatandaşlar da gelip gitmelerden rahatsız olmaktadır. Adli tatil önce vatandaşlar için, sonra da mahkemeler için bir mesguliyet fasılası ve bir dinlenme, huzur ve sükûn devresidir. Memleketimizde büyük çoğunluğu teşkil eden köylünün en çok çalıştığı zaman yaz aylarıdır. Bu bakımdan Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda ceza infazının tehiri bile (M. 400) kabul edilmiştir. Daha müsait iklim şartlarına rağmen Almanyada (Bk. M. 199, 15 Temmuzdan 15 Eylülü kadar) ve İtalya'da (Bk. M. 90) iki ay olarak tâyin edilmiş ve acele, zaruri işlere hasrolunmuştur.

Bu düşüncelerin ışığı altında 176 ncı maddeye yeni bir vechе verilmiştir.

7. Yukarda (1 - 5) nci bendlerde özetlenen diğer değişikliklere gelince, hakkın kaybolmaması için kanun yollarına müracaat imkânları ne kadar genişletilirse bu yollara müracaatin o kadar fazlalaşacağı, işlerin uzayıp, sürüncemede kalacağı bir gerçektir. Gerek ceza, gerek hukuk dâvalarında malûm olan sebeplerden dolayı, zamanasımı süreleri konmuş ve işlerin belli bir zamandan sonra takibinde fayda yerine zarar husule geleceği kabul edilmiştir. Yargıtayda Hukuk Genel Kurulunda terveciden karar düzeltilmesi talepleri ile sulh mahkemelerinin görevlerine giren konulardaki direnme kararları üzerine verilen onama kararları sayısının çok cüzi olduğu göz önüne alınırsa, yapılan değişikliğin ne kadar yerinde bulunduğu kolayca anlaşılır.

Miktar veya değeri 300 liradan aşağı olan işler hakkında verilen kararların kesin olması, mahkemeleri; sulh mahkemelerinin görevlerine giren işlerde direnme kararı verilememesi, Yargıtayın Özel dairelerini ve karar düzeltilmesinin istenememesi, Hukuk Genel Kurulunu daha fazla dikkat ve itinaya sevk edecektir.

Yargıtayın işlerinin azalması da, Yargıtayda görülen diğer işlerin daha iyi incelenmesini mümkün kılacaktır.

b) Kanun teklifinin 36 ncı maddesiyle 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Adalet Bakanlığı bölümünde, ekli (1) ve (2) sayılı cetvellerin incelenmesinden anlaşılacağı vechile, Yargıtay Başkan ve üyelerinin kadrolarının 2 000 liraya yükseltilmesi suretiyle değişiklik yapılmaktadır. Bu, Anayasa ile kabul edilen seçimlerin bir sonucu ve Yargıtay hâkimlerinin ihraz ettikleri hukukî statünün, tabii bir icabıdır. Esasen büyük çoğunluğu birinci derece aylığı aldığı için, Hazineye büyük bir malî külfet yükletilmesi de söz konusu olamaz.

c) Yüksek mahkemelerin hâkimlerine ihtiyaç sebebiyle eşit surette yüzde altmış nisbetinde ödenek verilmesi yoluna gitmek zaruri olunca, halen Yargıtay Başkan ve üyeleri gibi 800 lira aylık ödenek almakta olan 5017 sayılı Kanunda yazılı Adalet Bakanlığı erkânı ile Yargıtay savcılarının hepsine ve Yüksek Hâkimler Kurulu Başkan ve üyelerine de yüzde altmış tutarı olan 1 620 lira

ödenek verilmesinin sağlanması lüzumlu görülmüştür. Ekli (3) sayılı cetvel bu sebeple tanzim edilmiştir.

ç) Kanun teklifindeki hükümlerin bir sonucu olarak 37 nci madde ile Hâkimler Kanununda da gerekli değişikliklerin yapılması yoluna gidilmiştir.

Yargıtay üye yardımcılarının, gerçekten unvanlarına uygun bir görevleri olmadığından, eskisi gibi ve görevlerinin mahiyetine uygun olarak kendilerine Rapörtör unvanı verilmesi daha doğru bulunmuştur.

VII - Geçici hükümler :

Kanun teklifinin dört geçici maddesi vardır. Geçici 1 nci madde, Başkan ve üyelerin yeni kadroları ve Rapörtör unvanının ihdası dolayısıyla yeniden fuzuli muameleler yapılmasını önlemektedir. Geçici 2 nci madde, Yargıtay Başkanlarının süre ile sınırlı seçimlerine ilişkin 15 nci maddenin uygulanmasını sağlamakta ve Anayasanın 139 ncu maddesinin 2 nci fıkrası hükmü ile Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından seçilmesini emrettiği Cumhuriyet Başsavcılığı için yeni seçim yapılmasını öngörmektedir.

Yönetmeliklerin yapılma süresi hakkındaki geçici 3 ncu maddeden sonra geçici 4 ncu madde, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 8, 427, 429 ve 438 nci maddelerinin değiştirilmesi sebebiyle, bu değişiklikten önce kazanılmış olan hakları, saklı tutmak amacı ile sevk edilmiştir.

VIII - Son hükümler :

Kanun teklifinin 38, 39 ve 40 nci maddeleri sırasıyla, kaldırılan hükümlere, yürürlük tarihine ve kanunu yürütecek makama ait bulunmaktadır.

Adalet Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

26/1/1965

Esas No. : 2/676

Karar No. : 53

Yüksek Başkanlığa

İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel ve 166 arkadaşının Yargıtay kanun teklifi, Adalet Bakanı Sırrı Atalay'ın iştiraki ile Komisyonumuzda tetkik ve müzakere olundu:

I — Gerekçesinde de açıklandığı gibi kanun teklifi, heyeti umumiyesi itibariyle kendi sahasında önemli bir boşluğu doldurmakta ve zaruri bir ihtiyacı karşılamaktadır.

Gerçekten Anayasanın (yargı) ile ilgili Genel hükümleri arasında bulunan 136 nci maddesinde «Mahkemelerin [Kuruluşu... kanunla düzenlenir» dendiği halde, bu bölümün (Yüksek Mahkemeler) başlığı altındaki 139 ncu maddesinin son fıkrasında «Yargıtayın Kuruluşu, işleyişi... kanunla düzenlenir» demek suretiyle, Yargıtayın da diğer Yüksek Mahkemeler gibi bir kuruluş kanunu olması gerektiği emredilmiş bulunmaktadır.

Adliye Mahkemelerinden verilen hüküm ve kararların son inceleme yeri olan Yargıtayın, kuruluşu hakkında 36 yıl önce yürürlüğe giren ve esas itibariyle 8 maddeden ibaret bulunan 1221 sayılı değişik Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına dair bir kanun mevcut ise de, bu kanunun, iş hacmi yıldan yıla yükselen ve halen yılda (200.000) civarında dava dosyasını inceleyip karara bağlamak durumunda bulunan bu Yüksek Mahkemenin ihtiyaçlarını karşılamaktan çok uzak olduğu şüphesizdir.

II — Kanun teklifinin aşağıda gerekçesi izah edilen maddelerinde değişiklik yapılmış, diğer maddeleri aynen kabul olunmuştur.

a) Teklifin (Kuruluş ve görevler) başlıklı birinci bölümündeki 1 nci maddesinin ilk fıkrasını teşkil eden «Yargıtay bir birinci Başkan ile lüzumu kadar ikinci Başkan ve Yargıtay üyesinden kurulur» hükmü, ilerideki maddelerde tekrara mahal kalmaması için, bunların Yargıtay Hâkimi unvanı altında anılmaları ve (lüzumu kadar) tâbiri yerine (yeter sayıda) tâbirinin yazılması daha doğru görülmüştür.

Teklifin 1 nci maddesi, Yargıtay kuruluşuna ilişkin olduğundan teklifin 18 nci maddesinin ilk fıkrasındaki «Yargıtay nezdinde bir Cumhuriyet Başsavcılığı bulunur» hükmünün oradan çıkarılarak, birinci maddenin ikinci fıkrasına «Yargıtayda Cumhuriyet Başsavcılığı bulunur» şeklinde yazılmış ve Anayasanın 137 nci maddesinin 2 nci fıkrasına uygun olarak Cumhuriyet Başsavcısının, görevinin özelliğinden doğan yollar ayrık olmak üzere Yargıtay Hâkimi durumunda olduğu ifade edilmiştir.

1 nci maddenin 2 nci fıkrası yazılış bakımından değiştirilerek 3 ncü fıkra yapılmış, Yargıtayın kuruluşunu meydana getiren Birinci Başkanlık, daireler ve kurullar bu bölümün diğer maddelerinin konusu olduğu için ve tekrardan kaçınmak maksadıyla 3 ncü fıkra çıkarılmış ve 4 ncü fıkraya daha doğru bir yazılış tarzı verilerek bu fıkra yerinde bırakılmıştır.

Bu bölümdeki 2 nci maddede bir hüküm değişikliği yapılmamıştır. Anayasanın 132 nci maddesinin ilk fıkrası hükmü de göz önünde bulundurularak, amacı daha iyi ve doğru şekilde ifade edebilmek üzere ilk bend yeniden kaleme alınmış, ikinci bendde (Yargıtay Başkan ve üyeleri) yerine (Yargıtay Hâkimleri) yazılmak suretiyle değişik yapılmıştır. 3 ncü maddenin ilk fıkrasında, Birinci Başkanlıkta bulunacak olan iki İkinci Başkanın, Birinci Başkana yardımcı olacaklarının ifade edilmesiyle iktifa edilmiş ve bunların hukuk ve ceza genel kurullarına nasıl başkanlık edecekleri, 5 nci maddede gösterilmiştir. Birinci Başkanın görevleri, işin icabına uygun şekilde 7 bend halinde yazılmıştır.

4 ncü maddede, 18 dairenin halen olduğu gibi 11 nin hukuk, 7 sinin ceza dairesi olduğu tesbit olunmuştur. Maddenin 2 ve 3 üncü fıkraları aynen bırakılmış, ancak bu maddeye Başkanların ve üyelerin görevlerinin ana hatlarını göstermek üzere 4 ve 5 nci fıkralar eklenmiştir.

5 nci maddenin ilk fıkrasında bir değişiklik yoktur. Ancak 2 nci fıkra birinci başkan yardımcılarının görevleriyle ilgili olarak değiştirilmiş, 3 ncü fıkra (Başkan ve üyeleri) yerine 1 nci maddeye uygun şekilde (Hâkimler) yazılarak, son fıkrada ilgili Genel Kurulun Yargıtay Hâkimleri ve hukukça onlar durumunda bulunan kişiler hakkında da kesin karar vermesini sağlayacak şekilde değiştirilmiş ve yeniden kaleme alınmıştır.

6 nci maddenin 7 nci bendi, 5 nci maddenin son fıkrasındaki değişikliğe uygun olarak ve Büyük Genel Kurulun bir temyiz mercii yapılmasındaki büyük müşkülât ve mahzurları göz önünde tutularak kaldırılmış, 8 nci bendin numarası 7 olarak düzeltilmiştir. Bu maddeye, Büyük Genel Kurula, hazırlık çalışmaları için Komisyon kurmak yetkisini veren bir fıkranın eklenmesi ve bu fıkranın maddeye ikinci fıkra olarak ithali faydalı görülmüştür.

7 nci maddenin konudunu teşkil eden Başkanlar Kuruluna, Birinci Başkana vekillik edeceklerinden Birinci Başkan yardımcısı olan iki İkinci Başkan dâhil edilmemiş ve ilk fıkra buna göre düzenlenmiştir. Daireler arasında işlerin aidiyetinden çıkan uyuşmazlıkların, bugün olduğu gibi ilgisi yönünden yalnız Hukuk veya Ceza daireleri başkanları tarafından karara bağlanması daha faydalı olacağından, maddeye bu yolda bir ikinci fıkra konulmuş ve ikinci fıkra üçüncü fıkra yapılarak, bunda bu kurulun görevleri, yeniden yazılan 4 bend halinde gösterilmiştir. Bu arada, 8 nci maddede Yargıtay Yönetim Kurulu yerine Birinci Başkanlık Divanı ikame edildiğinden, üyelerin dairelerinin belli edilmesi ve değiştirilmesi, 19 kişiden meydana gelen Başkanlar Kurulunun görevleri arasına alınmıştır. Ancak ani durum-

ları karşılamak için de, maddeye yeni bir fıkra eklenmesi lüzumlu bulunmuştur. İlâve etmek lâzımdır ki, bu maddedeki (Yargıtay daireleri görev yönetmeliği) nin adı, Yargıtayın görevleri esasen usul kanunları ve diğer kanunlarla bu kanun teklifinin 2 nci maddesinde belli edildiğinden, (Yargıtay iş bölümü yönetmeliği) olarak değiştirilmiş ve daireler arasındaki iş bölümünü gösterecek olan bu yönetmeliği Büyük Genel Kurulun yapacağı ve içinden seçeceği bir komisyona hazırlatabileceği için de, esasen vakti müsaidolmayan Başkanlar Kuruluna böyle bir görev verilmesi sakıncalı görülmüştür.

8 nci madde ile teşkil olunan Yönetim Kurulu yerine, bu maddede (Birinci Başkanlık Divanı) kurulması, Yargıtayın iş hacmi itibariyle üye tasarruf etmek yönünden daha doğru bulunmuştur. 3,4 ve 5 nci bendler, 1,2 ve 4 nü bend olarak alınmış; kovuşturma ve disiplin işleri ile ilgili 2 nci bendde, 9 ncu maddenin lüzumlu kıldığı Yargıtay hâkimleri ile ilgili ihtiyacı karşılayan gerekli hüküm konmuş ve 3 nü bendde de, uygulamada bir boşluk meydana gelmesi önlenmiştir.

9 ncu madde, yürürlükteki Hâkimler Kanununun 96 nci maddesinin ilk fıkrasına uygun olarak düzeltilmiştir. Divanın görev süresinin iki yıl olmasının daha doğru olacağı düşünülmüştür.

b) Kanun teklifinin (görevlerinin yapılması ve yetkilerin kullanılması) başlıklı 2 nci bölümündeki 11 nci maddenin 3 nü fıkrasında, üçte iki karar çoğunluğunun sadece disiplin işlemi yapılmasına ilişkin Haysiyet Divanı kararlarına hasrı, bu Divanın ara kararlarının ise bundan hariç bırakılması lüzumlu bulunmuştur.

12 nci madde aynen kabul edilmekle beraber, son fıkrada, (emsali hukukî meselelerde) ibaresi yerine (benzer hukukî konularda) ibaresinin yazılması tercih edilmiştir.

13 nü maddede, içtihadın birleştirilmesini istiyebilecek olanlar (en az beş genel kurul üyesi) ve (Başkanlar Kurulu), esasen diğer kurul ve dairelere dâhil bulduklarından, bunlar hariç kalacak şekilde tesbit olunmuş; Cumhuriyet Başsavcısının bizzat veya bölümlerin teklifi üzerine içtihadı birleştirme yoluna gidebileceği açıklanmış; 4 nü fıkrada içtihadı birleştirme kararlarına Yargıtay hâkimleri gibi Başsavcının da şahsan iştirakinin fayda sağlayabileceği kabul olunmuş, yazılı düşüncesini bildirmesi kâfi görülmüştür. Bunların dışında maddenin 3 nü fıkrası çıkarıldığından ilk iki maddede 3 fıkra halinde yazılmıştır.

14 nü maddedeki değişiklik başlıca iki hususa ilişkin bulunmaktadır. İlk fıkrada Hukuk ve Ceza Genel kurullarının toplantı çoğunluğu azaltılmış, ikinci fıkrada (aynı günde iki toplantı) ve (bir hafta sonraya bırakma) esasları terk edilmiştir.

15 nci maddede, görevleri 4 ve 5 nci maddelerde gösterildiğinden ilk fıkrada (ikinci başkanlar) tabiri ile yetinilmesi ve ikinci fıkrada da bunların yarısının seçiminin iki yılda bir yenilenmesi, daha doğru görülmüştür. İstifa halini düzenlemek üzere maddeye son fıkra eklenmiştir. Bunlardan başka ilk fıkra metnine, birinci sınıf savcılık sınıfından oldukları için Adalet Bakanlığı Müsteşar, Teftiş Kurulu Başkanı ve genel müdürlerini de kapsıyacak şekilde «veya bu görevlere eşit sayılanlar» ibaresi ilâve edilmiştir.

16 nci madde aynen alınmış; sadece, 8 nci maddedeki değişikliğe uygun olarak (Yönetim Kurulu) yerine (Birinci Başkanlık Divanı) yazılmış ve adli ara vermeden faydalanamayanların izinlerinin nasıl verileceği bir fıkra eklenerek bu fıkrada gösterilmiştir. Yeniden kaleme alınan son fıkrada da Cumhuriyet Başsavcılığının da adli ara verme işleri düzenlenmiştir.

17 nci maddede, (görev ve yetkiler) yönetmelikte düzenlenecek olmasına göre (bunların nasıl kullanılacağı) esasen bu düzenlemenin kapsamı içine girdiğinden metinden çıkarılmıştır.

c) Kanun teklifinin (Cumhuriyet Başsavcılığı) başlıklı 3 nü bölümü, savcılık mesleğinin taşıdığı özellikler göz önünde bulundurularak yeniden tedvin olunmuştur. 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 100 nü maddesiyle 1221 sayılı Kanunun değişik 2 nci maddesinin tadili yoluyla Başsavcılık kuruluşuna yeni bir yön verilmiş ve Yargıtay Ceza dairelerine karşılık 7 bölüm kurularak, bu bölümlerin Yargıtay daireleri gibi çalışması imkânı sağlanmıştır.

Cumhuriyet Başsavcılığı teşkilâtının, Yargıtayın bir cüzü bulunması ve bu itibarla kazai bir görev ifa etmesi sebebiyle 18 nci madde bu görüşün ışığı altında yeniden düzenlenerek Cumhuriyet Başsavcılığı bölümlerinin kuruluş, görev ve çalışmaları gösterilmiştir.

19 neu madde esas teklife uygun olarak alınmış, ancak teklifteki 20 nci madde bu maddenin altına bir fıkra olarak konulmuş ve Cumhuriyet Başsavcısının fiilî veya hukukî sebep dolayısıyla bulunamaması halinde Yüce Divana Cumhuriyet İkinci Başsavcılarında en kıdemlisinin vekâlet edeceği hakkında da bir fıkra eklenmiştir.

20 nci maddede Cumhuriyet Başsavcılığı Divanı ile Yüksek Savcılar Haysiyet Divanının kuruluş ve görevleri tesbit edilmiş ve 21 nci maddede, teklife göre bir değişiklik yapılmamıştır.

ç) Kanun teklifinin (Yargıtay Yayın Müdürlüğü) başlıklı 4 ncü bölümündeki hükümler, büyük bir ihtiyacı karşılama bakımından aynen kabul edilmiştir. Sadece 24 ncü maddede Yayın Kurulunun görev süresinin bir yıl yerine iki yıl olması, bu kurula 4 yerine 2 asil üyenin katılması daha doğru bulunmuş, maddenin ikinci bendine vuzuh verilmiştir. Bundan başka 25 nci maddede, uygulamada aksaklık olmaması için Yayın Kurulunun ilke kararında belli edilen kararların Yayın Müdürlüğüne, (iki ay) yerine en geç üç ay içinde verilmesi kabul edilmiş ve (merci) kelimesi Türkçeleştirilmiştir. 26 nci maddedeki 250 bin lira döner sermaye, amaca ulaşılabilmesini sağlamak için 500 bin liraya yükseltilmiştir. 27 nci madde sakıncalı görüldüğünden ve esasen aynı amaçla, kanunlarda mevcut disiplin ve ceza hükümleri uygulanabileceğinden metinden çıkarılmıştır.

d) Kanun teklifinin 5 nci bölümünün başlığı, muhteva bakımından (çeşitli hükümler) olarak değiştirilmiştir.

Bu bölümün 28 ve 29 neu maddeleri, Adalet Şûrasının kurulması bâzı ihtilâflara yol açabileceğinden kaldırılmıştır. 30 neu maddenin numarası 27 olarak değiştirilmiş ve madde metni işin icabına daha uygun görülen bir şekle sokulmuştur. 28 nci madde olan 31 nci maddenin ilk iki fıkrası aynen kabul edilmiş; 3 ncü fıkra, Yargıtayın iş hacminin sonucu olarak ihtiyaçlarına cevap veren bir hüküm haline getirilmiş ve 4 ncü fıkra ilâve edilmiştir. 32 ve 33 ncü maddelere sırasıyla 29 ve 30 numaraları verilmiş ve yeni 29 neu maddede Danıştay ve Anayasa Mahkemesine ilişkin kanunların ilgili hükümlerine paralel bir metin kabul edilmekle beraber madde gerekçesi uygun görülerek metne 5017 sayılı Kanun da ilâve edilmiştir.

e) Kanun teklifinin (değiştirilen hükümler) başlıklı 6 ncü bölümü kaldırılmış ve bu bölümün Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununda değişiklik yapılmasını öngören 34 ncü maddesi, söz konusu değişiklikler lüzumlu bulunmakla beraber, bunun ayrı bir kanunla sağlanması bakımından metinden tefrik edilmiş ve tefrik edilen bu maddenin komisyonumuzda bulunan aynı mahiyetteki tekliflerle birleştirilerek görüşülmesi ve Genel Kurula sevki uygun görülmüştür. Bu bölümün 35 nci maddesi aynen ve 31 nci madde olarak; 36 nci maddesi, 29 neu madde hükmünün birinci sınıf savcılara ve bu sınıftan sayılan Bakanlık Müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı ve Genel Müdürlerine de uygulanmasını mümkün kılmak amacıyla değiştirilerek ve Yüksek Hâkimler Kurulu asıl ve yedek üyelerinin ödenekleri hakkında da bir fıkra eklenerek; 37 nci madde 33 ncü madde yapılmak ve yeni 28 nci maddenin üçüncü fıkrası hükmü ile yeni 32 nci maddeye mütenazır hükümlere yer vermek suretiyle 5 nci bölüme ithal edilmişlerdir. Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet ikinci başsavcıları ve Yargıtay Cumhuriyet savcıları ile Bakanlık Müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı ve Genel Müdürleri de birinci derece memurluk kadrosu aylığını ve bu aylık tutarının % 60 ı oranında ödeneği alacaklardır. Teklifin 36 ncü maddesinde yapılan değişiklik sebebiyle (3) sayılı cetvel çıkarılmıştır.

1 ve 2 sayılı cetvellerde Cumhuriyet ikinci başsavcıları, Yargıtay Cumhuriyet savcıları, Bakanlık Müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı, genel müdürleriyle ilgili ilâveler yapılmıştır.

f) Kanun teklifinin (geçici hükümler) başlığı altındaki geçici 1 nci maddesinin 2 nci fıkrası hükmü, 30 neu maddeye alındığından bu fıkra metinden çıkarılmış ve bunun yerine, yeni 32 nci maddenin bir icabı olarak yeni bir ikinci fıkra eklenmiştir. Geçici ikinci madde, ilk seçimleri ve 15 nci maddenin 2 nci fıkrası gereğince ikinci başkanların yarısının seçimini iki yılda bir yenilenmesi-

ni düzenliyecek şekilde kaleme alınmış; geçici 3 ncu maddedeki yönetmeliklerin hazırlanarak yürürlüğe konması sırası, 3 ay yerine 6 ay olarak kabul olunmuş ve teklifin 34 ncu maddesi çıkarıldığından bununla ilgili geçici 4 ncu madde de tekliften çıkarılmıştır.

g) Kanun teklifinin (Son hükümler) başlığı altındaki 38, 39, 40 ncu maddelerin numaraları da önceki değişiklik teselsül ettirilerek sırası ile 34, 35, 36 olarak tadil edilmiştir. Bunlardan yalnız 35 ncu maddede yürürlük tarihinin kanunun yayımı tarihi olması, daha doğru görülmüştü.

Sonuç olarak teklifin 10, 22 ve 23 ncu maddeleri aynen kabul edilmiş 27, 28, 29, 34 ncu maddeleri ile geçici 4 ncu maddesi tekliften çıkartılmış ve tay edilen maddeler sebebiyle madde numaralarındaki değişiklikler teselsül ettirilmiş ve ancak raporda taktikatta kolaylığı sağlamak amacıyla teklifin aynen kabul edilen 10, 22, 23 ncu maddelerinin karşılığına (Teklifin 10, 22, 23 ncu maddeleri aynen kabul edilmiştir) şeklindeki ibare yerine bu husus rapora işaret edilmek suretiyle madde metinleri aynen komisyonumuzca hazırlanan kanun metnine derecedilmiştir.

III - Komisyonumuzca ayrıca Yargıtay Kanununu teklifinin taşıdığı öne ve sağlayacağı faydanın özelliği göz önünde bulundurularak teklifin öncelik ve ivedilikle görüşülmesi uygun görülmüş ve,

Havalesine uyularak Bütçe ve Plân Komisyonuna tevdi buyurulmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulmuştur.

Adalet Komisyonu

Başkanı
İstanbul
İ. H. Tekinel
Erzincan
S. Perinçek

Başkan V.
Kars
K. Kaya
İçel
M. Arıkan

Sözcü
N. Güray
Kayseri
A. Aras

Kâtip
T. Oğuz
Tekirdağ
Bâzı maddelere muhalifim
T. Kut

Bütçe ve Plân Komisyonu raporu

Millet Meclisi

Bütçe ve Plân Komisyonu

Esas No. : 2/676

Karar No. : 33

29 . 3 . 1965

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

Komisyonumuza havale edilmiş bulunan «İstanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel ve 166 arkadaşının Yargıtay kanunu teklifi», Adalet Komisyonu raporu ve kanun metni, ilgili Hükümet temsilcilerinin de iştirakiyle incelendi ve görüşüldü;

Adaletin tecellisinde mühim rol oynayan Yargıtayın günün şartlarına göre hazırlanmış bulunan Teşkilât Kanunu teklifi komisyonumuzda Adalet Komisyonunun değiştirilmesi esas alınarak müzakere edildi.

Adalet Komisyonu değişikliğinin 1 ncu maddesi Yargıtayın kuruluşunu bihakkın ifade etmediği gerekçesiyle yeniden tedvin edilmiştir.

2 ncu maddesinin 2 ncu fıkrasındaki «Hâkimleri» kelimesi daha vazih olacağı düşüncesiyle «Başkan ve üyeleri» şeklinde değiştirilmiş, ve bundan sonra gelecek aynı kelimenin aynı şekilde değiştirilmesi prensibine varılmış ve madde fazla kelimelerin çıkartılmasıyla redaksiyona tabi tutulmuştur.

3 ncu maddenin 5 nci fıkrasındaki «Hâkimlerinin» kelimesi prensibe uygun şekilde değiştirilmiştir. 7 nci fıkrada «bu ve öbür» yerine «diğer» kelimesi konmuştur.

4 ncu madde aynen kabul edilmiştir.

5 nci maddenin 3 ncu ve 4 ncu fıkralarındaki «Hâkimleri» kelimeleri «Başkan ve üyeleri» şeklinde prensibe uyularak değiştirilmiş ve madde bu değişikliklerle kabul edilmiştir.

6 nci maddenin 7 nci fıkrasındaki «bu ve öbür kelimeleri» fazla görülerek çıkarılmıştır.

7 nci maddenin 2 nci bendinden «bir» ve «Yargıtay», 4 ncu bendden «bu ve öbür» kelimeleri çıkarılmış «diğer» kelimesini yeri değiştirilmiştir.

8 nci maddenin 2 nci bendinin disiplin ve kovuşturma işlerine dair olan ilk cümlesi, bu görevin Anayasanın 144 ncu maddesi ile Yüksek Hâkimler Kuruluna verildiğinden ve bu sebeple Anayasaya aykırı olduğundan maddeden, aynı maddenin 4 ncu bendinden de «bu ve» ile «sair» kelimeleri diğer maddelerde olduğu gibi çıkarılmıştır.

9 ncu madde yukarıda belirtilen Anayasaya aykırılığı gerekçesiyle metinden çıkartılmıştır.

10 ncu madde, 9 ncu madde çıkartıldığından numarası değiştirilmiş ve 9 ncu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

11 nci maddenin 3 ncu fıkrasındaki 2 nci cümle de çıkarılan 9 ncu madde ile ilgili olduğundan çıkarılmış ve 10 ncu madde olarak kabul edilmiştir.

12 nci madde 11 nci madde olarak,

13 ncu madde 12 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

14 ncu maddede «Hâkim» yerine «Üye» kelimesi konmuş, son cümledeki «bulunanların salt çoğunluğu» mühim bir müessese olan Yargıtayda yeterli görülmemiş ve içtihadı birleştirme toplantılarının çoğunluk olmadığından yapılacak ikinci toplantılarında «üye tam sayısının salt çoğunluğu» olması lüzumlu görülerek bu şekilde değiştirilmiş ve 13 madde olarak kabul edilmiştir.

15 nci maddedeki «Hâkimleri» kelimeleri prensibe uygun şekilde değiştirilmiş ve 14 ncu madde olarak kabul edilmiştir.

16 nci maddenin «Hâkimlerinin» kelimesi değiştirilmiş ve aynı maddenin 4 ncu fıkrasındaki izinler hakkındaki son cümle Hâkimler Kanununa taallük ettiği cihetle çıkarılarak 15 nci madde olarak kabul edilmiştir.

17 nci maddedeki «Hâkimlerinin» kelimesi değiştirilmiş ve cümledeki «kanun hükümleri çevresinde» cümleciği fazla görülerek çıkarılmış ve 16 nci madde olarak kabul edilmiştir.

18 nci madde 17 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

19 ncu maddenin 2 nci bendi hükmü Anayasanın 147 nci maddesinde zikredildiğinden haşiv mahiyetinde görülerek çıkarılmış, mütaakıp fıkraların numaraları da buna göre düzeltilmiştir. Aynı maddenin 4 ncu fıkrasının son iki kelimesi olan «görev yaparlar» tâbiri «görevlidirler» şeklinde değiştirilmiş ve 18 nci madde olarak kabul edilmiştir.

20 nci maddenin 2 nci kısmı olan «Yüksek Saveılar Haysiyet Divanı» metni Yüksek Hâkimler Kurulu vezâifinden olduğundan çıkarılmış ve 19 ncu madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 28 nci maddesi yerine komisyonumuzca bir metin hazırlanmış ve kanun metnindeki sırasının burası olduğu uygun görülduğünden 20 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 21 nci maddesi 21 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Tasarının 22 nci maddesi 22 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Komisyonumuzca lüzumlu görüldüğünden yeniden hazırlanan bir metin 23 ncu madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 23 ncu maddesinin 3 ncu bendi haşiv olduğundan maddeden çıkarılmış ve 24 ncu madde olarak kabul edilmiştir.

Tasarının 24 ncu maddesinin 3 ncu bendindeki «23» madde numaraları değiştiğinden «24» olarak değiştirilmiş ve madde 25 nci madde olarak kabul edilmiştir.

25 nci madde metninde bulunan «yerlerince» kelimesi muğlâk görüldüğünden «organlarınca» ve «yerlere» kelimesi yerine de «organlara» kelimeleri konmuş, 26 nci madde olarak kabul edilmiştir.

26 nci maddenin 2 nci ve 3 ncü fıkraları işlerin daha iyi görülebilmesini teminen yeniden kalemeye alınmış ve 27 nci madde olarak kabul edilmiştir.

27 nci madde hükmü memleketimizde bir kanun hükmü kadar uyulan bir teamül haline geldiğinden fazla görülerek metinden çıkarılmıştır.

28 nci madde daha evvel belirtildiği üzere değişik şekilde 20 nci madde olarak kabul edildiğinden sıradan çıkarılmıştır.

Tasarının 29 ncu maddesi yeniden tedvin edilerek 28 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Komisyonumuzda hâkimler arasında bir tefrik yapılması uygun görülmemiş, halen 3 sayılı cetvelde yazılı halen alınan ödenekler kaldırılmış, bunlar 4 sayılı cetvelde bilumum hâkim ve savcılarla birlikte yeniden gösterilmiş ve artırılan ödenek miktarları belirtilmiştir. Bu durum ve tasarının 29 ncu maddesinin 2 nci fıkrasında belirtilen aylıklara göre alınacak ödenek hususu birlikte tedvin edilmiş ve 29 ncu madde olarak kabul edilmiştir.

30 ncu madde aynen ve 30 ncu madde olarak,

31 nci madde de 31 nci madde olarak aynen kabul edilmişlerdir.

32 nci madde hükmü 28 nci madde ile halledilmiş bulunmakla metinden çıkartılmıştır.

33 ncü maddenin birinci fıkrasının son cümlesi haşiv görüldüğünden metinden çıkarılmış ve 32 nci madde olarak kabul edilmiştir.

Geçici 1 nci maddede «hâkimlerinin» kelimesi değiştirilerek kabul edilmiştir.

Geçici 2 nci ve 3 ncü maddeler aynen kabul edilmiştir.

34 ncü madde maddeye 45 sayılı Kanunun 62 nci maddesi ilâve edilerek Yüksek Hâkimler Kurulu üyelerinin ödeneklerine dair olan hükmün mükerrer olmaması sağlanmış ve 33 ncü madde olarak kabul edilmiştir.

35 nci madde teamüle uyularak bu kanun hükümleri yayımını takibeden ay başından itibaren yürürlüğe girer şeklinde değiştirilmiş ve 34 ncü madde olarak kabul edilmiştir.

36 nci yürütme maddesi 35 nci madde olarak aynen kabul olunmuştur.

Komisyonumuzda yapılan müzakereler esnasında 357 sayılı Kanunun «Askerî Yargıtay Başkanı, İkinci Başkanı, Daire Başkanları ve üyeleriyle Askerî Yargıtay Başsavcısı, Millî Savunma Bakanlığı Askerî Adalet İşleri Başkanı, Askerî Adalet Teftiş Kurulu Başkanı ve Genelkurmay Adli Müşavirine aynı kanun hükümlerine göre Yargıtay Başkan ve üyelerine verilen ödenek miktarınca ödenek verilir» şeklindeki 18 nci maddesi hükmünün mer'i olduğu ve mezkûr kişilerin bu kanunla getirilen haklardan istifade edecekleri belirtilmiştir.

İhtiyacın zaruretine binaen hazırlanmış bulunan kanun teklifi öncelik ve ivedilikle görüşülme ve Genel Kurulun tasvibine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Başkan	Başkanvekili	Bu Rapor Sözcüsü	Kâtip
Aydın	Gümüşane	Diyarbakır	Nevşehir
<i>İ. Sezgin</i>	<i>N. Küçükler</i>	9 ncu maddenin tekliften çıkarılmasına muhalifim	Söz hakkım mahfuzdur <i>A. B. Numanoğlu</i>
		<i>H. Güldoğan</i>	
Adana	Ankara	Ankara	Artvin
Muhalefet şerhim ilişiktir	<i>İ. Seçkin</i>	<i>M. Ete</i>	S. O. Avcı
<i>K. Sarıbrahimoğlu</i>			İmzada bulunamadı
Aydın	Balıkesir	Bilecik	Bursa
<i>O. Apaydın</i>	Muhalifim	Ş. Binay	<i>A. Türkel</i>
	<i>A. A. Bolak</i>	İmzada bulunamadı	
	<i>M. Meclisi</i>	(S. Sayısı : 933)	

Çanakkale Ş. İnan	Çorum F. Küreli İmzada bulunamadı	Erzincan H. Atabeyli	Erzurum Muhalefet şerhim ilişiktir A. Şenyurt
Erzurum Söz hakkım mahfuz bâzı maddelere muhalifim N. Diler	Giresun İ. E. Kılıçoğlu	İstanbul M. Güven	İzmir N. Kürşad
Kars Muhalefet şerhim ilişiktir K. Okyay	Konya C. Yılmaz	Konya Söz hakkım saklıdır R. Özal	Manisa H. Kubat İmzada bulunamadı
Mardin Bâzı maddelere muhalifim E. K. Aybar	Mardin Ş. Aysan İmzada bulunamadı	Rize E. Y. Akçal	Sakarya N. Bayar İmzada bulunamadı
Sakarya M. Gürer	Trabzon A. Ş. Ağanoğlu İmzada bulunamadı		Trabzon E. Dikmen

Muhalefet Şerhi

Anayasanın 139 neu maddesinin 3 neü bendi «Yargıtayın kuruluşu, işleyişi, başkan ve üyelerinin ve diğer mensuplarının nitelikleri kanunla düzenlenir» demektir. Şu hale göre bu madde teşkilât kanununun tanzim edeceği hususları tahdiden tadadetmiştir. Âmir bir hüküm olan bu hükmün dışına çıkılarak kanuna başka müesseseleri ithal etmek caiz değildir.

Kaldı ki, Anayasanın 134 neü maddesi «Hâkimlerin nitelikleri, atanmaları, hakları ve ödevleri aylık ve ödenekleri... mahkemelerin bağımsızlığı üzerine göre, kanunla düzenlenir» demek suretiyle aylık ve ödenek mevzuunun hâkimler kanununda yer almasını öngörmüştür. Nitekim halen Adalet Komisyonunda 2 yıldır yatmakta olan Hâkimler ve Saveılar kanunu tasarısında aylık ve ödenek mevzuları ele alınmıştır.

Şu iki hükmün lâfzı ve ruhu ile Yargıtay teşkilât kanunu içinde ödenek ve aylık mevzuunun ele alınmasına mânidir. Komisyon, kabul ettiği aylık ve ödenekleri tanzim eden hükümlerle Anayasayı ihlâl etmiştir.

Bu ve Millet Meclisi Genel Kurulunda arz edeceğim sebeplerle bir kısım hükümlere muhalifim.

Adana

Kemal Sarıbrahimoğlu

Muhalefet Şerhi

Anayasanın 139 neu maddesinin 3 neü fıkrası Yargıtay teşkilât kanunun prensip olarak bu kurulun ne şekilde tesis edileceği ve işliyeceğine dair hükümler vaz'ını âmir olduğu halde Anayasanın kastedtiği bu mânânın dışında bir düşünce ile yine Anayasanın 134 neü maddesine göre bir ayrı kanunla tanzimi öngörülen hâkimlerin nitelikleri, atanmaları ve ödevleri, aylık ve ödenekleri ve sair hususlara ait hükümlerin bu teklifle birlikte vaz'edilmiş olması ve keza yargı hakkının ve bağımsızlığın bir icabı olarak bu hakkı kullanan şahısların hak, vazife, mesuliyet ve ödeneklerinin ayrı bir kanunla düzenlenmesi icabeden hâkimlerle birlikte icrada ödev almış bulunan vazifelilere ezcümle Adalet Bakanlığı Müsteşar ve Umum Müdürlerine ilişik özlük haklarına, ödeneklerine de bu kanun teklifinde yer verilmiş olması yukarıda arzetmiş olduğumuz gibi Anayasanın kastedtiği mânâyı aşkın bir tasarruf olduğu cihetle teklife muhalifiz.

Kars
K. Okyay

Erzurum
A. Şenyurt

M. Meclisi

(Ş. Sayısı : 933)

(İstanbul Milletvekili İ. Hakkı Tekinel ve 166
arkadaşının teklifi)

YARGITAY KANUN TEKLİFİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş ve görevler

Kuruluşu ve yeri

MADDE 1. — Yargıtay bir Birinci Başkan ile lüzumu kadar İkinci Başkan ve Yargıtay üyesinden kurulur.

Yargıtayda ayrıca yeteri kadar raportör de bulunur.

Yargıtayın kuruluşu, bu kanunda yazılı Birinci Başkanlık, daireler ve kurullara ayrılır.

Yargıtay Ankara'da bulunur.

Görevleri

MADDE 2. — Yargıtayın görevleri şunlardır :

1. Adliye mahkemelerinden verilen ve aleyhlerinde temyiz yoluna başvuru kararları, adaleti gerçekleştirmek ve memlekette kanunların uygulanmasında birliği sağlamak amacıyla inceleyip, karara bağlamak,

2. Yargıtay Başkan ve üyeleri ile hukukça onlar durumunda bulunan diğer kimseler aleyhindeki görevden doğan tazminat dâvaları ile şahsi suçlarına ilişkin ceza dâvalarına ve Yargıtay ikinci savcılar ile Yargıtay savcılar aleyhindeki görevden doğan tazminat dâvaları ile şahsi suçlarına ve görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlara ilişkin bütün ceza dâvalarına ve kanunlarda gösterilen diğer dâvalara ilk ve son derece mahkemesi olarak bakmak,

3. Bu ve diğer kanunlarla verilen sair görevleri yapmak.

Birinci Başkanlık

MADDE 3. — Birinci Başkanlıkta Birinci Başkandan başka, biri hukuk diğeri ceza genel kuruluna başkanlık ve yönetim işlerinde Birinci Başkana yardım ve gerektiğinde kıdem sırasına göre ona vekillik etmek üzere iki İkinci Başkan bulunur. Bunlar da yoksa Birinci Başkana, en kıdemli daire başkanı vekillik eder.

Birinci Başkanın görevleri şunlardır:

1. Yargıtayı temsil etmek,
2. Yargıtayın genel yönetimini ve başkanı bulunduğu kurulların işlerini yürütmek, yönetim kurulu kararlarını uygulamak,
3. Yargıtay memur ve hizmetlilerini denetlemek ve denetletmek,
4. Bu ve diğer kanunlarla verilen sair görevleri yapmak.

Daireler

MADDE 4. — Yargıtayın onsekiz dairesi vardır.

Her dairede başkanlık yapmak üzere bir ikinci başkan ile yeteri kadar Yargıtay üyesi bulunur.

Daire başkanına, gerektiğinde kıdemli üye vekillik eder.

Hukuk ve ceza genel kurulları

MADDE 5. — Hukuk genel kurulu, hukuk daireleri; ceza genel kurulu, ceza daireleri başkan ve üyelerinin katılmasıyla kurulur.

Hukuk ve ceza genel kurullarının her birine bu amaçla seçilen ve 3 neü maddede gösterilen İkinci Başkanlar başkanlık eder.

Hukuk ve ceza genel kurulları başkanlarına, gerektiğinde ilgili genel kurula dâhil en kıdemli daire başkanı vekillik eder.

İera ve İflâs Kanununun ceza hükümlerinin uygulanmasına ilişkin daire kararlarının ceza genel kurulunda incelenmesi sırasında bu kurula, görevli dairenin başkan ve üyeleri de katılır.

3 neü maddenin 2 neü bendinde gösterilen Yargıtay hâkimleri ile hukukça onlar durumunda bulunan kimselere ait dâvaları ilk derece mahkemesi sıfatıyla görmek ve aynı bendde yazılı diğer dâvalar hakkında Yargıtay dairelerince verilecek kararların temyizen incelenmesini yapmak, ilgili Hukuk ve Ceza Genel Kuruluna aittir.

Büyük Genel Kurul

MADDE 6. — Yargıtay Büyük Genel Kurulu, Birinci Başkanın başkanlığında Yargıtayın

bütün ikinci başkanları ile üyelerinden meydana gelir.

Bu kurulun görevleri şunlardır :

1. Yargıtay Birinci başkanı ile ikinci başkanlarını ve bu kanunda gösterilen Yargıtay kurullarının üyelerini seçmek,

2. Anayasa Mahkemesi ile Yüksek Hâkimler Kuruluna kanunlarında belli edilen sayıda asıl üye ve yedek üye seçmek,

3. Cumhuriyet Başsavcısını seçmek.

4. Yargıtayın varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda Anayasanın 149 ncu maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine iptal dâvası açılmasına karar vermek,

5. Yargıtay Yönetmeliklerini yapmak veya değiştirmek,

6. İkinci başkanların başkanlık edecekleri daireleri belli etmek, gerekirse yerlerini değiştirmek,

7. Hukuk ve Ceza Genel Kurullarının, ilk derece mahkemesi olarak verdikleri kararların temyiz incelemesini duruşmasız yapmak.

8. Bu ve diğer kanunlarla verilen sair görevleri yerine getirmek.

Başkanlar Kurulu

MADDE 7. — Başkanlar Kurulu, Birinci Başkanın başkanlığında ikinci başkanlardan kurulur.

Bu kurulun görevleri şunlardır :

1. Yargıtay Daireleri Görev Yönetmeliğini ve bunda yapılacak değişiklikleri Genel Kurula teklif etmek,

2. Görev Yönetmeliğinin uygulanmasından dolayı daireler arasında çıkacak uyuşmazlıkları çözmek,

3. Bu ve diğer kanunlarla verilen sair görevleri yapmak.

Yönetim Kurulu

MADDE 8. — Yargıtay Yönetim Kurulu, Birinci Başkanın başkanlığında Büyük Genel Kurul tarafından kendi içinden ad çekme yolu ile bir adli yıl için seçilecek 6 asıl ve 3 yedek üyeden kurulur.

Bu kurulun görevleri şunlardır :

1. Yargıtay İç Yönetmeliğini ve bunda yapılacak değişiklikleri Büyük Genel Kurula teklif etmek,

2. Yargıtaya yeni gelen her üyenin arzusu, yetiştirme alanını ve ihtiyacı göz önünde bulundurarak çalışacağı daireyi belli etmek ve kesin zaruret halinde bir üyenin dairesini değiştirmek,

3. Raportörlerin çalışacakları yeri tesbit ve gerektiğinde değiştirmek,

4. Yargıtay başkâtip, başkâtip yardımcısı, memur ve kâtipleriyle hizmetlileri hakkında atama, yükselme ve disiplin kararları almak ve lüzumu halinde Yargıtay kuruluşu içinde yerlerini değiştirmek, işten elçektirmek ve işten çıkarmak,

5. Bu ve diğer kanunlarla verilen sair işleri yapmak.

Haysiyet Divanı

MADDE 9. — Yargıtay Haysiyet Divanı, Birinci Başkanın başkanlığında her dairenin başkan ve üyeleri arasından adçekme ile bir adli yıl süresi için seçilecek ikişer asıl, birer yedek üyeden kurulur.

Bu kurul, Yargıtay Başkanı ve üyeleri hakkında disiplin işlemi uygular.

Kalemler

MADDE 10. — Yargıtay Birinci Başkanlığı ile Yargıtay dairelerinde birer kalem kurulur.

Kalemlerde gerektiği kadar başkâtip, başkâtip yardımcısı, memur ve kâtip ile mübaşir bulunur.

İKİNCİ BÖLÜM

Görevlerin yapılması ve yetkilerin kullanılması

Toplantı ve kararlar

MADDE 11. — Yargıtay daireleri ile kurulları, oylamaya katılabilecek kimselerin hepsinin hazır bulunması veya bu kanunla belli edilen çoğunluğun meydana gelmesi halinde toplantıya başlar.

Görüşmeler gizli olur, seçimler gizli oyla yapılır.

Daire ve kurullarda kararlar, çoğunlukla alınır. Haysiyet Divanı kararlarında, üçte iki çoğunluk şarttır. Bu kanunda yazılı özel hükümler saklıdır.

İçtihadı birleştirme kararları

MADDE 12. — Yargıtayın bir dairesi, hukukî bir meselede kendisinin yerleşmiş bir içtihadından veya mensubolduğu Genel Kurulun yahut aynı Genel Kurula dâhil diğer bir dairenin yerleşmiş içtihadından ayrılmak ister veya aynı Genel Kurula mensup iki dairenin veya bir daire ile dâhil olduğu Genel Kurulun kararları arasında uyumsuzluk bulunursa, bu konudaki içtihatların birleştirilmesi, ilgili hukuk veya Ceza Genel Kuruluna aittir.

Hukuk veya Ceza Genel Kuruluna dâhil bir daire, hukukî bir meselede, diğer genel kurulun veya o genel kurulun bir dairesinin yerleşmiş bir içtihadından ayrılmak ister veya ayrı genel kurullara mensup iki dairenin veya bunlardan biri ile diğer genel kurulun yahut da genel kurulların kararları arasında uyumsuzluk bulunursa, bu konudaki içtihatların birleştirilmesi, Yargıtay Büyük Genel Kuruluna aittir.

Birinci ve ikinci fıkralarda yazılı içtihadı birleştirme kararlarının değiştirilmesine veya kaldırılmasına, o kararı veren Genel Kurul yetkilidir.

İçtihadı birleştirme kararları, emsali hukukî meselelerde bütün mahkemeleri bağlar.

İçtihatların birleştirilmesini istemek

MADDE 13. — İçtihatların birleştirilmesini veya böyle bir kararın değiştirilmesini yahut kaldırılmasını, doğrudan doğruya veya Yargıtay daire ve kurullarının veya en az beş Genel Kurul üyesinin yahut da Cumhuriyet Başsavcısının gerekçe göstererek yazılı başvurusu üzerine Birinci Başkan ister.

Ancak diğer merci veya kişilerin başvurusu halinde içtihatların birleştirilmesi yoluna gitmenin gerekip gerekmediğini Yargıtay Yönetim Kurulu takdir eder.

İçtihadı birleştirme konusu, kanunlara göre Cumhuriyet Savcılarının görevlerine giren işlerle ilgili ise, Cumhuriyet Başsavcısının yazılı düşüncesi alınır.

Toplantı ve karar çoğunluğu

MADDE 14. — Daireler, yargı işlerinde bir başkan ve dört üyenin katılmasıyla; Hukuk ve Ceza Genel Kurulları ile Yargıtay Büyük Genel Kurulu, ilgili genel kurula katılacak dairelerin her

birinin hâkim sayısı beş itibar edilerek toplamının çoğunluğu ile toplanır ve oy çokluğu ile karar verirler.

Şu kadar ki, içtihatların birleştirilmesi için genel kurullarda yapılacak toplantılarda, birinci fıkra gereğince bulunacak sayılara göre üçte iki çoğunluğun hazır olması ve kararların mevcudun üçte iki çoğunluğu ile alınması şarttır. Aynı günde yapılan iki oylamada karar çoğunluğu sağlanamazsa, toplantı bir hafta sonraya bırakılır ve bu toplantıda da karar yeter sayısı elde edilemezse salt çoğunlukla karar verilir.

Başkanların ve Cumhuriyet Başsavcısının seçimi

MADDE 15. — Yargıtay Büyük Genel Kurulu, Birinci Başkan ile Hukuk ve Ceza genel kurullarına ve dairelere başkanlık edecek İkinci Başkanları Yargıtay hâkimleri arasından, Cumhuriyet Başsavcısını Yargıtay hâkimleri ile birinci sınıf saveılar arasından seçer.

Yargıtay başkanlarının görev süresi, dört yıl devam eder. Seçimler Temmuz ayının ilk haftası içinde yapılır. Seçilenler, aynı yıl adli tatil sonunda göreve başlarlar.

Birinci fıkra gereğince seçilenlerin yerlerinin her hangi bir sebeple açılması halinde, onbeş gün içinde yeni seçim yapılır. Bu suretle Yargıtay başkanlıklarından birine seçilen kimse, dört yılın geri kalan süresini tamamlar. Görev süresinin bitmesine üç aydan az süre kalan Başkanlık için yeni seçim yapılmaz.

Adli tatil işleri

MADDE 16. — Yargıtayda her adli tatil için biri hukuk, diğeri ceza ve işleri için iki nöbetçi daire kurulur.

Nöbetçi daireleri teşkil edecek başkan ve üyeler ile nöbetçi kalacak raportör ve diğer görevliler, Yönetim Kurulu kararı ile belli edilir.

İkinci başkanlarla üyelerin nöbetlerinin düzenlenmesinde kendinden sonrakiler nöbet tutmadıkça tekrar nöbetçi bırakmamak ve kıdemliden daha kıdemsiz doğru nöbeti sıraya koymak esası ve mümkün oldukça ilgililerin arzuları ile tatil işlerinin niteliği göz önünde bulundurulur.

Yargıtay İç Yönetmeliği

MADDE 17. — Yargıtay Başkan ve üyelerinin görev ve yetkileri ile bunları nasıl kullanacakları, daire ve kurulların çalışma usulleri, seçimlerin yönetimi, tutulacak defterler, kullanılacak basılı kâğıtlar, raportör ve memurların görev ve sorumlulukları, Yargıtay İç Yönetmeliği ile düzenlenir.

Yargıtayın iç düzenini ve bu kanunun Yargıtaya ilişkin hükümlerinin uygulanmasını İç Yönetmelik sağlar.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cumhuriyet Başsavcılığı

Kuruluş ve görevleri

MADDE 18. — Yargıtay nezdinde bir Cumhuriyet Başsavcılığı bulunur.

Cumhuriyet Başsavcılığı, bir Cumhuriyet Başsavcısı ile lüzumu kadar Cumhuriyet İkinci Başsavcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Savcısından kurulur.

Cumhuriyet Başsavcılığında, ayrıca yeteri kadar Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı da bulunur.

Cumhuriyet Başsavcılığının yedi bölümü vardır. Bölümlerde başkanlık görevi, bir Cumhuriyet İkinci Başsavcısı tarafından yapılır. Bölümlerde yeteri kadar Yargıtay Cumhuriyet Savcısı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcı Yardımcısı bulunur.

Bölümler kararlarını, bölüm başkanının başkanlığında dört Yargıtay Cumhuriyet Savcısının katılmasıyla verirler.

Cumhuriyet Başsavcılığı görevlerinin nasıl ifa edileceği ve bölümlerin iş taksimi, Cumhuriyet Başsavcısının Başkanlığında Cumhuriyet İkinci Başsavcıları tarafından hazırlanıp Adalet Bakanı tarafından kabul edilecek Cumhuriyet Başsavcılığı Görev ve İş Bölümü Yönetmeliği ile düzenlenir.

Cumhuriyet İkinci Başsavcılarının başkanlık edecekleri ve Yargıtay Cumhuriyet Savcılarının görevlendirecekleri bölümlerin tâynini ve değiştirilmesi, Cumhuriyet Başsavcısının yazılı düşüncesi alındıktan sonra Adalet Bakanı tarafından yapılır.

Cumhuriyet Başsavcısının görevleri

MADDE 19. — Cumhuriyet Başsavcısının görevleri şunlardır :

1. Cumhuriyet Başsavcılığını temsil etmek,
2. Anayasa Mahkemesinde savcılık görevini yapmak,
3. Yargıtay Genel Kurullarının içtihadı birleştirme görüşmelerinde Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı düşüncesini açıklamak,
4. Cumhuriyet Başsavcılığı memur ve hizmetlilerini denetlemek veya denetletmek,
5. Cumhuriyet Başsavcılığının genel yönetim işlerini ve Yönetim Kurulu kararlarını yürütmek,
6. Bu ve diğer kanunlarla verilen sair görevleri yapmak.

Cumhuriyet Başsavcısı bulunmadığı zaman, kendisine en kıdemli Cumhuriyet İkinci Başsavcısı vekillik eder. Kanunlarda yazılı özel hükümler saklıdır.

Cumhuriyet Başsavcısı, bölümlerin görevleri ile ilgili ve içtihadı ilişkin konularda ilgili bölüm başkanından bölümün görüşünü belirten yazılı düşünce bildirilmesini isteyebilir.

Cumhuriyet Başsavcılığı Genel Kurulu ve Yönetim Kurulu

MADDE 20. — Cumhuriyet Başsavcılığı Genel Kurulu, Cumhuriyet Başsavcısının başkanlığında, Cumhuriyet İkinci Başsavcıları ile Yargıtay Cumhuriyet Savcılarından; Cumhuriyet Başsavcılığı Yönetim Kurulu, Cumhuriyet Başsavcısının başkanlığında, Genel Kurul tarafından kendi içinden adçekme yolu ile bir adli yıl için seçilecek altı asıl ve üç yedek üyeden kurulur. Genel Kurul, üçte iki çoğunlukla; Yönetim Kurulu, üye tamsayısı ile toplanır ve çoğunlukla karar verirler.

Yönetim Kurulunun görevleri şunlardır :

1. Cumhuriyet Başsavcılığı ve bölümlerin kalem işlerinin düzenlenmesini sağlayan Cumhuriyet Başsavcılığı İçyönetmeliğini ve bunda yapılacak değişiklikleri Genel Kurula teklif etmek,
2. Cumhuriyet Başsavcı Yardımcılarının çalışacakları yeri tesbit ve gerektiğinde değiştirmek,
3. Cumhuriyet Başsavcılığı başkâtip, başkâtip yardımcısı, memur ve kâtipleriyle hiz-

metlileri hakkında atama, yükseltme ve disiplin kararları almak ve lüzumu halinde Cumhuriyet Başsavcılığı içinde yerlerini değiştirmek, işten el çektirmek ve işten çıkarmak,

4. Bu ve diğer kanunlarla verilen sair işleri yapmak.

Kalemler

MADDE 21. — Cumhuriyet Başsavcılığı ile bölümlerinde birer kalem kurulur.

Kalemlerde, gerektiği kadar başkâtip, başkâtip yardımcısı, memur ve kâtip bulunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yargıtay Yayın Müdürlüğü

Kuruluşu

MADDE 22. — Yargıtay Yayın Müdürlüğü, Yargıtay kuruluşu içinde birinci başkanlığa bağlı olmak üzere, bir Müdürün yönetiminde lüzumu kadar üyeden kurulur.

Yargıtay Yayın Müdürü ve üyeler, görevleri Ankara'da bulunan hâkimlik ve savcılık mesleki mensupları ve bu mesleklerden sayılan hizmetlerde bulunan kimseler arasından, kendi muvafakatları ve Yargıtay Yayın Kurulunun teklifi üzerine, sınıfına göre Yüksek Hâkimler Kurulu veya Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilir ve ilgilinin başvurması veya lüzumu halinde aynı usule uyularak esas görevlerine iade edilir.

Yargıtay Yayın Müdürlüğü emrinde bir büro bulunur.

Görevleri

MADDE 23. — Yargıtay Yayın Müdürlüğünün görevleri şunlardır :

1. Yargıtay Daire, Genel Kurul ve İctihadı Birleştirme kararlarını, ilgili oldukları kanun, tüzük ve yönetmelik maddelerine göre özetliyerek tasnif ettikten sonra kararları ve özetli fihristlerini yayınlamak,

2. Yargı organları ile bunlara yardımcı mercilere lüzumlu kanun, tüzük ve yönetmeliklerle bunlarda yapılan değişiklikleri ve Türk hukukunun tekâmülüne faydalı olacak nitelikteki telif ve tercüme eserleri ve yabancı mah-

keme içtihatlarının tercümelerini yayınlamak, bu amaçla yabancı dilde yayınlanan eser ve kararları tercüme ettirmek.

3. Yukarıki bendlerde yazılı görevlerin yerine getirilmesi için her türlü faaliyetlerde bulunmak ve gerekli hukukî işlemleri yapmak,

4. Yargıtay kütüphanesini kurmak ve yönetmek,

5. Yargıtay içtihatları arasında göreceği aykırılıkları, bir raporla ve ilgili kararların örneklerini de eklemek suretiyle Yargıtay Yayın Kuruluna bildirmek.

Yayın müdürlüğü, görevlerinin yapılmasında, Yargıtay Yayın Kurulunun kendi yetkilerine dayanarak verdiği kararlarla bağlıdır.

Yargıtay Yayın Kurulu

MADDE 24. — Yargıtay Yayın Kurulu, Birinci Başkanın başkanlığında, Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından kendi içinden bir adlı yıl için seçeceği dört asıl ve iki yedek üyeden kurulur.

Bu kurulun görevleri şunlardır:

1. Yargı içtihatlarının yayınlanması ile ilgili ilke kararları vermek,

2. Gerektiğinde Yargıtay içtihatlarının birleştirilmesi yoluna başvurmak,

3. 23 nci maddenin ikinci bendi gereğince yayınlanmasında fayda umulan mevzuat, telif ve tercüme eserlerle, bu amaçla tercüme ettirilecek eser ve kararları tesbit etmek,

4. Adalet Bakanlığına bildirilmek üzere Yargıtay Kütüphanesine alınacak yerli ve yabancı her nevi eserlerle dergi ve gazeteleri kararlaştırmak,

5. Yargıtay Yayın Müdürlüğünün genel denetimini yapmak.

Karar örneklerinin verilmesi

MADDE 25. — Yargıtay Birinci Başkanlığı kaleminin âmiri olan başkâtip, Genel Kurul ve içtihadı birleştirme kararlarının örneklerini; Yargıtay dairelerinin kalem âmiri olan başkâtipleri, kendi dairelerinin karar örneklerini, kararların verildiği tarihten itibaren en geç iki ay içinde Yayın Müdürlüğüne vermekle ödevlidirler. Başkâtipler bu ödevlerinden dolayı da Yargıtayın yetkili mercilerince denetime tabi tutulur.

Yargıtay Yayın Müdürlüğü, birinci fıkra hükmüne aykırı hareket eden ilgilileri, gerekli kovuşturma yapılmak üzere yetkili mercilere bildirir.

Döner sermaye

MADDE 26. — Yargıtay Yayın Müdürlüğü görevlerinin yerine getirilebilmesi amacı ile Yayın Müdürlüğü emrine Adalet Bakanlığı bütçesinde «Yargıtay yayınları döner sermayesi» adı altında ikiyüzelli bin lira döner sermaye verilir.

Döner sermaye hesap ve işlemleri, Adalet Bakanlığının denetimine bağlıdır. Maliye Bakanlığının denetim hakkı saklıdır.

Döner sermaye ile yapılacak yayınların fiyatlarının hesaplanması; bâyiler için yapılacak iskonto miktarı; sâfi kârdan sermayenin Hazineye ödenmesi, % 50 den aşağı olmamak üzere döner sermayeye yapılacak ilâve ve Hazineye verilecek gelir oranları ile döner sermayenin işletilmesine, hesap usullerine, alım ve satım işlemlerine ilişkin esaslar, Yargıtay Yayın Kurulunun düşüncesi alındıktan sonra Adalet ve Maliye bakanlıklarınca müştereken yapılacak Yargıtay Yayınları Döner Sermayesi Yönetmeliği ile düzenlenir.

İçtihatların başkaları tarafından yayınlanması

MADDE 27. — Yargıtay Yayın Müdürü ve üyelerinin ve bu müdürlük emrindeki büro mensuplarının ve Yargıtay ile diğer mahkemeler ve bütün savehliklardaki görevlilerin, Yargıtay kararlarını bu bölüm hükümleri gereğince yayınlanmasından önce doğrudan doğruya veya muvazaalı şekillerle kısmen veya tamamen veya özet halinde yayınlanmaları veyahut bu suretlerle yayınlanma amacı ile başkalarına vermeleri halinde, bunların tabi oldukları kanunlarda yazılı disiplin cezaları ile sıra gözetilmeksizin cezalandırılırlar.

Yargıtay Yayın Müdürlüğünün ayrıca tazminat dâvası açmak hakkı saklıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Özel hükümler

Adalet Şûrası

MADDE 28. — Adalet Şûrası, Yargıtay Bi-

rinci Başkanının başkanlığında ondört üyeden kurulur.

Danıştay, Askerî Yargıtay ve Yüksek Hâkimler Kurulu başkanları ve Cumhuriyet Başsavcısı ile üç asıl, iki yedek üye Yargıtay, iki asıl bir yedek üye Danıştay, bir asıl bir yedek üye Yüksek Hâkimler Kurulu Genel kurulları, birer asıl ve birer yedek üye Ankara ve İstanbul Hukuk fakülteleri profesörler kurulları tarafından her adlî yıl için üye tamsayılarının salt çoğunluğu ve gizli oyla kendi aralarından seçilerek Adalet Şûrasına katılırlar. Türkiye Avukatlar Birliği ve Türkiye Noterler Birliği kanunla kuruluncaya kadar Ankara Barosu Başkanı ile en kıdemli Ankara Noteri, Şûranın asıl üyeliğini yaparlar. Bunların engeli halinde yerlerine baro başkanvekili ile kıdem sırasında sonra gelen noter, yedek üye olarak Şûraya katılırlar.

Adalet Şûrası, gerektiği zaman Yargıtayda toplanır ve kararlarını, oy çokluğu ile verir.

Adalet Şûrası, görevlerine giren alanlarda, bütün makam ve mercilerden gerekli gördüğü bilgilerin verilmesini isteyebilir.

Başkan ve üyelere verilecek ücretler Adalet Şûrasının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca belirtilecek esas ve miktarlara göre ödenir.

Adalet Şûrasının görevleri

MADDE 29. — Adalet Şûrasının görevleri şunlardır:

1. Türk Milleti adına yargı yetkisini kullanan mahkemelerin varlık ve görevlerini ilgilendiren kanun tasarıları ile yürütme organı tarafından lüzum görülen diğer kanun tasarıları hakkında mütalâa beyan etmek,

2. Adalet cihazının ihtiyaçlarına ve memlekette adaletin sağlanması için alınması gereken tedbirlere ilişkin tavsiyelerini her yıl bir rapor halinde yürütme organına bildirmek,

3. Türk hukukunun tekamülünün, kazai ve ilmî içtihatlar arasında ahengin sağlanması amacı ile hukukçular arasında gerekli elbirliğine, meslekî teşekküller kurulmasına ve toplantılar yapılmasına önayak olmak.

Adalet yılının açılışı

MADDE 30. — Her yıl altı Eylül tarihinde yeni adlî yıl, Ankara Hukuk Fakültesinde ya-

pılacak bir törenle, Yargıtay Birinci Başkanı tarafından açılır.

Yargıtay Birinci Başkanı bu törende, esasları Adalet Şûrasınca tesbit edilecek yıllık raporunu okur.

Bu törende, yüksek mahkemelere katılan yeni üyelerle, bu mahkemelerden emekliye ayrılanlar takdim olunur.

Meslekte geçmiş sayılan hizmetler

MADDE 31. — Yargıtay rapotörlerinin Yargıtay hizmetlerinde geçirdikleri süreler, hâkimlik mesleğinde geçmiş sayılır.

Yargıtay Yayın Müdürlüğü Müdür ve üyeleri, rapotörler gibi işleme tabi tutulurlar ve bu müdürlükte geçirdikleri süreler, geldikleri hâkimlik veya savcılık mesleğinde geçmiş sayılır. 22 nci maddenin 2 nci fıkrası hükmü saklıdır.

Yargıtay rapotörleri, hâkimlik mesleki mensupları arasından doğrudan doğruya veya dairelerin lüzum göstermesine dayanarak Yargıtay Yönetim Kurulunun teklifi üzerine Yüksek Hâkimler Kurulunca atanırlar ve ilgilinin başvurusu veya lüzumu halinde aynı usule uyularak, hâkimlik teminatına ilişkin hükümler saklı kalmak üzere, hâkimlik meslekine iade olunurlar.

Ödenekler

MADDE 32. — Yargıtay Başkan ve üyelerine, birinci derecedeki memurluk kadrosu aylığı tutarının yüzde altmışı nisbetinde ödenek, aylıkları ile birlikte verilir.

Resmî Gazetede yayınlanma

MADDE 33. — Bu kanun hükümlerine göre hazırlanacak yönetmelikler ve bunlarda yapılacak değişiklikler Resmî Gazetede yayınlanır.

ALTINCI BÖLÜM

Değiştirilen hükümler

Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun değiştirilmesi

MADDE 34. — Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun değişik 8, 176, 427, 429 ve 438 nci

maddeleri aşağıda yazılı şekilde değiştirilmiştir:
Madde 8. — Sulh mahkemelerinin görevleri şunlardır :

a) Tesis ve iflâsa ilişkin dâva ve işler ayrık olmak üzere mamelek hukukundan doğan miktarı veya değeri üçbin lirayı geçmiyen dâvalar,

b) Dâva konusunun para değerine bakılmaksızın :

1. İcra ve İflâs Kanununun 272 ve sonraki maddeleri hükümleri ayrık olmak üzere, kira sözleşmesine dayanan tahliyeye ve kira ücretine,

2. Taşınır ve taşınmaz mallara ait toplu mülkiyetin giderilmesine veya bu malların paylaşılmasına,

3. Taşınmaz mallarda yalnız zilyedliğin korunmasına,

4. İştirak nafakası ayrık olmak üzere nafakaya ve evlilik birliğinin korunmasına ilişkin tedbirlere,

5. Evlenmeye izin verilmesine,

6. İptali istekleri ayrık olmak üzere mirasçılık belgesine,

İlişkin dâva ve işler.

Madde 176. — Adli tatil süresince mahkemelerce görülecek dâva ve işler şunlardır :

a) İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz işleri,

b) İcra ve İflâs Kanunu gereğince şikâyet ve itiraz,

c) Evlenmeye izin, vesayet ve tereke işleri,

ç) Mirasçılık belgesi ve nafaka dâvaları,

d) Kanunlarda yazılı veya mahkemelerce karar verilen diğer acele dâva ve işler.

Madde 427. — Sulh ve asliye mahkemelerinden verilen nihai kararlar aleyhine Yargıtaya başvurulabilir.

Şu kadar ki sulh mahkemelerinden verilen ve bu kanunun sekizinci maddesinin (a) bendine göre miktarı veya değeri üçyüz lirayı geçmiyen dâvalara ilişkin kararlar kesindir.

İkinci fıkra gereğince kesin olarak verilen nihai kararlarla sulh ve asliye mahkemelerinden verilen kararlardan Yargıtaya incelenmeksizin kesinleşmiş olanlar aleyhinde, yürürlükteki hukuka aykırı görülürse Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından kanun yararına olarak Yargıtaya başvurulabilir. Yargıtay, Cumhuriyet Başsavcılığının isteğini yerinde görürse, mahkeme kararını kanun yararına bozar. Yargıtayın bu kararı Resmî Gazetede yayınlanır.

Yargıtayca kanun yararına bozma, mahkeme kararının hukukî sonuçlarını değiştirmez.

Madde 429. — Yargıtay, 428 nci maddede yazılı sebeplerden dolayı bir kararı bozarsa dosyayı, kararı veren mahkemeye gönderir.

Mahkeme tarafları davet edip, dinledikten sonra Yargıtayın bozma kararına uyup uymıyacağına karar verir. Mahkeme eski kararında direnirse, bu karar yeni sebeplere dayansa bile alehinde Yargıtaya başvurulması halinde Hukuk Genel Kurulu, özel dairenin kararına uymak gerekirse mahkemenin kararını bozar, gerekmezse onanmasına karar verir. Genel kurui kararına uyulması mecburidir.

Yargıtay özel dairelerinin bozma kararlarına karşı sulh mahkemelerinin direnme hakkı yoktur.

Madde 438. — Yargıtay incelemesini, dosya üzerinde yapar.

Ancak boşanmaya, ayrılmaya hacir ve nesbe ilişkin dâvalarla miktarı veya değeri altıbin lirayı geçen dâvalarda taraflardan biri dilekçe veya lâyihasında duruşma yapılmasını isterse, gün ve saat belli edilerek o gün ve saatte tarafların veya vekillerinin Yargıtayda bulunmasını, bulunmasalar da incelemenin yapılacağını bildirir bir davetiye tebliğ olunur.

Yargıtayca görevsizlik ve yetkisizlik kararlarının incelenmesinde duruşma yapılmaz.

Yargıtay, duruşma günü tarafları veya gelen tarafı dinledikten sonra, taraflardan hiçbiri gelmemişse dosya üzerindeki incelemesi ile yetkinerek mahkeme kararının onanmasına veya bozulmasına karar verip tefhim eder. Duruşma günü kararı verilemeyen işler, en kısa zamanda karara bağlanır.

Aleyhinde Yargıtaya başvuru karar, esas yönünden kanuna uygun olup da kanunu uygulamakta bir yanlışlık yapılmış veya kanuna uymıyan husus hakkında yeniden soruşturma ve yargılama yapılmasına Yargıtayca lüzum görülmemiş olursa bundan dolayı karar bozulmayıp, bu cihetle değiştirilerek ve düzeltilerek onanır.

Yargıtay kararlarına karşı tefhim veya tebliği gününden itibaren onbeş gün içinde kararın düzeltilmesi istenebilir. Karar düzeltilmesi isteği kararı veren Yargıtay Dairesince incelenir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulunca verilen kararlarla sulh mahkemelerine ait dâva ve işler hakkında Yargıtay özel dairelerinden verilen kararlara karşı karar düzeltilmesi istenemez.

3656 sayılı Kanununun değiştirilmesi

MADDE 35. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Adalet Bakanlığı bölümünden ilişik (1) sayılı cetvelde derece, unvanı ve sayıları yazılı kadrolar çıkarılmış ve yerine (2) sayılı cetvelde derece, unvan ve sayıları yazılı kadrolar eklenmiştir.

5017 sayılı Kanununun değiştirilmesi

MADDE 36. — 5017 sayılı Hâkimler Kanununa ek Kanuna bağlı değişik cetveldен sekiz yüz lira aylık ödenek alacağı gösterilenlere ait kısım çıkarılmış ve yerine ilişik (3) sayılı cetvel ikame edilmiştir.

Hâkimler Kanununun değiştirilmesi

MADDE 37. — Hâkimler Kanununa bağlı (1) sayılı cetvelde (Birinci sınıf hâkimlik) karşılığında yazılı bulunan (Yargıtay üyeliği, Yargıtay İkinci Başkanlığı, Yargıtay Birinci Başkanlığı) dereceleri, (Birinci derece) ve aylıkları (2 000) olarak ve aynı cetvelde yazılı (Yargıtay üye yardımcılığı) unvanı, (Yargıtay raportörlüğü) olarak değiştirilmiştir.

GEÇİCİ HÜKÜMLER

Yeni kadroları iktisap

GEÇİCİ MADDE 1. — Yargıtay Başkan ve üyelerinin kadro aylıklarında bu kanunla yapılan değişiklik sebebiyle yeniden seçilmeleri veya atanmaları ve Yargıtay üye yardımcılarının da raportör unvanını almaları dolayısıyla yeniden atanmaları, gerekmez.

Birinci derece aylığını iktisabetmemiş olanlar için bu derece, müktesep hak sayılmaz.

Yeni seçimler

GEÇİCİ MADDE 2. — Atanma ile gelen Yargıtay başkanları ile Cumhuriyet Başsavcısının

görevleri, bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihi; seçimle gelen başkanların görevleri, seçim tarihinden itibaren dört yıllık sürenin bitimini takibeden Temmuz ayı başında sona erer.

Şu kadar ki bunlar, yerlerine seçilenlerin 15 nci maddede gösterilen işe başlama gününe kadar görevlerine devam etmekle ödevli olup, ondan sonra Yargıtay üyeliğine avdet ederler.

Yönetmeliklerin yapılması

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanun gereğince yapılması gereken yönetmelikler hazırlanarak, kanunun yayımlanmasından itibaren en geç üç ay içinde yürürlüğe konur. Yargıtay daireleri, bu tarihe kadar eski görevlerine devam ederler.

Kazanılmış hak

GEÇİCİ MADDE 4. — Bu kanunun yayımlandığı tarihe kadar asliye mahkemelerine açılmış olup da Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun bu kanunla değiştirilmiş olan sekizinci maddesi hükümlerine göre sulh mahkemelerinin görevi içine giren dâvalarda görevsizlik kararı verilemez.

Yukardaki fıkrada yazılı tarihe kadar hükme bağlanmış ve fakat temyiz süresi henüz gel-

memiş veya Yargıtaya başvurulmuş olan dâvalarda Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun değişik 427, 429 ve 438 nci maddelerinin bu kanunla değiştirilmeden önceki hükümlerine göre işlem yapılır.

SON HÜKÜMLER

Kaldırılan hükümler

MADDE 38. — Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına dair 1221 sayılı değişik Kanun, Yargıtay üye yardımcıları hakkındaki değişik 28 sayılı Kanun ve 1086 sayılı değişik Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 436 nci, 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 83, 84 ve 98 nci maddeleri ile diğer kanunların bu kanuna uymıyan hükümleri kaldırılmıştır.

Yürürlük tarihi

MADDE 39. — Bu kanunun hükümleri 1 Mart 1964 tarihinde yürürlüğe girer.

Kanunu yürütecek makam

MADDE 40. — Bu kanun hükümlerini, Bakanlar Kurulu yürütür.

Adalet Komisyonunun değitirisi

YARGITAY KANUNU TEKLİFİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş ve görevleri

Kuruluş ve yeri

MADDE 1. — Yargıtay, yeter sayıda Yargıtay Hâkimlerinden Kurulur. Yargıtay Hâkimleri, Birinci Başkan ile İkinci Başkanlar ve Yargıtay Üyeleridir.

Yargıtayda Cumhuriyet Başsavcılığı bulunur. Cumhuriyet Başsavcısı da görevinin özelliğinden doğan yönler ayrık olmak üzere Yargıtay Hâkimi durumundadır.

Yargıtayda yeter sayıda Rapörtör görevlendirilir.

Yargıtayın yeri Ankara'dır.

Görevleri

MADDE 2. — Yargıtayın görevleri şunlardır :

1. Adliye mahkemelerince verilen ve kesin olmıyan hüküm ve kararlara karşı temyiz yoluna başvurulduğunda bunları son yargı yeri olarak hukuku gerçekleştirmek ve memlekette hukuk uygulamasında birliği sağlamak amacı ile inceleyip, karara bağlamak,

2. Yargıtay Hâkimleri ile Hukukca onlar durumunda bulunan diğer kimseler aleyhindeki görevden doğan tazminat dâvaları ile şahsi suçlarına ilişkin ceza dâvalarına ve Yargıtay İkinci Başsavcılarıyla Yargıtay Savcılarını aleyhindeki görevden doğan tazminat dâvaları ile şahsi suçlarına ve görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlara ilişkin bütün ceza dâvalarına ve kanunlarda gösterilen diğer dâvalara, ilk ve son Yargı yeri olarak bakmak.

Birinci Başkanlık

MADDE 3. — Birinci Başkanlıkta Birinci Başkandan başka onun gerekli gördüğü hallerde görevlerini yapmak ve yokluğunda kıdem sırasına göre ona vekillik etmek üzere iki ikinci başkan bulunur. Bunların da yokluğunda birinci başkana en kıdemli daire başkanı vekillik eder.

Birinci Başkanın görevleri şunlardır

1. Yargıtayı temsil etmek
2. Yargıtay kurullarına Başkanlık etmek
3. Yargıtayın verimli ve düzenli çalışmalarını sağlamak ve bu yolda uygun göreceği tedbirleri almak, dairelerin çalışma durumları üzerinde gerekli gördüğü bilgileri yazı ile istemek ve Kurullara verilecek yönetim kararlarını yerine getirmek,
4. Yargıtaya ait önemli geçici işlerde veya başkanlık ettiği kurullarda dosya taktır etmek üzere Yargıtay Hâkimlerini ve Rapörtörlerini görevlendirmek,
5. Yargıtay Hâkimlerinin haysiyet divanına gönderilmesi konusunda gerekli işlemleri yapmak,
6. Yargıtay memur ve hizmetlilerini denetlemek veya denetletmek,
7. Bu ve öbür kanunlarla verilen başka işleri görmek.

Daireler, Başkan ve üyelerin görevleri

MADDE 4. — Yargıtayda onbir Hukuk, Yedi Ceza Dairesi vardır.

Bütçe ve Plân Komisyonunun değiştirisi

YARGITAY KANUNU TEKLİFİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Kuruluş ve görevleri

Kuruluş ve yeri

MADDE 1. — Yargıtay, Birinci Başkanlık ve yeteri kadar dairelerle Cumhuriyet Başsavcılığı ve bölümlerinden teşekkül eder.

Yargıtayın yeri : Ankara'dadır.

Görevleri

MADDE 2. — Yargıtayın görevleri şunlardır:

1. Adliye mahkemelerince verilen ve kesin olmıyan hüküm ve kararları, temyiz yoluna başvurulduğunda son yargı yeri olarak; kanunların uygulanmasında birliği sağlamak, adaleti gerçekleştirmek amacıyla inceleyip karara bağlamak,

2. Yargıtay Başkan ve üyeleri ile hukukça onlar durumunda bulunan diğer kimseler aleyhindeki görevden doğan tazminat dâvaları ile şahsi suçlarına ilişkin ceza dâvalarına ve Yargıtay İkinci başsavcılarını ile Yargıtay savcılarını aleyhindeki görevden doğan tazminat dâvaları ile şahsi suçlarına ve görevden doğan veya görev sırasında işledikleri suçlara ilişkin bütün ceza dâvalarına ve kanunlarda gösterilen diğer dâvalara, ilk ve son yargı yeri olarak bakmak.

Birinci Başkanlık

MADDE 3. — Birinci Başkanlıkta Birinci Başkandan başka onun gerekli gördüğü hallerde görevlerini yapmak ve yokluğunda kıdem sırasına göre ona vekillik etmek üzere iki İkinci Başkan bulunur. Bunların da yokluğunda Birinci Başkana en kıdemli daire başkanı vekillik eder.

Birinci Başkanın görevleri şunlardır

1. Yargıtayı temsil etmek,
2. Yargıtay kurullarına başkanlık etmek,
3. Yargıtayın verimli ve düzenli çalışmalarını sağlamak ve bu yolda uygun göreceği tedbirleri almak, dairelerin çalışma durumları üzerinde gerekli gördüğü bilgileri yazı ile istemek ve kurullara verilecek yönetim kararlarını yerine getirmek,
4. Yargıtaya ait önemli geçici işlerde veya Başkanlık ettiği kurullarda dosya tahrir etmek üzere Yargıtay Başkan ve üyelerini ve raportörlerini görevlendirmek,
5. Yargıtay Başkan ve üyelerinin haysiyet divanına gönderilmesi konusunda gerekli işlemleri yapmak,
6. Yargıtay memur ve hizmetlilerini denetlemek veya denetletmek,
7. Diğer kanunlarla verilen başka işleri görmek.

Daireler başkan ve üyelerinin görevleri

MADDE 4. — Adalet Komisyonunun 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

Adalet Komisyonunun değiştirilişi

Her dairede başkanlık yapmak üzere bir ikinci başkan ile yeteri kadar yargıtay üyesi bulunur.

Daire başkanına, gerektiğinde kıdemli üye vekillik eder. Başkanın görevleri şunlardır :

1. Dairelerinde ahenkli, verimli ve düzenli bir çalışmanın gerçekleşmesini ve işlerin çabuk ve iyi olarak incelenip karara bağlanmasını, dairenin kendi kararları arasındaki birbirini tutmazlıkların önlenmesini sağlamak için gerekli göreceği bütün tedbirleri almak ve özellikle dosyaları taktir edeceklere bu esaslar uyarınca verdirmek ve kendi yazamayacağı kararların müsveddelerini kimin yazacağını belli etmek,

2. Dosyaların görüşülmesinde gerekli konuları belirterek oyları toplamak,

3. Birinci Başkanlığın yetkisi saklı kalmak üzere kalem görevlilerini denetlemek,

Üyelerin görevleri şunlardır :

1. İncelemeleri için verilecek dosyaları gerekli şekilde ve zamanında inceleyip usulünce raporlarını yazdıktan sonra kurula taktir etmek,

2. Buldukları kurullarda görüşmelere katılmak ve oylarını vermek,

3. Yazmaları için kendilerine verilecek karar müsveddelerini yazmak,

4. Dairelerinde veya katıldıkları kurullarda ahenkli, verimli ve düzenli bir çalışmanın gerçekleşmesi için kendilerine düşen diğer işleri yapmak.

Hukuk ve Ceza Genel Kurulları

MADDE 5. — Hukuk Genel Kurulu, Hukuk Daireleri; Ceza Genel Kurulu, Ceza Daireleri Başkan ve üyelerinin katılması ile kurulur.

Birinci Başkanın başkanlık etmediği Hukuk Genel Kuruluna hukuk işlerinde ve Ceza Genel Kuruluna, ceza işlerinde yardım etmek üzere seçilen birinci başkan yardımcısı başkanlık eder. Birinci Başkanın ve belli kurulda onun yerini tutacak olan Birinci Başkan Yardımcısının bulunmaması halinde o Genel Kurulun en kıdemli daire Başkanı başkanlık görevini yapar.

İcra ve İflâs Kanunundaki ceza hükümlerinin uygulanmasına ilişkin daire kararlarının Ceza Genel kurulunda incelenmesi sırasında bu kurula görevli daireden hâkimler de katılır.

Yargıtay hâkimleri ile hukukça onlar durumunda bulunan kimselere ait dâvaları ilk mahkeme olarak görmek ve kesin karara bağlamak ve ilk mahkeme olarak özel dairelere verilecek kararların temyiz yoluyla incelenmesini yapmak, ilgili hukuk veya Ceza Genel Kuruluna aittir.

Büyük Genel Kurul

MADDE 6. — Yargıtay Büyük Genel Kurulu, Birinci Başkanın başkanlığında Yargıtayın bütün ikinci başkanları ile üyelerinden meydana gelir.

Genel Kurul, görevlerinin yapılmasında, içinden seçeceği bir komisyona hazırlık çalışmaları yaptırabilir.

Bu kurulun görevleri şunlardır :

1. Yargıtay Birinci Başkanı ile ikinci başkanlarını ve bu kanunda gösterilen yargıtay kurulunun üyelerini seçmek,

2. Anayasa Mahkemesi ile Yüksek Hâkimler Kuruluna kanunlarında belli edilen sayıda asıl ve yedek üye seçmek,

3. Cumhuriyet Başsavcısını seçmek,

4. Yargıtayın varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda Anayasanın 149 ncu maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine iptal dâvası açılmasına karar vermek,

Hukuk ve Ceza Genel Kurulları

MADDE 5. — Hukuk Genel Kurulu, Hukuk daireleri; Ceza Genel Kurulu Ceza Daireleri Başkan ve üyelerinin katılmasıyla kurulur.

Birinci Başkanın başkanlık etmediği Hukuk Genel Kuruluna hukuk işlerinde ve Ceza Genel Kuruluna, ceza işlerinde yardım etmek üzere seçilen Birinci Başkan yardımcısı başkanlık eder.

Birinci Başkanın ve belli kurulda onun yerini tutacak olan Birinci Başkan Yardımcısının bulunmaması halinde o genel kurulun en kıdemli daire başkanı başkanlık görevini yapar.

İera ve İflâs Kanunundaki ceza hükümlerinin uygulanmasına ilişkin daire kararlarının Ceza Genel Kurulunda incelenmesi sırasında bu kurula görevli dairenin başkan ve üyeleri de katılır.

Yargıtay Başkan ve üyeleri ile hukukça onlar durumunda bulunan kimselere ait dâvaları ilk mahkeme olarak görmek ve kesin karara bağlamak ve ilk mahkeme olarak özel dairelerce verilecek kararların temyiz yolu ile incelenmesini yapmak, ilgili Hukuk veya Ceza Genel Kuruluna aittir.

Büyük Genel Kurul

MADDE 6. — Yargıtay Büyük Genel Kurulu, Birinci Başkanın Başkanlığında Yargıtayın bütün ikinci başkanları ile üyelerinden meydana gelir.

Genel Kurul, görevlerinin yapılmasında, içinden seçeceği bir komisyona hazırlık çalışmaları yaptırabilir.

Bu kurulun görevleri şunlardır

1. Yargıtay Birinci Başkanı ile İkinci başkanlarının ve bu kanunda gösterilen Yargıtay kurullarının üyelerini seçmek,
2. Anayasa Mahkemesi ile Yüksek Hâkimler Kuruluna kanunlarında belli edilen sayıda asıl ve yedek üye seçmek,
3. Cumhuriyet Başsavcısını seçmek,
4. Yargıtayın varlık ve görevlerini ilgilendiren alanlarda Anayasanın 149 ncu maddesi uyarınca Anayasa Mahkemesine iptal dâvası açılmasına karar vermek,

Adalet Komisyonunun değiştirii

5. Yargıtay yönetmeliklerini yapmak veya değiştirmek,
6. İkinci başkanların başkanlık edecekleri daireleri belli etmek, gerekirse yerlerini değiştirmek,
7. Bu ve diğer kanunlarla verilen öbür görevleri yerine getirmek.

Başkanlar Kurulu

MADDE 7. — Başkanlar kurulu Birinci Başkan ile bütün ikinci başkanlardan kurulur.

Şu kadar ki, iş bölümü yönetmeliğinin uygulanmasından çıkan bir uyumsuzluk sadece hukuk veya ceza dairelerini ilgilendiriyorsa kurula Birinci Başkanla yalnız hukuk veya ceza daireleri başkanları katılır.

Bakanlar Kurulunun görevleri şunlardır

1. Yargıtay iş bölümü yönetmeliğinin uygulanmasından çıkan uyumsuzlukları kesin olarak karara bağlamak,
2. İşlerin düzeninde ve en yüksek bir verim sağlayacak şekilde yürütülmesini esas tutarak yargıtaya yeni gelen üyelerin çalışacakları daireyi belli etmek ve zorunluk halinde dairelerini değiştirmek,
3. Bir dairede birikmiş işleri çıkarmak gibi geçici sebeplerle bir üyenin dairesini geçici olarak değiştirmek,
4. Bu ve öbür kanunlarla verilen diğer işleri görmek.

Bir dairede âni olarak meydana gelen bir boşluğu doldurmak üzere çok kısa bir zaman için başka bir daire üyesini o dairede görevlendirmek Birinci Başkana aittir.

Birinci Başkanlık Divanı

MADDE 8. — Birinci Başkanlık Divanı, Birinci Başkanın başkanlığı altında Birinci Başkanın yardımcılarından kurulur. Birinci Başkan yardımcılarından hukuk işlerindeki yardımcı bulunmadığı zaman hukuk başkanlıklarının, ceza işlerindeki yardımcı bulunamadığı zaman ceza başkanlarının en kıdemlisi divana katılır. Birinci Başkanla her iki yardımcısının bulun mamaları halinde divan, Birinci Başkana vekillik edecek daire başkanı ile hukuk ve ceza başkanlarından en kıdemlilerinin katılımı ile toplanır

Divanın görevleri şunlardır

1. Yargıtay raportölerin çalışacakları yeri, Birinci Başkanın yetkisi saklı kalmak üzere belli etmek ve gerektiğinde değiştirmek,
2. Yargıtay hâkimlerine karşı disiplin veya ceza kovuşturması yapılması konusunda usulince hazırlık işlemleri yapmak ve son soruşturmanın açılması kararı büyük Genel Kurula aidolmak üzere gerekli kararları vermek; Yargıtay memur ve hizmetlilerinin atama, yükselme ve disiplin işlemlerini yapmak, gerektiğinde Yargıtay kuruluşu içinde yerlerini değiştirmek, işten el çektirmek ve işten çıkarmak,
3. Yetkili yerin neresi olduğu bildirilmemiş olan yönetim işlerini görmek,
4. Bu ve diğer kanunlarla verilen sair işleri yapmak.

Haysiyet Divanı

MADDE 9. — Yargıtay Haysiyet Divanı, Birinci Başkanın başkanlığında daire başkanlarından ve iki adli yıl için her daireden ad çekme yoluyla seçilecek birer asıl, birer yedek üyeden ve Cumhuriyet Başsavcısından kurulur.

Bütçe ve Plân Komisyonunun değişikliği

5. Yargıtay yönetmeliklerini yapmak veya değiştirmek,
6. İkinci başkanların başkanlık edecekleri daireleri belli etmek, gerekirse yerlerini değiştirmek,
7. Diğer kanunlarla verilen görevleri yerine getirmek.

Başkanlar Kurulu

MADDE 7. — Başkanlar Kurulu Birinci Başkan ile bütün İkinci başkanlardan kurulur. Şu kadar ki, iş bölümü yönetmeliğinin uygulanmasından çıkan bir uyuşmazlık sadece Hukuk veya Ceza dairelerini ilgilendiriyorsa Kurula Birinci Başkanla yalnız Hukuk veya Ceza daireleri başkanları katılır.

Başkanlar Kurulunun görevleri şunlardır

1. Yargıtay iş bölümü yönetmeliğinin uygulanmasından çıkan uyuşmazlıkları kesin olarak karara bağlamak,
2. İşlerin düzeninde ve en yüksek verim sağlayacak şekilde yürütülmesini esas tutarak yeni gelen üyelerin çalışacakları daireyi belli etmek ve zorunluk halinde dairelerini değiştirmek,
3. Bir dairede birikmiş işleri çıkarmak gibi geçici sebeplerle bir üyenin dairesini geçici olarak değiştirmek,
4. Diğer kanunlarla verilen işleri görmek.

Bir dairede âni olarak meydana gelen bir boşluğu doldurmak üzere çok kısa bir zaman için başka bir daire üyesini o dairede görevlendirmek Birinci Başkanı aittir.

Birinci Başkanlık Divanı

MADDE 8. — Birinci Başkanlık Divanı, Birinci Başkanın başkanlığı altında Birinci Başkanın yardımcılarından kurulur, Birinci Başkan yardımcılarından hukuk işlerindeki yardımcı bulunmadığı zaman hukuk başkanlarının ceza işlerindeki yardımcı bulunmadığı zaman ceza başkanlarının en kıdemlisi Divana katılır. Birinci Başkanla her iki yardımcısının bulunmaması halinde Divan, Birinci Başkanı vekillik edecek daire başkanı ile hukuk ve ceza başkanlarından en kıdemlilerinin katılmasıyla toplanır.

Divanın görevleri şunlardır

1. Yargıtay raportörlerinin çalışacakları yeri, Birinci Başkanın yetkisi saklı kalmak üzere belli etmek ve gerektiğinde değiştirmek,
2. Yargıtay memur ve hizmetlilerinin atama, yükselme ve disiplin işlemlerini yapmak, gerektiğinde Yargıtay kuruluşu içinde yerlerini değiştirmek, isten el çektirmek ve isten çıkarmak,
3. Yetkili yerin neresi olduğu bildirilmemiş olan yönetim işlerini görmek,
4. Diğer kanunlarla verilen işleri yapmak.

Adalet Komisyonunun değiştirisi

*Bu kurul, Yargıtay hâkimleri hakkında disiplin işlemleri uygulanır.
Kalemler*

MADDE 10. — Yargıtay Birinci Başkanlığı ile Yargıtay dairelerinde birer kalem kurulur.

Kalemlerde, gerektiği kadar başkâtip, başkâtip yardımcısı, memur ve kâtip ile mübaşir bulunur.

İKİNCİ BÖLÜM

Görevlerin yapılması ve yetkilerin kullanılması

Toplantı ve kararlar

MADDE 11. — Yargıtay daireleri ile kurulları, oylumaya katılabilecek kimselerin hepsinin hazır bulunması veya bu kanunla belli edilen çoğunluğun meydana gelmesi halinde toplantıya başlar.

Görüşmeler gizli olur, seçimler gizli oyla yapılır.

Daire ve kurullarda kararlar çoğunlukla verilir Haysiyet Divanının disiplin işlemi yapılmasına ilişkin kararlarında üçte iki çoğunluk şarttır. Özel hükümler saklıdır.

İçtihadı birleştirme kararları

MADDE 12. — Yargıtayın bir dairesi, hukukî bir meselede kendisinin yerleşmiş bir içtihadından veya mensubolduğu genel kurulun yahut ayrı genel kurula dâhil diğer bir dairenin yerleşmiş içtihadından ayrılmak ister veya aynı genel kurulla iki dairenin veya bir daire ile dâhil olduğu genel kurulun kararları arasında uyumsuzluk bulunursa bu konudaki içtihatların birleştirilmesi ilgili hukuk veya ceza genel kuruluna aittir.

Hukuk veya ceza genel kuruluna dâhil bir daire hukukî bir meselede, diğer genel kurulun veya o genel kurulun bir dairesinin yerleşmiş bir içtihadından ayrılmak ister veya ayrı genel kurullara mensup iki dairenin veya bunlardan biri ile diğer genel kurulun yahut da genel kurulların kararları arasında uyumsuzluk bulunursa, bu konudaki içtihatların birleştirilmesi, Yargıtay Büyük Genel Kuruluna aittir.

Birinci ve ikinci fıkralarda yazılı içtihadı birleştirme kararlarının değiştirilmesine veya kaldırılmasına, o kararı veren genel kurul yetkilidir.

İçtihadı birleştirme kararları, benzer hukukî konularda bütün yargı yerlerini bağlar.

İçtihatların birleştirilmesini istemek

MADDE 13. — İçtihatların birleştirilmesini doğrudan doğruya veya Yargıtaydaki dairelerin veya genel kurulların verdikleri karar sonucunda gerekçeli yazı ile başvurmaları veya C. Başsavcısının bizzat veya bölümlerin teklifi ile aynı şekilde başvurması üzerine birinci başkan ilgili kuruldandır.

Diğer merci veya kişilerin gerekçeye dayanan yazılı başvurmaları halinde içtihadı birleştirme yoluna gitmenin gerekip gerekmediğine birinci başkanlık divanı karar verir. Bu karar kesin-dir.

İçtihadı birleştirme kararlarının değiştirilmesi veya kaldırılması da yukarıdaki hükümlere bağlıdır.

İçtihadı birleştirme konusu, kanunlara göre Cumhuriyet savcılarının görevlerine giren işlemlerle ilgili ise Cumhuriyet Başsavcısı içtihadı birleştirme kararı verecek olan kurula üye olarak katılıp oy verme yetkisine sahiptir.

Bütçe ve Plân Komisyonunun değiştirilişi

Kalemler

MADDE 9. — Adalet Komisyonunun 10 neu maddesi 9 neu madde olarak aynen kabul edilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

Görevlerin yapılması ve yetkilerin kullanılması

Toplantı ve kararlar

MADDE 10. — Yargıtay daireleri ile kurulları, oylamaya katılabilecek kimselerin hepsinin hazır bulunması veya bu kanunla belli edilen çoğunluğun meydana gelmesi halinde toplantıya başlar.

Görüşmeler gizli olur, seçimler gizli oyla yapılır.

Daire ve kurullarda kararlar çoğunlukla verilir, özel hükümler saklıdır.

İçtihatı birleştirme kararları

MADDE 11. — Adalet Komisyonunun 12 nei maddesi 11 nei madde olarak aynen kabul edilmiştir.

İçtihatların birleştirilmesini istemek

MADDE 12. — Adalet Komisyonunun 13 neu maddesi 12 nei madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Adalet Komisyonunun değiştirisi

Toplantı ve karar çoğunluğu

MADDE 14. — Daireler, yargı işlerinde bir başkan ve dört üyenin katılması ile; hukuk ve ceza genel kurulları, ilgili genel kurula, bağlı daireler sayısının iki katının bir fazlası ile hukuk ve ceza içtihadı birleştirme kurulları ve Yargıtay Büyük Genel Kurulu, dairelerin her birinin hâkim sayısı beş itibar edilerek toplamının çoğunluğu ile toplanır ve oy çoğluğu ile karar verirler.

İçtihadı birleştirme kurulları toplantılarında, birinci fıkraya gereğince bulunan sayılara göre üçte iki çoğunluğun hazır olması ve esasa ilişkin kararların, toplantıda bulunanların üçte iki çoğunluğu ile verilmesi şarttır. Aneak birinci toplantıda bu çoğunluk sağlanmaz ise ikinci toplantıda bulunanların salt çoğunluğu ile yetinilir.

Başkanların ve Cumhuriyet Başsavcısının seçimi

MADDE 15. — Yargıtay Büyük Genel Kurulu; Birinci Başkan ile İkinci başkanları, Yargıtay hâkimleri arasından; Cumhuriyet Başsavcısı Yargıtay hâkimleri ile Cumhuriyet İkinci Başsavcuları, Yargıtay Cumhuriyet saveıları ve bu görevlere eşit sayılanlar arasından üye tām sayısının salt çoğunluğu ile seçer.

Yargıtay başkanlarının görev süresi 4 yıldır. İkinci başkanların yarısının seçimi her iki yılda bir yenilenir. Seçimler Temmuz ayının ilk haftası içinde yapılır. Seçilen aynı yıl adli ara verme sonunda göreve başlarlar.

Yargıtay Birinci Başkanı ile İkinci başkanları bu görevlerinden çekilebilirler ve hiçbir işleme yerli olmaksızın Yargıtay üyeliği görevine devam ederler.

Adli ara verme işleri

MADDE 16. — Yargıtayda her adli ara verme için biri hukuk, diğeri ceza dāva ve işleri için iki nöbetçi daire kurulur.

Nöbetçi dairelerde görevlendirilecek başkan ve üyelerle nöbetçi kalacak raportör ve diğer görevliler Birinci Başkanlık Divanınca belli edilir.

İkinci başkanlarla üyelerin nöbetlerinin düzenlenmesinde kendinden sonrakiler nöbet tutmadıkça tekrar nöbetçi bırakmamak ve kıdemliden daha kıdemsiz doğru nöbeti sıraya koymak esas ve mümkün oldukça ilgilileri arzuları ve ara verme işlerinin niteliği göz önünde bulundurulur. Adli ara vermeden yararlanmıyan Yargıtay hâkimlerinin yıllık izinleri 45 gündür. Yargıtay hâkimlerine kanun gereğince verilmesi gereken bütün izinler Birinci Başkanlık Divanınca verilir.

Adli ara verme süresi için Cumhuriyet Başsavcılığında nöbetçi bir bölüm kurulur bu bölümde görevlendirilecek Cumhuriyet İkinci Başsavcısı ile Yargıtay Cumhuriyet saveıları, Cumhuriyet Başsavcı yardımcıları ve diğer görevliler Cumhuriyet Başsavcılığı Divanınca belli edilir. Adli ara vermeden yararlanmıyan Cumhuriyet İkinci başsavcuları ile Yargıtay Cumhuriyet saveılarının yıllık izinleri 45 gündür.

Yargıtay İcyonetmeliği

MADDE 17. — Yargıtay hâkimlerinin ödev ve yetkileri ile daire ve kurulların çalışma usulleri, seçimlerin yönetimi, tutulacak defterler, kullandıkları basılı kâğıtlar, raportör ve memurlarla hizmetlilerin ödev ve sorumlulukları, kanun hükümleri çevresinde Yargıtay İcyonetmeliği ile düzenlenir.

Yargıtayın iç düzenini ve bu kanunun Yargıtayla ilişkin hükümlerinin uygulanmasını İcyonetmelik sağlar.

Bütçe ve Plân Komisyonunun değiştirişi

Toplantı ve karar çoğunluğu

MADDE 13. — Daireler, yargı işlerinde bir başkan ve dört üyenin katılması ile; Hukuk ve Ceza Genel Kurulları, ilgili genel kurula bağlı daireler sayısının iki katının bir fazlası ile Hukuk ve Ceza İctihadı Birleştirme Kurulları ve Yargıtay Büyük Genel Kurulu, dairelerin her birinin üye sayısı beş itibar edilerek toplamının çoğunluğu ile toplanır ve oy çokluğu ile karar verirler.

İctihadı Birleştirme Kurulları toplantılarında, birinci fıkraya gereğince bulunan sayılara göre üçte iki çoğunluğun hazır olması ve esasa ilişkin kararların, toplantıda bulunanların üçte iki çoğunluğu ile verilmesi şarttır. Ancak birinci toplantıda bu çoğunluk sağlanmaz ise ikinci toplantıda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile yetinilir.

Başkanların ve Cumhuriyet Başsavcısının seçimi

MADDE 14. — Yargıtay Büyük Genel Kurulu; Birinci Başkan ile ikinci başkanları, Yargıtay üyeleri arasından; Cumhuriyet Başsavcısı Yargıtay üyeleri ile Cumhuriyet ikinci başsavcılarını Yargıtay Cumhuriyet savcılarını ve bu görevleri eşit sayılanlar arasından üye tamsayısının salt çoğunluğu ile seçer.

Yargıtay başkanlarının görev süresi dört yıldır.

İkinci başkanların yarısının seçimi her iki yılda bir yenilenir.

Seçimler Temmuz ayının ilk haftası içinde yapılır. Seçilenler aynı yıl adli ara verme sonunda göreve başlarlar.

Yargıtay Birinci Başkanı ile ikinci başkanları bu görevlerinden çekilebilir ve hiçbir işleme yer olmaksızın Yargıtay üyeliği görevine devam ederler.

Adli ara verme işleri

MADDE 15. — Yargıtayda her adli ara verme için biri hukuk, diğeri ceza dâva ve işleri için iki nöbetçi daire kurulur.

Nöbetçi dairelerde görevlendirilecek başkan ve üyelerle nöbetçi kalacak raportör ve diğer görevliler Birinci Başkanlık Divanıca belli edilir.

İkinci başkanlarla üyelerin nöbetlerinin düzenlenmesinde kendinden sonrakiler nöbet tutmadıkça tekrar nöbetçi bırakmamak ve kideden daha kideden doğru nöbeti sıraya koymak esası ve mümkün oldukça ilgililerin arzuları ve ara verme işlerinin niteliği göz önünde bulundurulur.

Adli ara vermeden yararlanmayan Yargıtay üyelerinin yıllık izinleri 45 gündür.

Adli ara verme süresi için Cumhuriyet Savcılığında nöbetçi bir bölüm kurulur. Bu bölümde görevlendirilecek Cumhuriyet ikinci başsavcısı ile Yargıtay Cumhuriyet savcılarını, Cumhuriyet Başsavcı yardımcılarını ve diğer görevliler Cumhuriyet Başsavcılığı Divanıca belli edilir.

Adli aravermeden yararlanmayan Cumhuriyet ikinci başsavcılarını ile Yargıtay Cumhuriyet savcılarının yıllık izinleri 45 gündür.

Yargıtay İcnyönetmeliği

MADDE 16. — Yargıtay Başkan ve üyelerinin ödev ve yetkileri ile daire ve kurulların çalışma usulleri, seçimlerin yönetimi, tutulacak defterler, kullanılacak basılı kâğıtlar, raportör ve memurlarla hizmetlilerin ödev ve sorumlulukları Yargıtay İcnyönetmeliği ile düzenlenir.

Yargıtayın iç düzenini ve bu kanunun Yargıtaya ilişkin hükümlerinin uygulanmasını İcnyönetmelik sağlar.

Adalet Komisyonunun değiştirilmişi

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cumhuriyet Başsavcılığı Kuruluşu ve görevleri

MADDE 18. — Cumhuriyet Başsaveiliğinde bir Cumhuriyet Başsaveisi ile yeteri kadar Cumhuriyet İkinci Başsaveisi, Yargıtay Cumhuriyet Saveisi ve Cumhuriyet Başsavei yardımcısı bulunur.

Başsaveilik teşkilatı Yargıtay ceza daireleri sayısına göre bölümlere ayrılır bölümlerin her biri bir Cumhuriyet İkinci Başsaveisinin Başkanlığında dört Yargıtay Cumhuriyet Saveisinden teşekkül eder, her bölümde gerektiği kadar yedek Yargıtay Cumhuriyet Saveisi ve Cumhuriyet Başsavei yardımcısı vardır.

Bu kanunun dördüncü maddesindeki başkan ve üyelerin görevlerine ilişkin hükümler, Cumhuriyet Başsaveiliği bölüm başkanları ile üyelerinin görevleri hakkında da uygulanır.

Yargıtay ceza daireleri ile aynı derece ve nitelikte bulunan Cumhuriyet Başsaveiliği bölümlerinin görevleri ile çalışma tarzları, yapacakları işlemlerle verecekleri kararları ve Cumhuriyet Başsavei yardımcılarının görevleri Cumhuriyet Başsaveisinin Başkanlığında Cumhuriyet ikinci başsaveilerinden terekküboden Cumhuriyet Başsaveileri Kurulu tarafından düzenlenecek bir yönetmelikte gösterilir.

Bölüm ve kurulda kararlar çoğunlukla verilir.

Yönetmelik ve aynı usule göre bu yönetmelikte yapılacak değişiklikler Resmî Gazetede yayımlanır.

Bu kanunun yedinci maddesindeki işlemler Cumhuriyet Başsaveileri Kurulu tarafından yapılır.

Cumhuriyet Başsaveisinin görevleri

MADDE 19. — Cumhuriyet Başsaveisinin görevleri şunlardır :

1. Cumhuriyet Başsaveiliğini temsil etmek,
2. Anayasa Mahkemesinde saveilik görevini yapmak,
3. Yargıtay Genel kurullarının içtihadı birleştirme görüşmelerinde Cumhuriyet Başsaveiliğinin yazılı düşüncesini açıklamak,
4. Cumhuriyet Başsaveiliği memur ve hizmetlilerini denetlemek veya denetletmek,
5. Cumhuriyet Başsaveiliğinin genel yönetim işlerini ve yönetim kurulu kararlarını yürütmek,
6. Bu ve diğer kanunlarla verilen sair görevleri yapmak.

Cumhuriyet Başsaveisi bulunmadığı zaman kendisine en kıdemli Cumhuriyet İkinci Başsaveisi vekillik eder. Kanunlarda yazılı özel hükümler saklıdır.

Cumhuriyet Başsaveisi, bölümlerin görevleri ile ilgili ve içtihadı ilişkin konularda ilgili bölüm başkanından bölümün görüşünü belirten yazılı düşünce bildirilmesini isteyebilir.

Anayasa Mahkemesinde Cumhuriyet Başsaveisi ile beraber onun uygun göreceği Cumhuriyet İkinci başsaveileri ve Yargıtay Cumhuriyet saveileri görev yaparlar.

Fiilî veya hukukî sebeplerle C. Başsaveisinin bu görevi ifa edememesi halinde en kıdemli Cumhuriyet İkinci Başsaveisi kendisine vekâlet eder.

Cumhuriyet Başsavcılığı Divanı ve Yüksek Savcılar Haysiyet Divanı

MADDE 20. —

I - Cumhuriyet Başsaveiliği Divanı, Cumhuriyet Başsaveisinin Başkanlığı altında iki Cumhuriyet İkinci Başsaveisinden teşekkül eder.

Bütçe ve Plân Komisyonunun değişikliği

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Cumhuriyet Başsavcılığı kuruluşu ve görevleri

MADDE 17. — Adalet Komisyonunun 18 nci maddesi 17 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Başsavcısının görevleri

MADDE 18. — Cumhuriyet Başsavcısının görevleri şunlardır :

1. Cumhuriyet Başsavcılığını temsil etmek,
2. Yargıtay Genel kurullarının içtihadı birleştirme görüşmelerinde Cumhuriyet Başsavcılığının yazılı düşüncesini açıklamak,
3. Cumhuriyet Başsavcılığı memur ve hizmetlilerini denetlemek veya denetletmek,
4. Cumhuriyet Başsavcılığının genel yönetim işlerini ve yönetim kurulu kararlarını yürütmek,
5. Diğer kanunlarla verilen görevleri yapmak.

Cumhuriyet Başsavcısı bulunmadığı zaman kendisine en kıdemli Cumhuriyet ikinci başsavcısı vekillik eder. Kanunlarda yazılı özel hükümler saklıdır.

Cumhuriyet Başsavcısı, bölümlerin görevleri ile ilgili ve içtihadı ilişkin konularda ilgili bölüm başkanından bölümün görüşünü belirten yazılı düşünce bildirilmesini isteyebilir.

Anayasa Mahkemesinde Cumhuriyet Başsavcısı ile beraber onun uygun göreceği Cumhuriyet ikinci başsavcıları ve Yargıtay Cumhuriyet savcıları görevlidirler.

Fiiilî veya hukukî sebeplerle Cumhuriyet Başsavcısının bu görevi ifa edememesi halinde en kıdemli Cumhuriyet ikinci başsavcısı kendisine vekâlet eder.

Cumhuriyet Başsavcılığı Divanı

MADDE 19. — Cumhuriyet Başsavcılığı Divanı, Cumhuriyet Başsavcısının başkanlığı altında iki Cumhuriyet ikinci başsavcisinden teşekkül eder.

Cumhuriyet Başsavcılığı Divanının iki asıl ve bir yedek üyesi Cumhuriyet İkinci Başsavcılarından,

Adalet Komisyonunun değiştirisi

Cumhuriyet Başsaveliği Divanının iki asıl ve bir yedek üyesi Cumhuriyet İkinci başsavelarından, diğer kurullarda görev almıyanlar arasından iki yıl için diğer seçimlerle birlikte ad çekme suretiyle belli edilir.

C. Başsaveliği Divanının görevleri şunlardır:

1. Cumhuriyet Başsaveliği başkâtip, başkâtip yardımcısı, memur, kâtip ve hizmetlilerin atama ve yükselmelerine ait muameleleri yerine getirmek ve bunların yerlerini değiştirmek, emeklilik ve işten çıkarma işlemlerini yapmak,
2. Cumhuriyet Başsaveliği kalem yönetmeliğini düzenlemek,
3. Yukarıda gösterilenler hakkında disiplin cezası uygulamak
4. Bu ve diğer kanunlarla verilen işleri yapmak.

II - Yüksek Saveıalar Haysiyet Divanı :

Cumhuriyet Saveısının Başkanlığında Cumhuriyet İkinci Başsavelarıyla her bölümden iki yıl için diğer seçimlerle birlikte ad çekme ile belli edilen birer üyenin katılması ile meydana gelir.

Üyelerin bu süre içinde bölümlerinin değişmesi halinde haysiyet divanındaki görevleri devam eder.

Cumhuriyet Başsaveısının bulunmaması halinde divana Cumhuriyet İkinci Başsavelarından en kıdemlisi Başkanlık eder.

Yargıtay Haysiyet Divanının esas ve işleyişe ait hükümleri Yüksek Saveıalar Haysiyet Divanı hakkında da uygulanır.

Kalemler

MADDE 21. — Cumhuriyet Başsaveliği ile bölümlerinde birer kalem kurulur. Kalemlerde, gerekli liği kadar başkâtip, başkâtip yardımcısı, memur, ve kâtip bulunur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yargıtay Yayın Müdürlüğü

Kuruluşu

MADDE 22. — Yargıtay Yayın Müdürlüğü, Yargıtay Kuruluşu içinde Birinci Başkanlığa bağlı olmak üzere, bir müdürün yönetiminde lüzümü kadar üyeden kurulur.

Yargıtay Yayın Müdürü ve üyeler, görevleri Ankara'da bulunan hâkimlik ve saveılık mesleki mensupları ve bu mesleklerden sayılan hizmetlerde bulunan kimseler arasında, kendi muvafakatleri ve Yargıtay Yayın Kurulunun teklifi üzerine, sınıfına göre Yüksek Hâkimler Kurulu veya Adalet Bakanlığı tarafından görevlendirilir ve ilgilinin başurması veya lüzümü halinde aynı usule uyularak esas görevlerine iade edilir.

Yargıtay Yayın Müdürlüğü emrinde bir büro bulunur.

Bütçe ve Plân Komisyonunun değiştirisi

diğer kurullarda görev almayanlar arasından iki yıl için diğer seçimlerle birlikte ad çekme suretiyle belli edilir.

Cumhuriyet Başsavcılığı Divanının görevleri şunlardır

1. Cumhuriyet Başsavcılığı Başkâtip, başkâtip yardımcısı, memur, kâtip ve hizmetlilerinin atama ve yükselmelerine ait muameleleri yerine getirmek ve bunların yerlerini değiştirmek, emeklilik ve işten çıkarma işlemlerini yapmak,
2. Cumhuriyet Başsavcılığı kalem yönetmeliğini düzenlemek,
3. Yukarıda gösterilenler hakkında disiplin cezası uygulamak,
4. Diğer kanunlarla verilen işleri yapmak.

Raportörler

MADDE 20. — Yargıtayda, kendilerine verilen dosyaları incelemek, hazırlıyacıkları raporları ilgili daire başkanlığına sunmak ve dosyalar hakkında gerekli bilgiyi vermek üzere yeteri kadar raportör bulunur.

Yargıtay raportörleri, birinci sınıfa ayrılmış hâkimler ile ikinci sınıf hâkimler arasından Yüksek Hâkimler Kurulunca atanır ve nakledilirler.

Yargıtay raportörlüğünde geçen hizmet, hâkimlik meslekinde geçmiş sayılır.

MADDE 21. — Adalet Komisyonu tasarısının 21 nci maddesi 21 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Yargıtay Yayın Müdürlüğü

Kuruluşu

MADDE 22. — Adalet Komisyonu tasarısının 22 nci maddesi 22 nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Adalet Komisyonunun değiştirilişi

Görevleri

MADDE 23. — Yargıtay Yayın Müdürlüğünün görevleri şunlardır :

1. Yargıtay daire, genel kurul ve içtihadı birleştirme kararlarını, ilgili oldukları kanun, tüzük ve yönetmelik maddelerine göre özetliyerek tasnif ettikten sonra kararları ve özeti fihristlerini yayınlamak,
 2. Yargı organları ile bunlara yardımcı mercilere lüzumlu kanun, tüzük ve yönetmeliklerle bunlarda yapılan değişiklikleri ve Türk Hukukunun tekâmülüne faydalı olacak nitelikteki telif ve tercüme eserleri ve yabancı mahkeme içtihatlarının tercümelerini yayınlamak, bu amaçla yabancı dilde yayınlanan eser ve kararları tercüme ettirmek,
 3. Yukarıki bendlerde yazılı görevlerin yerine getirilmesi için her türlü faaliyetlerde bulunmak ve gerekli hukuki işlemleri yapmak,
 4. Yargıtay kütüphanesini kurmak ve yönetmek,
 5. Yargıtay içtihatları arasında göreceği aykırılıkları, bir raporla ve ilgili kararların örneklerinde eklenmek suretiyle Yargıtay Yayın Kuruluna bildirmek,
- Yayın Müdürlüğü, görevlerinin yapılmasında, Yargıtay Yayın Kurulunun kendi yetkilerine dayanarak verdiği kararlarla bağlıdır.

Yargıtay Yayın Kurulu

MADDE 24. — Yargıtay Yayın Kurulu, Birinci Başkanlığın Başkanlığında, Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından kendi içinden iki adli yıl için seçeceği iki asıl ve iki yedek üyeden kurulur.

Bu Kurulun görevleri şunlardır :

1. Yargıtay içtihatlarının yayınlanması ile ilgili ilke kararları vermek,
2. Kararlar arasında bulacağı uyumsuzluk üzerine içtihadı birleştirme yoluna başvurmak,
3. Yirmiüçüncü maddenin ikinci bendi gereğince yayınlanmasında fayda umulan mevzuat, telif ve tercüme eserlerle, bu amaçla tercüme ettirilecek eser ve kararları tesbit etmek,
4. Adalet Bakanlığına bildirmek üzere Yargıtay Kütüphanesine alınacak yerli ve yabancı her nevi eserlerle dergi ve gazeteleri kararlaştırmak,
5. Yargıtay Yayın Müdürlüğünün genel denetimini yapmak.

Karar örneklerinin verilmesi

MADDE 25. — Yargıtay kalemlerinin âmiri olan başkâtipler, kalemlerinde yazılan kararlardan, Yargıtay Yayın Kurulunun ilke kararlarında belli edilenlerin birer örneğini kararların verildiği tarihten başlıyarak en geç üç ay içinde Yayın Müdürlüğüne vermekle ödevlidirler. Başkâtipler, bu görevlerinden dolayı da, Yargıtayın yetkili yerlerince denetlenirler. Yargıtay Yayın Müdürlüğü, yukarıdaki fıkra hükmüne aykırı hareket eden ilgilileri, gerekli kovuşturma yapılmak üzere yetkili yerlere bildirir.

Döner Sermaye

MADDE 26. — Yargıtay Yayın Müdürlüğü görevlerinin yerine getirilebilmesi amacı ile Yayın Müdürlüğü emrine Adalet Bakanlığı bütçesinden «Yargıtay yayınları döner sermayesi» adı altında beşyüzbin lira döner sermaye verilir.

Bütçe ve Plân Komisyonunun değiştirilişi

Yayın müdülerinin hizmetleri

MADDE 23. — Yargıtay Yayın Müdür ve üyelerinin bu hizmetlerde geçirdikleri süreler, geldikleri hâkimlik veya savcılık mesleğinde geçmiş sayılır. 22 nci maddenin ikinci fıkrası hükmü saklıdır.

Görevleri

MADDE 24. — Yargıtay Yayın Müdürlüğünün görevleri şunlardır :

1. Yargıtay Daire, Genel Kurul ve içtihadı birleştirme kararlarını, ilgili oldukları kanun, tüzük ve yönetmelik maddelerine göre özetliyerek tasnif ettikten sonra kararları ve özetin fihristlerine yayınlamak,

2. Yargı organları ile bunlara yardımcı mercilere lüzumlu kanun, tüzük ve yönetmeliklerle bunlarda yapılan değişiklikleri ve Türk Hukukunun tekâmülüne faydalı olacak nitelikteki telif ve tercüme eserleri ve yabancı mahkeme içtihatlarının tercümelerini yayınlamak, bu amaçla yabancı dilde yayınlanan eser ve kararları tercüme ettirmek,

3. Yargıtay kütüphanesini kurmak ve yönetmek,

4. Yargıtay içtihatları arasında göreceği aykırılıkları, bir raporla ve ilgili kararların örneklerini de eklemek suretiyle Yargıtay Yayın Kuruluna bildirmek,

Yayın Müdürlüğü görevlerinin yapılmasında, Yargıtay Yayın Kurulunun kendi yetkilerine dayanarak verdiği kararlarla bağlıdır.

Yargıtay Yayın Kurulu

MADDE 25. — Yargıtay Yayın Kurulu, Birinci Başkanın başkanlığında, Yargıtay Büyük Genel Kurulu tarafından kendi içinden iki adli yıl için seçeceği iki asıl ve iki yedek üyeden kurulur.

Bu kurulun görevleri şunlardır :

1. Yargıtay içtihatlarının yayınlanması ile ilgili ilke kararlarını vermek,

2. Kararlar arasında bulacağı uyumsuzluk üzerine içtihadı birleştirme yoluna başvurmak.

3. 24 nci maddenin ikinci bendi gereğence yayınlanmasında fayda umulan mevzuat telif ve tercüme eserlerle, bu amaçla tercüme ettirilecek eser ve kararları tesbit etmek,

4. Adalet Bakanlığına bildirmek üzere Yargıtay kütüphanesine alınacak yerli ve yabancı her nevi eserlerle dergi ve gazeteleri kararlaştırmak.

5. Yargıtay Yayın Müdürlüğünün genel denetimini yapmak.

Karar örneklerinin verilmesi

MADDE 26. — Yargıtay kalemlerinin âmiri olan başkâtipler, kalemlerinde yazılan kararlardan, Yargıtay Yayın Kurulunun ilke kararlarında belli edilenlerin birer örneğini kararların verildiği tarihten başlayarak en geç üç ay içinde yayın müdürlüğüne vermekle ödevlidirler. Başkâtipler, bu ödevlerinden dolayı da Yargıtayın yetkili organlarına denetlenirler. Yargıtay Yayın Müdürlüğü, yukarıdaki fıkraya hükmüne aykırı hareket eden ilgilileri, gerekli kovuşturma yapılmak üzere yetkili organlara bildirir.

Döner sermaye

MADDE 27. — Yargıtay Yayın Müdürlüğü görevlerinin yerine getirilebilmesi amacıyla Yayın Müdürlüğü emrine Adalet Bakanlığının bütçesinden «Yargıtay Yayınları Döner Sermayesi» adı altında beşyüz bin lira döner sermaye verilir.

Adalet Komisyonunun değiştirilişi

Döner sermaye hesap ve işlemleri, Adalet Bakanlığının denetimine bağlıdır. Maliye Bakanlığının denetim hakkı saklıdır.

Döner sermaye ile yapılacak yayınların fiyatlarının hesaplanması; bâyiler için yapılacak iskonto miktarı; sâfi kârdan sermayenin Hazineye ödenmesi, % 50 den aşağı olmamak üzere döner sermayeye yapılacak ilâve ve Hazineye verilecek gelir oranları ile döner sermayenin işletilmesine hesap usullerine, alım ve satım işlemlerine ilişkin esaslar, Yargıtay Yayın Kurulunun dūřüncesi alındıktan sonra Adalet ve Maliye bakanlıklarınca müştereken yapılacak Yargıtay Yayınları Döner Sermayesi Yönetmelięi ile düzenlenir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Çeşitli hükümler

Adalet yılının açılışı

MADDE 27. — Her yıl altı Eylül tarihinde yeni adli yıl, Ankara Hukuk Fakültesinde veya uygun görülecek başka bir yerde Yargıtay Birinci Başkanı tarafından açılır.

Birinci Başkan bu törende adalet işleri ile ilgili bir söylev verir.

Meslekte geçmiş sayılan hizmetler

MADDE 28. — Yargıtay raportörlerinin Yargıtay hizmetlerinde geçirdikleri süreler hâkimlik mesleğinde geçmiş sayılır.

Yargıtay Yayın Müdürlüğü Müdür veya üyeleri, raportörler gibi işleme tabi tutulurlar ve bu müdürlükte geçirdikleri süreler, geldikleri hâkimlik veya savcılık mesleğinde geçmiş sayılır. 22 nci maddenin ikinci fıkrası hükmü saklıdır.

Yargıtay raportörleri ikinci ve üçüncü sınıf hâkimlerle hâkim yardımcılarını arasından, Yüksek Hâkimler Kurulunca atanırlar ve nakledilirler; bu hususlarda Birinci Başkanlık Divanının mütalâası alınır. Raportör ihtiyacı hâkim ve yardımcılara süre ile bağlı olmaksızın aynı usule uyularak yetki verilmek yoluyla da karşılanabilir. Bunlara yetkilerinden dolayı gerektiğinde verilecek yolluktan başka ayrıca bir ödeme yapılmaz. Başkanlar zorunluk halinde kendi sorumlulukları altında hukuk fakültesini bitirmiş başkâtiplere raportörlük görevi yaptırabilirler.

Dosyaları taktır ile görevli olanlar verilecek karara iliřkin dūřüncelerini de raporlarına yazıp kurula bildirmekle ödevlidirler.

Aylık ve ödenekler

MADDE 29. — Yargıtay hâkimleri birinci derece memurluk kadrosunun aylığını alırlar. Bu suretle alınan aylıklar, bunların emekliliklerinde ve diğer görevlere geçmelerinde kazanılmış hak sayılmaz. Bu gibilerin emekliliklerinde ve diğer görevlere geçmelerinde hizmet sürelerine göre kazandıkları derece aylıkları esastır.

Yargıtay hâkimlerine ayrıca birinci derece memurluk aylığı tutarının % 60 ı oranında ödenek, aylıkları ile birlikte verilir. Bu ödeneklerin ödenmesinde değişik 5017 sayılı Kanun ile 7244 sayılı Kanunun 3 ncü maddesi hükmü uygulanmaz.

Bütçe ve Plân Komisyonunun değişikliği

Döner sermaye işlemleri 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanunu ile 2490 sayılı Artırma, Ek-siltme ve İhale Kanununa ve sarftan önce Sayıştay vizesine tabi değildir.

Döner sermaye hesap ve işlemleri, Adalet Bakanlığının denetimine bağlıdır. Maliye Bakanlığının denetim hakkı saklıdır.

Döner sermaye ile yapılacak yayınların fiyatlarının hesaplanması; bayiler için yapılacak iskonto miktarı sâfi kârlar hakkında alınacak muamele, % 50 den aşağı olmamak üzere döner sermayeye yapılacak ilâve ve Hazineye yatırılacak gelir oranları ile döner sermayenin işletilmesine, hesap usullerine, alım - satım işlemlerine ve denetim şekline ilişkin esaslar, Yargıtay Yayın Kurulunun düşüncesi alındıktan sonra Adalet ve Maliye bakanlıklarınca müştereken yapılacak Yargıtay Yayınları Döner sermayesi yönetmeliği ile düzenlenir.

Aylık ve ödenekler

MADDE 28. — Yargıtay Başkanı, İkinci başkanları, üyeleri, Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet İkinci başsavcıları, Yargıtay Cumhuriyet savcıları, ile hâkimlik veya savcılık sınıflarından atanmış bulunan Adalet Bakanlığı müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı ve Genel Müdürleri birinci derece memurluk kadrosunun aylığını alırlar.

Bu suretle alınan aylıklar, bunların emekliliklerinde ve diğer görevlere geçmelerinde kazanılmış hak sayılmaz. Bu gibilerin emekliliklerinde ve diğer görevlere geçmelerinde hizmet sürelerine göre kazandıkları derece aylıkları esastır.

Adalet Komisyonunun değiştirişi

Resmî Gazetede yayınlanma

MADDE 30. — Bu kanun hükümlerine göre yapılacak yönetmelikler ve bunların değişiklikleri Resmî Gazetede yayınlanır.

3656 sayılı Kanununun değiştirilmesi

MADDE 31. — Devlet memurları aylıklarının tevhit ve teadülüne dair olan 3656 sayılı Kanuna bağlı (1) sayılı cetvel ile tadil ve eklerinin Adalet Bakanlığı bölümünden ilişik (1) sayılı cetvelde derece, unvanı ve sayıları yazılı kadrolar çıkarılmış ve yerine (2) sayılı cetvelde derece, unvan ve sayıları yazılı kadrolar eklenmiştir.

Birinci sınıf savcuların aylık ve ödenekleri

MADDE 32. — Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet İkinci Başsavcuları, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Yargıtay Cumhuriyet Savcuları, Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı ve Genel Müdürleri hakkında da 29 neu madde hükümleri uygulanır.

Yüksek Hâkimler Kurulunun asıl ve yedek üyelerine bu görevleri süresince maaşlarından başka 29 neu madde gereğince ödenek verilir.

Hâkimler Kanununun değiştirilmesi

MADDE 33. — Hâkimler Kanununa bağlı (1) sayılı cetvelde (Birinci sınıf hâkimlik) karşısında yazılı bulunan (Yargıtay üyeliği, Yargıtay İkinci Başkanlığı, Yargıtay Birinci Başkanlığı) dereceleri (Birinci derece) ve aylıkları (2 000) olarak ve aynı cetvelde yazılı (Yargıtay üye yardımcılığı) unvanı, (Yargıtay Raportörlüğü) olarak değiştirilmif ve bu unvan sözü geçen cetvelin birinci sınıf hâkimlik ayrılmak üzere, diğer hâkimlik ve yardımcılık sınıf ve derecelerine eklenmişti.

Hâkimler Kanununa bağlı (2) sayılı cetvelde (Birinci sınıf savcılık) karşısında yazılı bulunan (Yargıtay Cumhuriyet Savcılığı, Cumhuriyet İkinci Başsavcılığı, Cumhuriyet Başsavcılığı) dereceleri, (Birinci derece) ve aylıkları (2 000) olarak değiştirilmiştir.

GEÇİCİ HÜKÜMLER

Yeni kadroları iktisap

GEÇİCİ MADDE 1. — Yargıtay hâkimlerinin kadro aylıklarında bu kanunla yapılan değişiklik sebebiyle yeniden seçilmeleri veya atanmaları ve Yargıtay üye yardımcılarının da raportör unvanını almaları dolayısıyla yeniden atanmaları gerekmez.

Birinci Sınıf Cumhuriyet savcuları ile Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı ve genel müdürlerinin kadro aylıklarında bu kanunda yapılan değişiklik dolayısıyla yukarıdaki fıkrâ hükmü uygulanır.

Yeni seçimler

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun yürürlüğe girmesinden sonra en geç bir ay içinde Yar-

Bütçe ve Plân Komisyonunun değiştirişi

MADDE 29. — Hâkimler Kanununa ek 5017 sayılı Kanuna bağlı ve 7168 ve 45 sayılı kanunlarla değiştirilmiş bulunan ilişik 3 sayılı cetvel kaldırılmış ve yerine ilişik 4 sayılı cetvel konulmuştur.

(4) sayılı cetvelde gösterilen ödenekler aybaşlarında ve aylıklarla birlikte ödenir.

MADDE 30. — Adalet Komisyonunun 30 neu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 31. — Adalet Komisyonunun 31 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hâkimler Kanununun değiştirilmesi

MADDE 32. — Hâkimler kanununa bağlı (1) sayılı cetvelde (Birinci sınıf hâkimlik) karşısında yazılı bulunan (Yargıtay üyeliği, Yargıtay İkinci Başkanlığı, Yargıtay Birinci Başkanlığı) dereceleri (Birinci derece) ve aylıkları (2 000) olarak ve aynı cetvelde yazılı (Yargıtay üye yardımcılığı) unvanı, (Yargıtay raportörlüğü) olarak değiştirilmiştir.

Hâkimler Kanununa bağlı (2) sayılı cetvelde (Birinci sınıf Savcılık) karşısında yazılı bulunan (Yargıtay Cumhuriyet Savcılığı, Cumhuriyet ikinci Başsavcılığı, Cumhuriyet Başsavcılığı) dereceleri, (Birinci derece) ve aylıkları (2 000) olarak değiştirilmiştir.

GEÇİCİ HÜKÜMLER

Yeni kadroları iktisap

GEÇİCİ MADDE 1. — Yargıtay Başkan ve üyelerinin kadro aylıklarında bu kanunla yapılan değişiklik sebebiyle yeniden seçilmeleri veya atanmaları ve Yargıtay üye yardımcılarının da raportör unvanını almaları dolayısıyla yeniden atanmaları gerekmez.

Birinci sınıf Cumhuriyet Savcıları ile Adalet Bakanlığı müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı ve Genel Müdürlerinin kadro aylıklarında bu kanunda yapılan değişiklik dolayısıyla yukarıdaki fıkraya hükmü uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Adalet Komisyonunun geçici 2 nei maddesi aynen kabul edilmiştir.

Adalet Komisyonunun değiştiriliği

Yargıtay başkanları için seçim yapılır. Eski başkanların görevi yenileri seçilinceye kadar devam eder. Bu seçimlerden sonra gelen ikinci adli yılın Haziran ayının son haftasında yapılacak ad çekme ile Birinci Başkan yardımcılarında birisi ile Hukuk dairelerinden beşi ve Ceza dairelerinden üçünün başkanlıkları için Temmuz ayının ilk haftası içinde yeni seçim yapılır. Diğer başkanlıklar için, yukarıki fıkrada anılan seçimden iki yıl sonra Temmuz ayının ilk haftasında seçim yenilenir.

Yönetmeliklerin yapılması

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu kanun gereğince yapılması gereken yönetmelikler hazırlanarak, kanununun yayınlanmasından itibaren en geç altı ay içinde yürürlüğe konur. Yargıtay daireleri, bu tarihe kadar eski görevlerine devam ederler.

SON HÜKÜMLER

Kaldırılan hükümler

MADDE 34. — Temyiz Mahkemesi teşkilâtına dair 1221 sayılı değişik Kanun, Yargıtay üye yardımcılarını hakkındaki değişik 28 sayılı Kanun ve 1086 sayılı değişik Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 436 nci 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 83, 84, 98 nci maddeleri ile diğer kanunların bu kanuna uymıyan hükümleri kaldırılmıştır.

Yürürlük tarihi

MADDE 35. — Bu kanunun hükümleri, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Kanunu yürütecek makam

MADDE 36. — Bu kanun hükümlerini, Bakanlar Kurulu yürütür.

Bütçe ve Plân Komisyonunun değiştirisi

GEÇİCİ MADDE 3. — Adalet Komisyonunun geçici 3 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

SON HÜKÜMLER

Kaldırılan hükümler

MADDE 33. — Temyiz Mahkemesi Teşkilâtına dair 1221 sayılı değişik Kanun, Yargıtay üye yardımcıları hakkındaki değişik 28 sayılı Kanun ve 1086 sayılı değişik Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 436 ncı, 2556 sayılı Hâkimler Kanununun 83, 84, 98 ncı maddeleriyle 45 sayılı Yüksek Hâkimler Kurulu Kanununun 62 ncı maddesi, diğer kanunların bu kanuna uymıyan hükümleri kaldırılmıştır.

Yürürlük tarihi

MADDE 34. — Bu kanun hükümleri yayımı tarihini takibeden aybaşından itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 35. — Adalet Komisyonunun 36 ncı maddesi 35 ncı madde olarak aynen kabul edilmiştir.

*Istanbul Milletvekili İsmail Hakkı Tekinel ve
166 arkadaşının teklifi*

[1] SAYILI CETVEL

D. Memuriyetinin nev'i Aded Maas

Adalet Bakanlığı

MERKEZ

Yargıtay

2	İkinci Başkan	18	1 750
3	Üye (Biri Genel Kâtiplik yapar)	111	1 500

[2] SAYILI CETVEL

D. Memuriyetinin nev'i Aded Maas

Adalet Bakanlığı

MERKEZ

Yargıtay

1	İkinci Başkan	20	2 000
1	Üye	109	2 000

*Yargıtay Yayın Müdürlüğü
Bürosu*

5	Büro Şefi	1	1 100
7	Muhasip	1	800
10	Ambar Memuru	2	500
10	Mutemet	1	500
11	Kâtip	3	450

[3] SAYILI CETVEL

Aylığı	D.	Hâkimlik ve savcılık sınıfı	Ödeneği
2 000	1	Cumhuriyet Başsavcısı	} 1 620
1 750	2	Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Cumhuriyet İkinci Başsavcıları	
1 500	3	Adalet Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanı, Genel Müdürleri, Yargıtay Cumhuriyet Savcıları	

Adalet Komisyonunun değiştirilmesine bağlı cetveller

[1] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Maaş	D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Maaş
Adalet Bakanlığı				<i>Zat İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼</i>			
MERKEZ				<i>3 Genel M¼d¼r</i>			
2	M¼řteęar	1	1 750	1		1	1 500
<i>Teftiş Heyeti Reisliği</i>				<i>3 Genel M¼d¼r</i>			
3	Reis	1	1 500	3		1	1 500
<i>Ceza İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼</i>				Yargıtay			
3	Genel M¼d¼r	1	1 500	2	İkinci Başkan	18	1 750
<i>Hukuk İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼</i>				3	¼ye (Biri Genel Kâtiplik g¼- revi yapar)	111	1 500
3	Genel M¼d¼r	1	1 500	2	Cumhuriyet İkinci Başsaveıcısı	7	1 750
				3	Yargıtay Cumhuriyet Savcısı	35	1 500

[2] SAYILI CETVEL

D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Maaş	D.	Memuriyetin nev'i	Aded	Maaş
Adalet Bakanlığı				<i>Zat İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼</i>			
MERKEZ				1	Genel M¼d¼r	1	2 000
1	M¼řteęar	1	2 000	Yargıtay			
<i>Teftiş Kurulu Başkanlığı</i>				1	İkinci Başkan	20	2 000
1	Başkan	1	2 000	1	¼ye	111	2 000
<i>Ceza İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼</i>				1	Cumhuriyet İkinci Başsaveıcısı	7	2 000
1	Genel M¼d¼r	1	2 000	1	Yargıtay Cumhuriyet Savcısı	35	2 000
<i>Hukuk İşleri Genel M¼d¼rl¼ę¼</i>				<i>Yargıtay Yayın M¼d¼rl¼ę¼ B¼rosu</i>			
1	Genel M¼d¼r	1	2 000	5	B¼ro Şefi	1	1 100
<i>Ceza ve Tevkif Evleri Genel M¼d¼rl¼ę¼</i>				7	Muhasip	1	800
1	Genel M¼d¼r	1	2 000	10	Ambar Memuru	2	500
				10	Mutemet	1	500
				11	Kâtip	3	450

Bütçe ve Plân Komisyonunun değiştirilmesine bağlı cetveller

[1] SAYILI CETVEL

Adalet Komisyonunun (1) sayılı cetveli aynen kabul edilmiştir.

[2] SAYILI CETVEL

Adalet Komisyonunun (2) sayılı cetveli aynen kabul edilmiştir.

[3] SAYILI CETVEL

Aylığı	D.	Hâkimlik ve müddeiumumilik sınıfı	Aylık hâkim tahsisatı
150	1	{ Temyiz Birinci Reisi, C. Başmüddeiumumisi, Temyiz İkinci Reisi, Adliye Vekâleti Müsteşarı, Temyiz Azaları, Adliye Vekâleti Teftiş Heyeti Reis ve Umum Müdürleri }	800
125	2		
100	3		
100	3	{ İkinci Sınıf Hâkim ve Müddeiumumilerle bu sınıftan sayılan idari hizmetlerde çalışanlar }	650
90	4		
80	5		
70	6	{ Üçüncü Sınıf Hâkim ve Müddeiumumilerle bu sınıftan sayılan idari hizmetlerde çalışanlar }	550
60	7		
50	8		
40	9	{ Muavinlik sınıfı ve bu sınıfa dâhil idari hizmetlerde çalışanlar }	400
35	10		

[4] SAYILI CETVEL

Ödenek cetveli

Aylığı	D.	Hâkimlik ve savcılık sınıfı	Aylık ödeneği
2 000	1	{ Yargıtay Birinci Başkanı, Yargıtay İkinci Başkanları, Yargıtay Üyeleri, Cumhuriyet Başsavcısı, Cumhuriyet İkinci Başsavcıları, Yargıtay Cumhuriyet Savcıları, Adalet Bakanlığı Müsteşarı, Teftiş Kurulu Başkanı, Genel Müdürleri, Yüksek Hâkimler Kurulu Asil ve Yedek Üyeleri }	{ 1 nci derece memurluk aylığı tutarının % 60 ı }
1 500	3	{ Birinci sınıfa ayrılmış hâkim ve savcılarla bunlardan idari hizmetlerde çalışanlar }	1 400
1 250	4		
1 100	5		
950	6		
1 500	3	{ İkinci Sınıf Hâkim ve Savcılarla bunlardan idari hizmetlerde çalışanlar }	1 200
1 250	4		
1 100	5		
950	6	{ Üçüncü Sınıf Hâkim ve Savcılarla bunlardan idari hizmetlerde çalışanlar }	900
800	7		
700	8		
600	9	{ Yardımcılık sınıfı ve bunlardan idari hizmetlerde çalışanlar }	700
500	10		